

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ ČTVRTÝ ROČNÍK

10

Vysoká kvalita bojového rozdělení — předpoklad úspěšného splnění úkolů přechodu vojsk z mírového stavu na válečný

Jedním z důležitých požadavků, které ÚV KSČ a vláda ČSSR ukládají ČSLA, je její udržování ve stavu vysoké stálé bojové pohotovosti. Tento požadavek vyplývá z rozboru současné vojenskopolitické situace a charakteru války, kterou mohou nepřátelé socialismu vyvolat. Je dán agresivní orientací politiky imperialistických mocností, obrovskou ničivou silou moderních útočných zbraní, jakož i tím, že nepřátelé socialismu počítají s nenadálým napadením.

Udržovat v mírových podmínkách ozbrojené síly plně rozvinuté, v sestavě nezbytné pro případ války, není možné, neboť to je nejen neúčelné, ale je to i nad ekonomické síly každého státu. Proto se v ČSLA, stejně jako v jiných zemích, v podmínkách mírové výstavby nachází jen část vojsk ve stálé pohotovosti, tj. plně rozvinuta osobami a vojenskou technikou, a druhá část je připravena k rychlému mobilizačnímu rozvinutí.

Ke splnění plánovaných úkolů vojsk se stálou pohotovostí i vojsk, která se mobilizačně rozvíjejí, je nutné provádět pravidelně bojové rozdělení. Jeho cílem je u vojsk stálé pohotovosti zabezpečit pevné velení, včasné vyvedení a vyvezení maximálního počtu osob, bojeschopné techniky a zbraňových systémů (zbraní) i předepsaného množství materiálu z kasáren, parků a skladů ve stanovené časové normě a vytvoření podmínek pro organizované zahájení boje.

Podstata bojového rozdělení spočívá ve stanovení základních úkolů přechodu z mírového stavu na válečný, určení konkrétních vykonavatelů těchto úkolů a nezbytného materiálního zabezpečení. Je to činnost, v níž se prakticky projevuje organizační a řídicí schopnost velitelů a štábů všech stupňů. Jeho kvalita ukazuje na stupeň jejich připravenosti promyšleně řídit vojska, plánovat, předvídat a plnit mírové úkoly výcviku a výchovy vojsk se současným zabezpečením všech úkolů přechodu vojsk z mírového stavu na válečný. Je důkazem, jak hluboce Tito funkcionáři znají úkoly bojové a mobilizační pohotovosti a jak je dovedou skloubit s konkrétními podmínkami útvaru.

Bojové rozdělení by mělo vždy odpovídat na trvale platné otázky: kdo, kdy, co a jak provede, neboť musí vymezit časově, prostorově a obsahově úlohu

a místo každého jednotlivce, každého kusu bojové a dopravní (i jiné) techniky či zbraňových systémů. Vzhledem ke své důležitosti se tvorba bojového rozdělení a každodenní řešení zastupitelnosti nesmí stát jen administrativním opatřením, ale tvůrčí velitelskou činností vykonávanou na základě znalostí úkolů, konkrétní situace a organizačních schopností lidí.

Formální a nepřesné bojové rozdělení není pouze „odborným nedostatkem“ snižujícím bojovou pohotovost v dané době, ale je velmi škodlivé politicky a morálně, neboť vede k lehkomyšlnému přístupu k úkolům bojové pohotovosti, k podceňování opatření stanovených zpracovanými plány a k jejich obcházení a nedodržování. Vzhledem ke své důležitosti je bojové rozdělení, jeho kvalita a realita, zcela oprávněně považována za důležité kritérium hodnocení splnění úkolů prověrky bojové pohotovosti.

Principy bojového rozdělení jsou platné pro velitelství, vševojskové a vojskové útvary, místní vojenské správy, ústavy, zařízení a vojenské školy. Protože v článku není možné řešit všechny zvláštnosti jednotlivých druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, jsou uvedeny pouze obecně platné principy, které je nezbytné aplikovat do praxe podle konkrétních místních podmínek.

Povinnost uskutečňovat bojové rozdělení stanoví Řád vnitřní služby. Ukládá: náčelníkovi štábu pluku — bojové rozdělení pluku a štábu pluku (čl. 72), veliteli praporu — bojové rozdělení praporu (čl. 108), náčelníkovi štábu praporu — znát jeho výsledky a velitelům rot — bojové rozdělení (čl. 118).

U roty a praporu se bojové rozdělení vykonává denně, obvykle na nástupišti roty a praporu. U pluku se uskutečňuje se štábem pluku a s veliteli jednotek denně na učebně štábu pluku a jednou týdně, zpravidla v pátek, s nástupem celého pluku na nástupišti, s fyzickou kontrolou osob určených do zvláštních skupin a s přezkoušením jejich znalostí. Bojové rozdělení v celém pluku by se mělo dělat též při vyvedení útvaru mimo posádku, při plnění jiných zvláštních úkolů a po návratu zpět do posádky.

Doba bojového rozdělení je obvykle stanovena denním řádem každého útvaru. Vždy je třeba dodržovat zásadu, aby výsledky bojového rozdělení nižšího stupně byly včas předány vyššímu stupni, který na ně při svém bojovém rozdělení navazuje. Úkoly zastupitelnosti musí zase vyšší stupně včas předat vykonavatelům.

Zvlášť pečlivě by mělo být bojové rozdělení uskutečňováno při odvelení vojsk, při jejich vyvedení na výcvik mimo posádku, při propouštění druhého ročníku do zálohy apod. Při těchto situacích je nezbytné přesně zařadit zbývající vyvíčené vojáky na nejdůležitější funkce bojového rozdělení a dovedně organizovaným výcvikem dosáhnout, aby noví vojáci byli co nejrychleji zařazeni na příslušná místa v sestavě zvláštních skupin.

Při bojovém rozdělení by hlavní pozornost měla být věnována:

- skupině velení (velení a řízení mobilizace), jejíž funkcionáři musí být určení jmenovitě a musí být zabezpečeno jejich přednostní vyrozumění a svoz,
- jednotkám vyčleněným pro nadřízená velitelství nebo k plnění úkolů mimo vlastní útvar,

- dozorcí a strážní (pohotovostní) službě,

- zvláštním skupinám (spojkám pro vyrozumění vojáků z povolání, vojáků v záloze a dopravních prostředků z národního hospodářství povolávaných silami útvaru, styčným důstojníkům, rekognoskační skupině, skupinám mobilizačních pracovišť, nakládacím skupinám, skupině technické pomoci, skupině pro odkonzervování, pořádkové a regulační službě atd.),

- směnám na stálých rádiových stanicích a spojovacích uzlech,
- silám a prostředkům vyčleněným do systému PVOS a PVO,
- jednotkám a prostředkům, které plní úkol mimo posádku s důrazem na způsob vyrozumění, návrat do posádky nebo prostoru soustředění, včetně zabezpečení dopravních prostředků a stanovení časové normy k dosažení jejich pohotovosti,
- vojákům z povolání, kteří plní úkoly mimo posádku nebo jsou z jiných důvodů v posádce nepřítomni (určuje se způsob jejich povolání a u důležitých funkcí i zastupitelnost),
- vyvedení maximálního počtu osob, techniky, zbraní (zbraňových systémů) a materiálu (s důrazem na munici, PHM a proviant), zabezpečení bojeschopnosti techniky a materiálu uloženého v nedotknutelných zásobách (NZ materiál) a zabezpečení jeho odkonzervování a vyvezení,
- silám a prostředkům vyčleněným k odběru materiálu z národního hospodářství, ze skladu nadřízeného velitele a depozit,
- konkrétní situaci, která ovlivňuje bojovou pohotovost, např. zhoršení sjízdnosti komunikací, narušení spojení atd.; určují se síly a prostředky k vytvoření podmínek pro úspěšné splnění úkolů bojové pohotovosti,
- podle odbornosti útvarů a jednotek dalším specifickým úkolům.

Zvláštní pozornost si zasluhuje připravenost vojáků k plnění úkolů ve funkcích, do nichž jsou zařazeni podle bojového rozdělení. Nejde jen o obsazení funkcí, ale o kvalifikované splnění úkolů z nich vyplývajících. Každý vykonavatel musí přesně znát nejen čas a místo, kam se má dostavit, ale podrobně znát svůj úkol, dobu a způsob jeho plnění. Za přípravu podřízených odpovídá vždy velitel roty a praporu. V případě, že vojáci jsou určeni bojovým rozdělením do funkcí plněných v rámci útvaru (např. k plnění úkolů v mobilizačních pracovištích, ve skupině pro odkonzervování a přípravu techniky, v nakládacích skupinách a skupinách vyvezení materiálu), měli by se podílet na jejich přípravě příslušní odborní náčelníci.

Ke splnění úkolů bojového rozdělení je velmi důležitá vzorná připravenost vojáků z povolání. Zvláště je to výrazné ve funkcích skupiny velení (velení a řízení mobilizace) a mobilizačních pracovišť. Do vedoucích funkcí těchto pracovišť by měli být určováni jen ti vojáci z povolání, kteří byli nejen vyškoleni a náročně přezkoušeni ze znalostí, ale kteří mají již zažity nezbytné návyky z praktických cvičení a nácviků. Vzhledem k tomu, že příprava vojáků do těchto náročných funkcí vyžaduje určitý čas, není vhodné je často měnit. Je výhodné mít, umožňují-li to podmínky útvaru, vyškolenou k plnění úkolů nejdůležitějších funkcí bojového rozdělení více osob, aby při dlouhodobém odvelení či nemoci předurčené osoby byla zabezpečena zastupitelnost.

Je výhodné za řízení odborných náčelníků zpracovat pro každou funkci bojového rozdělení srozumitelnou, metodicky uspořádanou dokumentaci, umožňující, aby podle ní mohl úkoly plnit i vykonavatel s menšími praktickými zkušenostmi.

Ke splnění úkolů bojové pohotovosti má velký význam též bojové rozdělení techniky, zbraní a zbraňových systémů i jejich připravenosti k plnění bojového úkolu. V něm musí být zcela konkrétně vyjádřen počet plně bojeschopné techniky (počty techniky v běžné, střední i generální opravě a doba jejich návratu k jednotkám). Mělo by obsahovat nezbytné údaje o počtech techniky plánované k vyvedení v časové normě. Přitom hlavní úlohu má ZVT útvaru, který by měl cílevědomě řídit podřízené technické orgány a připravovat velitele (NŠ)

reálné a konkrétní podklady k rozhodování o denním provozu a ošetřování techniky v souladu s požadavky výcviku a zabezpečení bojové pohotovosti.

Nemenší význam má bojové rozdělení týlu, kde plní rozhodující úlohu zástupce pro týl. Náčelníci služeb by měli u něho vždy včas uplatňovat požadavky na zabezpečení vyvezení svého materiálu a prostředků. Zavedený jednotný systém bojového rozdělení týlu na jednotlivých stupních velení a z něho vycházející pomůcky pro příslušná pracoviště vytváří podmínky ke splnění úkolů bojového rozdělení v požadované kvalitě.

U roty a praporu by bojové rozdělení mělo vždy stanovit obsazení bojové techniky a zbraní osobami, zvláště u nosných funkcí, jako je velitel, řidič, střelec, operátor apod. V případě nepřítomnosti některého z těchto funkcionářů by měla být vždy (podle možnosti) určena za něho vycvičená náhrada. Proto i na stupni družstva (osádky, obsluhy) je nutné při výcviku dbát na zabezpečení nezbytné zastupitelnosti. Je důležité, aby každý velitel, od velitele družstva (osádky, obsluhy) počínaje, znal dobře osobní vlastnosti podřízených (volní a odborné) a využil jejich schopností ke splnění úkolů bojového rozdělení.

Základním předpokladem splnění úkolů bojového rozdělení je vysoká uvědomělá kázeň všech příslušníků útvaru. Bojovým rozdělením jsou stanoveny každému jednotlivci konkrétní úkoly, které plní v počátečním období přechodu z mírového stavu na válečný zcela samostatně, obvykle bez vlivu nadřízených. Na spolehlivém a přesném splnění dílčích úkolů jednotlivcem často závisí úspěch splnění úkolu čety, roty, praporu a mnohdy i celého útvaru. Úkoly bojové pohotovosti stanovené bojovým rozdělením musí být proto podloženy uvědomělou kázní, vysokou osobní odpovědností a odbornou připraveností každého jednotlivce.

Požadavky kázně vyplývají též z neustále se zdokonalujících zbraní a bojové techniky a mechanizace skladového hospodářství. Proto jen ukázněný voják, bez rozdílu hodnosti a funkce, může splnit bezesbýtku povinnosti vyplývající ze zabezpečení bojové pohotovosti obecně a z bojového rozdělení zvláště.

Všechny osoby zařazené do funkcí podle bojového rozdělení je nutné vést k tomu, aby neustále hledaly cesty, jak efektivněji a kvalitněji splnit své úkoly, aby dokonale zvládly své povinnosti a uměly využívat zpracované pomůcky v obtížných, často kritických podmínkách. Situace nebude nikdy tak příznivá, aby úkoly byly plněny bez narušení, plynule a přesně podle předem zpracovaného plánu a metodiky. Je nutné vycházet z předpokladu, že budou vznikat složité situace, vyžadující od vykonavatelů pružné reagování. To však může úspěšně vykonat jen ten, kdo svému úkolu rozumí a je pro jeho plnění teoreticky i prakticky připraven. Proto je nezbytné provádět pravidelně potřebné nácviky, vyloučit při nich stereotypnost, cílevědomě rozehrávat takové situace, aby vykonavatelé zařazení na funkce podle bojového rozdělení byli nuceni hledat nová řešení. Učit je plnit stanovené úkoly s minimálními silami a prostředky v krátkých lhůtách, zdokonalovat vzájemnou součinnost mezi zvláštními skupinami a rozvíjet nové postupy tak, aby odpovídaly situaci.

Při zabezpečení úkolů bojového rozdělení má významnou úlohu materiální zabezpečení. V první řadě jde o samotné formuláře bojového rozdělení, které by měly být co nejjednodušší a přehledné. Měly by být sladěny tak, aby údaje nižších stupňů mohly být rychle předávány vyšším stupňům velení a mohly kdykoli umožnit příslušnému veliteli reálně zhodnotit bojeschopnost podřízených vojsk a získané informace využít pro rozhodovací proces.

Neméně důležitý úkol má materiální zabezpečení vyčleňovaných zvláštních

skupin. Pod materiálním zabezpečením se rozumí vše, co vyčleňovaná zvláštní skupina potřebuje pro svou práci. Patří sem metodiky práce, různé pomůcky, psací a kreslicí potřeby, stoly, židle, osvětlení, označení pracovišť a další materiál, který je stanoven předpisy i příslušnými odbornými náčelníky. V rámci bojového rozdělení je účelné, aby odborní náčelníci pravidelně informovali náčelníka štábu, zda je materiální zabezpečení úplné a zda je v souladu se situací (tzn., že v pomůckách jsou zapracovány všechny změny vyplývající z úprav plánů v důsledku reorganizačních změn ve výzbroji či v kádrovém obsazení apod.). Všichni příslušníci zvláštních skupin by měli být seznámeni s materiálním zabezpečením a měli by znát, kde jsou materiál a pomůcky uloženy a procvičovat pravidelně manipulaci s nimi.

Při zabezpečování bojového rozdělení má důležitou funkci kontrola. Měli by ji vykonávat nejen funkcionáři odpovídající za bojové rozdělení, tj. velitelé a náčelníci štábů, ale všichni odborní náčelníci, pro jejichž oblast činnosti jsou zvláštní skupiny vyčleňovány. Formy kontroly mohou být různé. Vždy je třeba kromě prověření teoretických znalostí přezkontrolovat i praktické znalosti s důrazem na opatření zabezpečující vyvedení maximálního počtu osob, bojeschopné techniky, mobilizačních pracovišť a materiálu z kasáren a splnění bojových a mobilizačních úkolů. Na kontrole výsledků bojového rozdělení se může podílet i dozorcí útvar. V rámci svých povinností a pravomoci může dělat namátkovou kontrolu jednotlivých zvláštních skupin, např. spojek, nakládacích skupin, skupin technické pomoci, pro odkonzervování, mobilizačních pracovišť atd.). Hlavní pozornost při kontrole by měl věnovat včasnému nástupu, počtům úplnosti skupin, jejich vyzbrojení i základním znalostem úkolu. Je účelné, aby obsah kontroly konané dozorcím útvaru (koho kontrolovat a jakým způsobem) stanovil příslušný náčelník štábu.

Důležitou podmínkou zabezpečení bojového rozdělení je cílevědomá práce politických orgánů, stranických a svazáckých organizací mezi masami vojáků. Komunisté i svazáci, jako aktivní pomocníci a opora velitelů, musí být co nejlépe připravenými specialisty vyznačujícími se vysokou odpovědností a kázní. Jím přísluší odpovědný úkol mobilizovat morální a fyzické síly ostatních ke kvalitnímu splnění úkolů v jednotlivých zvláštních skupinách.

Úsilí stranických organizací je výhodné soustředit k tomu, aby vedly vojáky k hlubokému chápání politického významu vysoké bojové pohotovosti obecně a úkolů všestranného zabezpečení a důsledné realizace opatření bojového rozdělení zvláště. To vyžaduje posilovat socialistické uvědomění vojáků, jejich oddanost komunistické straně a lidu a neustále zvyšovat osobní odpovědnost každého jednotlivce za obranu vlasti. Vést boj za vysokou náročnost a kázeň při plnění úkolů vyplývajících z bojového rozdělení, dbát, aby nebyla přeceňována organizační opatření na úkor politického uvědomění vojáků, aby se posilovalo vědomí povinnosti za důsledné splnění úkolů bojového rozdělení. Vychovávat vojáky v duchu socialistického vlastenectví a připravenosti k obraně vlasti, usilovat o uplatňování jednotného družného úsilí výchovy a výcviku a rozvíjet jejich pracovní aktivitu a iniciativu.

Je třeba si uvědomit, že za 40 mřových let vyrostly dvě nové generace, které nemají vlastní zkušenosti, co je to válka a chápou proto mnohdy principy obranyschopnosti ČSSR a vysoké bojové pohotovosti ČSLA zjednodušeně. Složitá mezinárodní vojenskopolitická situace vyžaduje proto důsledně objasňovat vojákům existující nebezpečí války a vést je k vysoké osobní připravenosti k obraně vlasti.

Hodnocení morálně bojových kvalit vojsk s využitím matematického modelování operace a boje

Rozbor poznatků a zkušeností Sovětské armády z Velké vlastenecké války prokázal, že vedle základních faktorů materiální povahy, které ovlivňují zásadním způsobem bojové možnosti vojsk a výsledky jejich činnosti, sehrávají významnou úlohu i nemateriální faktory. Zpravidla jsou nazývány **morálně bojovými kvalitami vojsk**.

Vliv a význam morálně bojových kvalit vojsk se dnes projevuje na jiné, kvalitativně vyšší úrovni. Důvodů k tomuto tvrzení je celá řada. Vysoká bojová efektivnost výzbroje, ohromný ničivý účinek jaderné i konvenční munice v cíli, dynamický, manévrový boj s častými změnami situace a další charakteristiky operace a boje způsobují, že morálně bojové kvality vojsk potenciálně znásobují palebnou sílu vojsk, mohutnost jejich úderu a přispívají rovněž k úspěšnému vedení neočekávaného, skrytého manévru. Působnost morálně bojových kvalit se projevuje přitom již na stupni jednotlivých osádek a nejmenších bojových a zabezpečovacích jednotek (např. osádek tanků, obsluh prostředků PVO a protitankových zbraní, zatarasovacích odřadů apod.). Rozhodnost, vytrvalost, psychická odolnost vojáků a jejich víra v konečné vítězství ve svém souhrnu tudíž způsobují, že se duchovní faktory

mohou přeměnit v konkrétně vyjádřitelnou sílu, schopnou změnit původně plánované poměry sil, předpokládaný průběh bojové činnosti i její konečný výsledek.

Morálně bojové kvality vojsk nejsou faktorem působícím jednostranně — u vlastních vojsk či nepříteli — a nejsou ani trvalé a obsahově neměnné. Intenzita vlivu a jejich celková účinnost se mění s časem a vyvíjí se. Závisí na morálce, mravní vyspělosti a psychické připravenosti lidí, kteří vedou boj.

V Sovětské armádě jsou systematicky sledovány a vyhodnocovány vybraná ukazatele morálně bojových kvalit vojsk a je řešen výzkum komplexního působení vymezeného okruhu duchovních faktorů bojové činnosti vojsk.

Rovněž i v naší armádě jsou postupně řešeny úkoly, které se zabývají rozborem vlivu duchovních faktorů na účinnost materiálních prostředků v soudobé operaci a boji. Na základě poznatků sovětské vojenské vědy jsou postupně rozpracovávány přístupy a metody hodnocení morálně bojových kvalit vojsk. Jsou ověřovány i možnosti jejich automatizovaného zpracování s cílem objektivizovat a šířeji zdůvodnit rozhodnutí, přijímaná veliteli všech stupňů při plánování bojové činnosti.

Marxisticko-leninské hodnocení morálně bojových kvalit vojsk

Socialistická vojenská věda hodnotí morálně bojové kvality vojsk jako součást morálního ducha nebo také duchovních sil vojsk, které vyjadřují aktivní, činnou stránku vědomí velitelů a vojáků.

Z toho vyplývá, že morálně bojové kvality vojsk vyjadřují jednak vliv morálního ducha vojsk na úroveň plnění plánovaných mírových a bojových úkolů a rovněž i určitý potenciál, který představuje možnosti zvýšení bojové účinnosti materiálních prostředků, tj. výzbroje a bojové techniky v soudobé operaci (boji).

Morálně bojové kvality vojsk můžeme proto hodnotit **ve formě potenciálu celkové bojové síly a dále ve formě operačně taktického faktoru** bojové činnosti vojsk.

Potenciál zahrnuje duchovní síly, které jsou vnitřně skryty a v reálném čase nebo období se neuplatňují, faktor pak po-

pisuje duchovní a morální síly, které se aktivně projevují v průběhu bojové činnosti, ovlivňují její výsledek a mohou být proto vhodně využívány štáby při plánování bojových úkolů vojskům a při vedení operace a boje.

Morálně bojové kvality obsahují dále dvě dialekticky spojené sféry. Jde o **sféru ideologickou** a o **sféru společensko-psychologickou**. Jádrem ideologické sféry jsou politické a morální ideje, teorie a názory lidí na válku, na její obsah, příčiny, charakter, politické cíle a na nutnost obrany a ochrany státu a společnosti.

Společensko-psychologická sféra vyjadřuje nejbližší cíle a zájmy lidí, kteří plní povinnosti bojové pohotovosti nebo již vystoupili na obranu svého území a politického zřízení. Společensko-psychologickou sféru vytvářejí např. slavné bojové tradice a zkušenosti z uplynulých válek.

Působnost morálně bojových kvalit vojsk ve struktuře potenciálu celkové bojové síly vojsk

Morálně bojové kvality vojsk je nutné hodnotit v těsné spojitosti s materiální technikou vybaveností svazů a svazků výzbrojí, bojovou a zabezpečovací technikou, jakož i s technikou bázi systému velení a spojení. Při hodnocení bojové činnosti socialistických armád můžeme vymezit čtyři základní funkce morálně bojových kvalit. Jsou to funkce:

- **ideologické orientace a výchovy vojáků** v duchu vědeckého světového názoru,
- **třídní a internacionální jednoty vojáků** zemí socialistického společenství,
- **stimulující odhodlanost**, morální sílu a vytrvalost vojáků při plnění plánova-

ných úkolů; v mírovém období se stimulační funkce projevují např. v rychlém a kvalitním zvládnutí složité bojové techniky, ve vzorném plnění povinností strážní služby, úkolů ostrých střežeb, plánů operačně taktických cvičení apod.; ve válce se stimulační funkce promítají v efektivním použití výzbroje a bojové techniky v rozhodné a iniciativní činnosti vojáků a velitelů na bojišti, ve vysokém hrdinství apod.,

— **stabilizující jednotu** všech součástí morálně bojových kvalit vojáků a velitelského sboru a aktivně působící proti pronikání nepřátelské ideologie a dezinformační činnosti nepříteli.

Význam hodnocení morálně bojových kvalit vojsk v plánovacím procesu bojové činnosti

Při přípravě zámyslu rozhodnutí na operaci a boj příslušníci štábů a velitelé všech stupňů posuzují bojové možnosti protistojících vojsk — jako „kvantitativní a kvalitativní ukazatele, charakterizující bojové možnosti jednotek, útvarů, svazků splnit určené bojové úkoly ve stanovenou dobu v podmínkách konkrétní situace“ (viz Sovětská vojenská encyklopedie).

Bojové možnosti závisí na celé řadě **operačně taktických faktorů**, např. na množství vojsk a efektivnosti výzbroje a bojové techniky, na množství materiálních prostředků vyčleněných ke splnění cílů operace (např. munice, PHM atd.), na

hydrometeorologických podmínkách, terénu apod.

Významné místo mezi těmito faktory zaujímají morálně bojové vlastnosti vojsk. Souhrn všech faktorů pak určuje předpokládaný, respektive plánovaný výsledek operace, který můžeme kvantifikovat ukazateli nebo také **kritérii bojových možností**, z nichž nejdůležitější jsou ztráty protistojících vojsk, lhůty splnění bojových úkolů a rozloha území nebo prostorů, které mohou být vojsky získány v útočné činnosti nebo udrženy v obraně.

Protože bojové možnosti jsou veličinou relativní, můžeme ji hodnotit a měřit

pouze ve srovnání s bojovými možnostmi protistojícího nepřítele.

Jestliže dnes v ČSLA existují a jsou používány tzv. bojové potenciály jednotek a útvarů pro porovnání bojových možností založených na hodnocení materiálních sil a prostředků operace a boje, bylo by vhodné z hlediska objektivnosti rozhodovacího procesu velitelů spojit hodnocení materiálních faktorů s nemateriálními, tj. s morálně bojovými kvalitami vojsk.

Kritéria hodnocení morálně bojových kvalit vojsk

Vyjadřují v podstatě charakteristiky chování jednotlivců a vojenských kolektivů při přípravě a vedení bojové činnosti. Tyto charakteristiky můžeme rozdělit dále do skupin, popisujících politickoideové, morální, psychické a vojenskoodborné kvality velitelů a vojáků. Při plánování a v průběhu operace a boje se tyto kvality projevují, neboli tzv. „materializují“ v efektivním využití výzbroje, bojové a zabezpečovací techniky. Vytváří se tudíž určitá transformace duchovních sil na síly materiální, pro které již máme ve štábní praxi připravena a využívána hodnotící kritéria, vztahy a veličiny, určující materiální kvantitativně kvalitativní stránku bojové činnosti vojsk — např. bojové potenciály.

Pro objektivizaci této transformace je proto nutné zdůvodnit očekávanou úroveň působnosti vlivu té které duchovní síly, vyjadřované morálně bojovými kvalitami vojsk na materiální a energetický (ničivý) efekt výzbroje a bojové techniky, na využitelnost technických prostředků operačního, týlového a technického zabezpečení a rovněž na efektivnost fungování technické báze systému velení a spojení.

Pro tento účel je vhodné použít tzv. ballové stupnice, jejíž pomocí přiřazujeme zvolené koeficienty vlivu nemateriálních sil na materiální síly. (Ball je jednotkou označení síly některých přírodních jevů — např. větru, zemětřesení apod.). O rozsahu ballové stupnice přitom uvažujeme ve zvolené normě od nuly do jedné s tím, že prostřednictvím koeficientů, např. 0,25, 0,52, 0,93 atd., matematicky upravujeme dosud vytvořené a ve štábní praxi používané vztahy a výpočty operačně taktických úkolů a matematických modelů operace a boje.

Pojem úprava neznamena pouhé vynásození nebo dělení praxí ověřených veličin navrženými koeficienty, ale také uvažování významu morálně bojových kvalit vojsk, které se rozhodující měrou podílí na všestranné, komplexní „materializaci“

Rozhodující v tomto procesu bude stanovení správných, vojskovou praxí podložených proporcí mezi všemi materiálními a nemateriálními operačně taktickými faktory.

Základním krokem při současném hodnocení materiálních a duchovních faktorů se stane určení vhodných kritérií zjišťování jejich vlivu na průběh a výsledek bojové činnosti vojsk.

hlavních faktorů operace a boje, jakými jsou např. manévrovost, přesnost a celková účinnost palby, mohutnost úderu apod.

Použité koeficienty, které můžeme nazvat **koeficienty morálně bojových kvalit** K_{MBK} , pak ukazují potenciální stupeň využití výzbroje a bojové techniky, ovládané politicky uvědomělými, morálně vyspělými a na boj všestranně připravenými vojsky. Koeficienty K_{MBK} tudíž odrážejí vztah faktické účinnosti a celkové efektivnosti materiálové báze vojsk k potenciální, čili možné efektivnosti v případě vhodného využití existujících morálně bojových kvalit vojsk.

Pro vyjádření této efektivnosti jsou proto pro stupeň vševojskové armády navrhována k ohodnocení příslušníky politického oddělení následující kritéria morálně bojových kvalit vojsk (jde o použití metody expertního kolektivního hodnocení):

- 1. Kritérium vojenskoodborných kvalit:** K_{VOK}
- 2. Kritérium individuálních politických kvalit:** K_{IPK}
 - a) vztah k válce,
 - b) vztah k nepříteli,
 - c) politická uvědomělost.
- 3. Kritérium kolektivních politickoideových kvalit:** K_{PIK}
 - a) ideová vyspělost velitelských kádru ve štábech,
 - b) procento členů strany a jejich vliv na morálně politický stav vojenských kolektivů (u nepřítelů počet členů pokrokových stran a zastánců mírového hnutí).
- 4. Kritérium psychických kvalit:** K_{PK}
 - a) úroveň psychické připravenosti velitelů a vojenských kolektivů,
 - b) množství vojáků s narušenou psychikou ve vojenských kolektivech.
- 5. Kritérium morálních kvalit:** K_{MK}
 - a) připravenost velitelů a vojáků k bojové činnosti,

Tabulka 1

Morálně bojové kvality vojsk	Rozsah koeficientu $K_{MBK(i)}$ [ball]
Velmi vysoké	1,00 – 0,90
Vysoké	0,89 – 0,70
Plně uspokojující	0,69 – 0,60
Uspokojující	0,59 – 0,50
Nízké	0,49 – 0,30
Velmi nízké	0,29 a nižší

b) vztahy vojáků k velitelskému sboru,
c) vztahy ve vojenských kolektivech,
d) stupeň údržby a ošetřování výzbroje,
bojové a zabezpečovací techniky.

6. Kritérium celkové duchovní vyspělosti vojenských kolektivů: K_{CDV}

a) úroveň sladěnosti kolektivů,

b) stupeň organizovanosti kolektivů,
c) úroveň disciplinovanosti a kázně
v kolektivech.

Všem těmto kritériím $K_{(i)}$ štáb armády přiřazuje v průběhu hodnocení určitý koeficient morálně bojových kvalit $K_{MBK(i)}$ podle doporučení uvedeného v **tabulce 1**.

Příklady kvantifikace kritérií morálně bojových kvalit vojsk

Příklad 1:

Hodnocení kritéria morálních kvalit vlastních vojsk — K_{MK} pomocí koeficientů $K_{MBK(i)}$, např. prvního a čtvrtého balového stupně:

$K_{MBK(1)}$: Více jak 95 % příslušníků vojenských kolektivů cítí odpovědnost za obranu socialistické vlasti, náročně a svědomitě se připravuje na bojovou činnost. Všichni velitelé a náčelníci mají zasluženou „neformální“ autoritu, vzájemné vztahy mezi vojáky jsou družné, bojová technika a výzbroj je pečlivě udržována a systematicky ošetřována.

$K_{MBK(1)} = 0,96$; velmi vysoké hodnocení.

$K_{MBK(4)}$: Většina, tj. více jak 50 % příslušníků vojenských kolektivů je připravena k bojové činnosti, vojáci se k velitelům a náčelníkům chovají s úctou a váží si velké většiny z nich. Vztahy ve vojenských kolektivech jsou dobré, v některých jednotkách (ne více jak 10 %) existují názorové rozdíly v chápání a plnění vojenských povinností. U některých útvarů (ne více jak 10 %) se vyskytly případy nesprávného udržování bojové techniky a výzbroje, její ošetřování je plánovité, ne však vždy s potřebnou kvalitou.

$K_{MBK(4)} = 0,57$; uspokojivý hodnocení.

Příklad 2:

Hodnocení kritéria psychických kvalit vojsk nepřítele K_{PK} pomocí koeficientů $K_{MBK(i)}$, např. druhého a čtvrtého balového stupně:

$K_{MBK(2)}$: Lidé se slabší nervově psychickou soustavou tvoří přibližně 10–15 % počtu všech vojenských kolektivů. Lze očekávat labilní chování těchto lidí v obtížných bojových situacích a tím i možnost nevýrazného ovlivňování ostatních vojáků ve smyslu nedůsledného plnění základních vojenských povinností. Velitelský sbor je systematicky a plánovitě psychicky připravován na vedení bojové činnosti.

$K_{MBK(2)} = 0,85$; vysoké hodnocení.

$K_{MBK(4)}$: Lidé se slabší nervově psychickou soustavou tvoří přibližně 20 až 25 % počtu všech vojenských kolektivů, v kritických momentech vývoje operačně taktické situace je pravděpodobné, že tyto lidé se budou vyhýbat plnění bojových úkolů. Lze očekávat ojedinělé případy dezertace při neúspěchu v boji, zejména v nepřehledných situacích vzájemného prolínání bojových sestav protistojících vojsk. Ve velitelském sboru se projevují případy narkomanie.

$K_{MBK(4)} = 0,48$; nízké hodnocení.

Podobně jako v případech výše uvede-
ných vybraných koeficientů $k_{MBK(1,2,4)}$
můžeme postupovat u všech ostatních ko-
eficientů $k_{MBK(i)}$, pro něž jsou již v ČSLA
připraveny slovní charakteristiky s pří-
slušným kvantitativním ballovým ohodno-
cením.

Potom můžeme na stupni vševojskové armá-
dy velení vytvářet tzv. **matice hodnocení mo-
rálně bojových kvalit podřízených vojsk
a protistojícího nepřítele.**

Tak např. na stupni vševojskové armá-
dy se u jednotlivých motostřeleckých a
tankových divizí prvního sledu postupuje
způsobem, uvedeným v příkladu hodno-
cení morálně bojových kvalit 25 msd
prostřednictvím matice koeficientů $k_{MBK(i)}$
a kritérií $K_{(j)}$ — viz tabulku 2.

Z matice hodnocení morálně bojových
kvalit 25 msd vyplývají pro rozhodovací
proces velitele armády tyto předběžné
závěry:

— Všechna kritéria morálně bojových
kvalit jsou hodnocena koeficienty, které
v ballové stupnici představují její horní
část, čili hodnocení plně uspokojující až
velmi vysoké.

— Střední hodnota výsledného hodno-
cení dosahuje úrovně „vysoká“ a přispívá
proto k vysokému využití materiálních
prostředků vedení operace a energetické-
mu působení palných prostředků na ob-
jekty a cíle nepřítele.

— Nejnižší úroveň, byť plně uspokou-
jící, dosáhlo hodnocení kritéria psychi-
ckých kvalit. Lze tedy očekávat, že v pří-
padě použití ZHN nepřítele se u 25 msd
mohou objevit složité případy překonáva-
ní následků působení těchto zbraní.

— Žádné z hodnocení kritérií nesnížuje
výrazně celkový průměr ballového hod-
nocení (koeficienty $k_{MBK(i)}$ se nacházejí
v I. a III. kvadrantu matice, a proto není

Tabulka 2

Kritérium morálně bojových kvalit — $K_{(j)}$	Koeficient morálně bojových kvalit — $k_{MBK(i)}$					
	$k_{MBK(1)}$	$k_{MBK(2)}$	$k_{MBK(3)}$	$k_{MBK(4)}$	$k_{MBK(5)}$	$k_{MBK(6)}$
K_{VOK}	0,95	—	—	—	—	—
K_{IPK}	—	0,88	—	—	—	—
K_{PIK}	—	0,81	—	—	—	—
K_{PK}	—	—	I III	II IV	—	—
K_{MK}	0,91	—	—	—	—	—
K_{CDV}	—	0,75	—	—	—	—
$\frac{1}{n} \sum_j K_{(j)}$	0,93	0,81	0,68	—	—	—

Střední hodnota morálně bojových kvalit 25 msd:

$$\frac{1}{n} \sum_j K_{(j)} = \frac{0,93 + 0,81 + 0,68}{3} = 0,81;$$

kde: $j = 1, 2, \dots, n, \dots, 6$.

Jednotlivé váhy významnosti koeficientů $k_{MBK(i)}$ v kvadrantech matice I až IV:

kvadrant I: $k_{MBK(1)} = k_{MBK(2)} = k_{MBK(3)} = 1,0$;

kvadrant II: $k_{MBK(4)} = 0,9$; $k_{MBK(5)} = 0,8$; $k_{MBK(6)} = 0,7$;

kvadrant III: $k_{MBK(1)} = k_{MBK(2)} = k_{MBK(3)} = 1,0$;

kvadrant IV: $k_{MBK(4)} = 0,9$; $k_{MBK(5)} = 0,8$; $k_{MBK(6)} = 0,7$

třeba uvažovat o „váhách“ těchto kritérií v celkovém bilančování morálně bojových kvalit — viz dále uvedený popis matematického modelu).

Obdobně pro velitele armády připravují a vyhodnocují příslušníci politického oddělení matice morálně bojových kvalit všech divizí vševojskové armády a rovněž

matice svazků protistojícího nepřítele, proti kterým je plánována bojová činnost armády.

Příklad celkového hodnocení morálně bojových kvalit protistojících vojsk prostřednictvím vhodného matematického modelu a způsob jeho zpracování uvádíme v následující části článku.

Matematický model hodnocení morálně bojových kvalit vojsk při výpočtu poměrů sil

Základní algoritmus modelu je tvořen následujícími kroky:

1. Kvantifikace kritérií morálně bojových kvalit vlastních divizí prostřednictvím expertního hodnocení štábem podle předem připravených slovních charakteris-

tik (s využitím ballového hodnocení koeficientů $k_{MBK(i)}$).

2. Kvantifikace kritérií morálně bojových kvalit protistojících svazků nepřítele podle stejného postupu jako v bodě 1.

3. Sestavení matic hodnocení morálně

Tabulka 3

Vlastní vojska: první sled – 2 divize

25 msd

0,95					
	0,88				
	0,81				
		0,68			
0,91					
	0,75				
0,93	0,81	0,68	–	–	–

23 td

0,97					
0,92					
	0,88				
	0,89				
0,90					
	0,72				
0,93	0,83	–	–	–	–

Nepřítel: první sled – 2 divize

1 md

0,92					
	0,89				
		0,69			
			0,59		
			0,59		
		0,69			
0,92	0,89	0,69	0,59	–	–

52 pd

	0,88				
	0,85				
		0,67			
			0,57		
			0,57		
			0,56		
–	0,86	0,67	0,57	–	–

Střední hodnota morálně bojových kvalit vlastních nepřátelských divizí prvního sledu:

$$\frac{1}{n} \sum_j K_{(j)} : \begin{array}{l} 25 \text{ msd} : 0,81 - \text{vysoká,} \\ 23 \text{ td} : 0,88 - \text{vysoká až velmi vysoká,} \\ 1 \text{ md} : 0,77 - \text{vysoká,} \\ 52 \text{ pd} : 0,70 - \text{plně uspokojující až vysoká.} \end{array}$$

bojových kvalit vlastních vojsk a nepřitele.

4. „Vážení“ koeficientů podle jejich operačně taktické významnosti v případech, kdy ballové hodnocení koeficientů $K_{MBK(I)}$ se nachází jak v horní (tj. I. a III. kvadrant), tak i v dolní polovině stupnice 0 až 1 (II. a IV. kvadrant).

5. Výpočet poměru morálně bojových kvalit protistojících vojsk.

6. Dosazení výsledků výpočtu poměru morálně bojových kvalit protistojících vojsk do vztahů, modelujících působení materiálních sil v operaci a boji, např. do poměrů sil.

Podle uvedeného algoritmu je dále zpracován názorný postup logickomatematického modelování morálně bojových kvalit vojsk, jehož výsledky můžeme použít k úpravě existujících kvantitativně kvalitativních poměrů sil — viz tabulku 3.

Z vyhodnocení vyplývají následující poměry morálně bojových kvalit prstojících divízi — P_{MBK} .

$$P_{MBK}: 25 \text{ msd} : 52 \text{ pd} = \frac{0,81}{0,70} = 1,157$$

$$23 \text{ td} : 1 \text{ md} = \frac{0,88}{0,77} = 1,143$$

Získané poměry P_{MBK} může štáb armády využít k výpočtu poměrů sil v různých

druzích bojové činnosti. Jestliže např. 25 msd zaujala obranu a vypočtený kvantitativně kvalitativní poměr materiálních sil — PS_M na bráněném směru dosahuje úrovně 3,1:1 ve prospěch nepřítele, pak je možné tento poměr upravit ve smyslu působení morálně bojových kvalit vojsk podle korekčního vztahu pro obranu:

$$PS_M \cdot \frac{1}{P_{MBK}} = 3,1 \cdot \frac{1}{1,157} = 2,68 \approx 2,7$$

Útočí-li naopak 23 td na směru 1 md a vypočtený $PS_M = 3,3:1$, lze s využitím korekčního vztahu pro útočnou činnost napsat:

$$PS_M \cdot P_{MBK} = 3,3 \cdot 1,143 = 3,77 \approx 3,8$$

Získané výsledky ukazují, že v pásmu obrany 25 msd došlo v důsledku uvažování o vlivu morálně bojových kvalit vojsk ke změně kvantitativně kvalitativního poměru materiálních sil z původních 3,1:1 na 2,7:1 ve prospěch nepřítele, což představuje potenciální snížení jeho materiálního a energetického převahy přibližně c 12,9 %.

V pásmu útoku 23 td se uvažovaný poměr sil změnil z 3,3:1 na 3,8:1, což je nárůst materiální a energetické převahy vlastních vojsk přibližně o 15,2 %.

Hodnocení morálně bojových kvalit vojsk na bázi matematického modelování je jednou z dalších cest efektivního využívání moderních prostředků a způsobů automatizace velení ve prospěch objektivizace výsledků procesu velení.

Ukázaný způsob možných úprav kvantitativně kvalitativních poměrů materiálních sil je jen částí rozpracované problematiky, zabývající se vlivem duchovních sil vojsk na průběh a výsledky jejich bojové činnosti. Další, neméně významné způsoby hodnocení a využití vlivu morálně bojových kvalit vojsk se nacházejí v oblasti modelování ničivých účinků palebných prostředků, dynamiky a mohutnosti úderné síly vojsk, jakož i modelování pružnosti a celkové efektivnosti manévru vojsky. Zejména tyto základní součásti soudobé operace a boje skýtají možnosti rozpracování modelů ke stanovení vhodných poměrů potenciálu morálně bojových kvalit vojsk v účinný operačně taktický faktor, využitelný veliteli a štáby k přípravě a vedení bojové činnosti.

Zdánlivě subjektivní metoda navrhovaného ballového hodnocení morálně bo-

vých kvalit je eliminována prostřednictvím expertního posuzování zvolených kritérií a koeficientů příslušníky štábů. Přitom bude vhodně uskutečňovat toto posuzování dlouhodobě, již v mírovém období, na základě výsledků politické a bojové přípravy vlastních vojsk i prostřednictvím dostupných informací o připravenosti vojsk potenciálního nepřítele.

Význam hodnocení morálně bojových kvalit vojsk spočívá také v tom, že je budou moci využívat velitelé v podmínkách neurčitosti hlášení a zpráv o situaci a dále v případech, kdy se vytvoří přibližně stejné poměry materiálních sil protistojících stran. Výhodnost použití hodnocení morálně bojových kvalit vojsk je proto možné spatřovat ve zmenšení stupně rizika přijímaných rozhodnutí na operaci a boj.

K rychlému zpracování výsledků tohoto hodnocení přispěje jistě i výkonná technika automatizace velení, zasazená na operačních stupních a zabezpečovaná provozně i uživatelsky odborně schopnými a morálně politicky vyspělými příslušníky štábů.

Prohlubovat vliv velitelů na organické spojování ideologické práce se životem vojáků a úkoly jednotek

Objektivní růst významu lidského činitele je jedním z obecně uznávaných podstatných rysů budování rozvinuté socialistické společnosti i všestranného zabezpečení její obrany. XVI. sjezd KSČ v tomto směru stanovil mimo jiné i náročné politickovýchovné cíle a úkoly. Jejich aplikace na podmínky ČSLA, vyjádřená v projevu ministra národní obrany na sjezdu a rozpracovaná jednáním celosměrného stranického aktivu, je přesně formulována ve směrnici pro ideologickou práci v ČSLA.

Hlavním cílem ideologické práce v ČSLA je vychovávat její příslušníky v třídně a politicky uvědomělé a přesvědčené obránce socialistické vlasti, oddané věci socialismu, důsledné socialistické vlastence a internacionalisty.

Současná praxe vojsk potvrzuje, že úspěšná realizace tohoto cíle je podmíněna intenzivní výchovou všech vojáků na základě idejí marxisticko-leninské linie XVI. sjezdu KSČ obohacovaných závěry z následujících zasedání ÚV KSČ, a že jen těsné spojování obsahu těchto idejí se životem a praxí útvarů může působit jako účinná motivační síla u jednotek i štábů.

Praxe rovněž potvrzuje známou závislost jednotlivých politickovýchovných úkolů, která způsobuje, že správné řešení každého z nich vystupuje současně i jako součást a předpoklad úspěchu v práci na dalších úkolech. Proto také povinnost velitelů (náčelníků) dbát o úzké spojování

politické přípravy podřízených se životem štábů a jednotek má mnoho aspektů a souvislostí a vyžaduje komplexní přístup. Ten však nevylučuje, ale předpokládá využití různých oborových, specifických poznatků včetně analýzy psychologických souvislostí zmíněné povinnosti.

Podnět k úvaze o některých takových souvislostech účinnosti vlivu velitelů na těsné spojování politické přípravy u útvarů se životem jednotek a štábů mi poskytl některé souhrnnější údaje z výzkumů realizovaných výzkumnými pracovišti VHU.

V první řadě je nutné však mít na zřeteli, že marxismus-leninismus (jeho ideologie i politika) v sobě spojuje teorii s praxí, že je to učení zásadně zaměřené na život, na všechny základní problémy společnosti. Proto také spojení propagandy se životem se nejlépe zabezpečuje, když je její obsah dokonale teoreticky fundovaný a vychází z teoretické analýzy praxe.

Třídně vyhraněný marxisticko-leninský obsah všech forem ideologické práce u útvarů je tedy prvotní podmínkou (potenciálním předpokladem) jejich organického spojování s konkrétním životem a praxí jednotek a štábů.

Každý útvar je však velmi živým organismem, aktivně se podílí specifickým způsobem na celosměrných i celospolečenských procesech a současně na něj působí jejich vlivy. Ve vojenskoodborné,

technické a podobných oblastech přípravy vojáků různých kategorií se tyto vzájemné vlivy neprojevují také s výrazně větší jejich vědomí, jako je tomu v oblasti politické přípravy.

Obsahy všem forem ideologické práce jsou totiž konfrontovány ve vědomí příslušníků útvaru nejen jako obecná teorie s obecnou celooarmádní nebo celospolečenskou praxí, ale i jako teorie s praxí, která je silně modifikována konkrétními podmínkami a činnostmi útvaru. Souhrnná zjištění z výzkumů uskutečněných v řadách vojáků různých kategorií ukazují, že v této oblasti přípravy vojáků u jednotek a štábů dochází k neustálému „dialogu“ ideí s rozmanitými životními zkušenostmi lidí a obsah různých forem ideologické práce je vystavován průběžné konfrontaci nejen s komplexem dějů u útvarů, ale i s dílčími stránkami jejich života a činnosti.

Protože se celospolečenská hodnota vojenských činností i kázně a organizovanosti jednotek a štábů projevuje (v porovnání s výrobní oblastí) značně zprostředkovaně, mají pro žádoucí morálně politický důsledek zmíněné konfrontace značný význam některé zjevné a evidentní důkazy o těchto hodnotách praxe.

Současné výzkumy stále potvrzují známou zkušenosť, že nezastupitelným činitelem úspěchu při řízení jakékoli činnosti je příkladnost toho, kdo tuto činnost řídí. Příkladnost velitele však nabývá na zvláštním významu tím, že má kromě obecných funkcí i funkci důkazu pro podřízené o sociální hodnotě jím vyžadované činnosti. Soulad jeho ideově angažovaných verbálních projevů (např. v rámci marxisticko-leninské přípravy) s jeho konkrétní velitelskou činností má váhu přesvědčivého a nezastupitelného politického argumentu.

Některé zobecněné poznatky z výzkumů také ukazují, že schopnost velitelů účelně organizovat činnost jednotek i štábů mezi jejich ostatními předpoklady k výkonu funkce zvlášť vysoce oceňují nadřízené i podřízené stupně. Kromě toho je možné oprávněně soudit, že organizační dovednosti velitele mají nezanedbatelný vliv na pozitivnější postoje podřízených k jeho osobě. Obtíže podřízených, které živelně vznikají jako důsledek nedostatků v organizačnické práci velitelů, mají na vztah podřízených k úkolům velmi záporný vliv. Jinak je tomu v případech obtíží, které v procesu bojové a politické přípravy jednotek vznikají jako nezbytný důsledek plánovitěho systém výcviku a výchovy organizovaného v souladu s požadavky soudobého bo-

je. Obecněji řečeno, stejný výkon, respektive překážka při výkonu služby, vyvolává u vojáků různý vztah k požadované činnosti nejen podle toho, jak pochopili a vnitřně přijali sociální hodnotu vojenských činností, ale i podle toho, nakolik velitel řeší konkrétní úkoly u jednotek i štábů v souladu s touto hodnotou.

Nezastupitelnost osobního příkladu velitele (včetně jeho vzorné organizačnické práce) při upevňování jeho vlivu na spojení ideologické práce s praxí souvisí zřejmě s psychologickým mechanismem utváření pravdivých modelů skutečnosti ve vědomí osobnosti. Naše aplikované interdisciplinární výzkumy potvrzují teoretické závěry základních psychologických výzkumů o tom, že jakákoli činnost, včetně vojenské, se odráží ve vědomí osobnosti po dvou liniích (mezi nimi je v zájmu dosažení cílů ideologické práce v ČSLA nezbytné zabezpečovat těsnou vazbu). Jednak je to linie odrazů, které vznikají jako bezprostřední vjemy situací, činností a podmínek u útvaru, jednotek, štábů. Za druhé je to linie odrazů, které vznikají v důsledku vjemů, zprostředkovaných slovy (objasňováním, popisem, informacemi apod.).

Pouze vzájemná shoda těchto linií vzbuzuje pozitivní pocit pravdivosti. Je zvlášť důležité, že tento pocit se přenáší na zdroj verbální informace, tj. v našem případě na velitele, jestliže svými činy a jejich stabilitou prokazuje správnost toho co říká, např. o významu přísné organizovanosti a kázně u útvaru. Potom se jeho slova začínají přijímat jako slova autority, která nepotřebují stále důkazy po linii bezprostředních vjemů; to je v podmínkách armády (připomeňme si nutnost utajení příčin některých rozhodnutí velitele) zvlášť důležité. V takových případech se verbální informace od velitele dostává do řady vlastních zkušeností osobnosti podřízených. Jinak řečeno, důvěra ve slova velitele je důležitým předpokladem extrapolace pravdy přes jeho autoritu.

Tento mechanismus může však být zeslabován v důsledku zásadních a častých chyb v rozhodování velitele, v důsledku rozčarování podřízených, pramenících z rozporů mezi jeho slovy a činy. Potom se projevují u lidí pochyby, které vyžadují, aby znovu zesílily a zmnožily se přímé důkazy o správnosti a pravdivosti slov velitele.

Ze sociálně psychologického hlediska je osobní příklad velitele metodou účinného nepřímého (zprostředkovaného) řízení, která navozuje vhodnou skupinovou

situaci, nezbytnou pro úspěšné plnění úkolů stanovených přímým pokynem nebo rozkazem. Tato metoda využívá důležitých skupinových jevů, jakými jsou například napodobování a celkové příznivé sociálně psychologické klima. Nelze totiž opomenout, že rozhodnutí o určité činnosti jednotek nebo štábů (včetně případů, kdy je plnění tohoto rozhodnutí podporováno objasňováním jeho sociálních souvislostí a politického významu) mohou podřízení vnímat jako obecný vzor požadovaného jednání a chování, ale zadaný jim z vnějšku. Osobní příklad velitelů konkretizuje a oživuje tento obecný vzor a navíc jsou tímto příkladem nepřímou organizovány příznivé podmínky pro součinnost po vertikální linii — a co je zvlášť důležité — i pro významné podmínky pro rozvoj žádoucích kolektivistických vztahů mezi podřízenými. Jestliže chceme pochopit, optimalizovat, vyladit vztahy v kolektivu, musíme přemístit hlavní pozornost z těchto vztahů na obsah skupinové činnosti, na její přeměnu ze sociálně významné v osobnostně významnou pro každého člena kolektivu. Je totiž nezbytné mít na zřeteli, že odpovědnost velitele za splnění cílů politické výchovy podřízených z psychologického hlediska znamená, aby zabezpečil, že přístup podřízených k jeho vojenským povinnostem bude sociálně zprostředkovaný. Jinak řečeno, velitel má zabezpečit, aby jeho podřízení byli na základě vnitřního přijetí hodnot socialismu, zejména hodnot obrany socialistické vlasti a socialistického společenství účinně motivováni k plnění svých povinností v mírové přípravě i v případném boji. Osobní příklad velitele vystupuje v této souvislosti jako sociální zprostředkovatel postoje ke konkrétním vojenským povinnostem konkrétním člověkem. Podřízení jsou (nezávisle na tom, zda jsou si toho vědomi či nikoli) vždy v situaci, která je nutí spatřovat ve veliteli zvlášť důležitý zdroj orientace pro svůj vlastní přístup ke svým služebním i dalším povinnostem.

Jednota politicky angažovaných slov a činů velitelů, která se projevuje jak v jejich přímé řídicí činnosti, tak i v jejich příkladnosti jako metodě nepřímého řízení, je tedy rozhodujícím předpokladem úspěšného vlivu velitele na organické spojování ideologické práce se životem útvarů jednotek a štábů. Z hlediska sociální psychologie chci však ještě upozornit na jeden z mnoha dalších aspektů zmíněného vlivu. Jde o některé objektivní možnosti, jak dále prohlubovat podněty velitelů pro konkretizaci úkolů ideologické

práce u útvarů. Jejich zdrojem může být analýza některých skupinových jevů u jednotek a štábů. Velitel může těchto podnětů využívat i pro vlastní angažovaná vystoupení (např. na seminářích s vedoucími PSM u útvarů).

Rozbory důležitých poznatků z výzkumů v oblasti marxisticko-leninské přípravy a útvarových seminářů s vedoucími PSM signalizují nejen soustavnost pozornosti, kterou velitelé v družném úsilí s politickou skupinou a stranickou organizací věnují účinnosti ideologické práce, ale i o některých specifických problémech. Domníváme se, že řešení problému stále účinnějšího spojování ideologické práce se životem útvarů, jednotek i štábů souvisí s řešením dvou psychologických otázek, které si však někteří velitelé ne dosti zřetelně uvědomují.

První otázka je teoretická a vyplývá ze skutečnosti, že chceme-li, aby nějaký obsah (politické přípravy, forem ideologické práce) měl zvlášť výraznou vlastnost „povzbuzovat k aktivitě“, musíme si uvědomit nejen jeho potenciální objektivní možnosti v tomto směru, jak bylo již zdůrazněno v úvodní části této state. Kromě toho nás ještě musí zajímat otázka, co je podstatou podněcování, povzbuzování. Rozbor tak speciální psychologické otázky nepatří však na stránky tohoto časopisu a odpověď na ni poskytně zájemcům každá učebnice obecné nebo pedagogické psychologie.

Druhá otázka je již bližší praxi vojsk: jak lze vlastně dospět k poznání takových aspektů života a činnosti jednotek a štábů, které umožní dospět k závěrům o optimalizaci vlivu ideologických a politických obsahů na praxi vojsk. Soudím na základě výzkumu v oblasti seminářů s vedoucími PSM u útvarů (zejména údajů o vystoupeních velitelů na těchto seminářích), že jde o sociálně politické aspekty a že k potřebným závěrům z jejich analýzy lze dospět jen je-li respektována specifika úkolu „organicky spojit ideologickou práci se životem“. Domníváme se, že obecné platné recepty pro vyřešení tak citlivého problému neexistují. Pouze v konkrétních situacích lze řešit tak závažnou otázku, jak zkoordinovat pojetí celospolečensky závažných ideologických a politických obsahů s konkrétními problémy a stanoviti, které odstíny a podrobnosti praktické činnosti propagandisticky využít. Je možné souhlasit i s tím, že ani to, když se spojuje politické vzdělávání, přednášky a besedy s fakty a příklady z místních poměrů, ještě nezaručuje skutečné spojení.

V každodenní náročné práci velitelů nezbyvá čas na šířeji pojaté, a proto zdánlivě abstraktní úvahy. Vyjdeme proto pouze z faktu, že využití vědeckého poznání, které je obsaženo v marxisticko-leninské ideologii a politice, není někdy tak důsledné, jak by to vyžadovaly objektivní potřeby praxe u jednotek a štábů. Je tomu tak (kromě jiných příčin) i proto, že se podobným případům nevěnuje pozornost jako zvláštní psychologické otázce, která souvisí s již naznačenými dvěma liniemi odrazu ve vědomí osobnosti.

Obecné kontury zvláštností této otázky můžeme charakterizovat asi takto:

V procesu jakékoli činnosti (občanské, pracovní, vojenské atd.) získává každý jedinec určité poznatky, které obvykle nazýváme „životní zkušenosti“ osobnosti nebo „společné zkušenosti“ příslušníků určité sociální skupiny. Např. jsou to poznatky sociálního charakteru ohledně vhodného způsobu komunikace v té či jiné skupině (v rodině, partě, četě atd.). Takové zkušenosti [respektive poznatky] jsou použitelné poměrně lehko v dalších situacích osobnosti, protože jejich pramenem byla osobní přímá účast daného jedince. Je třeba k tomu zejména zdůraznit, že jedinci i skupiny těmto zkušenostem přikládají značný význam. Současně nelze opomenout, že využívání pouze tohoto pramene poznatků nevede vždy k žádoucím výsledkům, zejména jde-li o složitější formy sociálního chování lidí.

Na rozdíl od individuální nebo úzce skupinové zkušenosti je vědecké poznání o sociálních jevech (např. o chování lidí v ozbrojených silách) systémem tvrzení principiálního, ale obecného charakteru a přitom se vztahuje k velmi rozsáhlým oblastem konkrétních činností. Praktické použití tohoto systému předpokládá vytvořit nejdříve jakousi „technologii“ chování, v níž by se obecná tvrzení aplikovala do konkrétních podmínek, na konkrétní úkoly a zejména na konkrétní problémy těch lidí, kteří mají dané úkoly plnit.

Nelze však při tom opomenout, že u některých jedinců může být celý proces snímání vědeckého poznání nepřiznivě ovlivňován různými psychologickými bariérami. V takových případech nemůže daný poznatek vůbec proniknout do hlubších struktur jejich vědomí. To je ovšem jiná otázka, která by vyžadovala odbočit na další pole psychologických mechanismů procesu vnímání.

Soudím, že psychologická specifika účinného spojování ideologické práce se

životem spočívá v tom, že toto spojení musí být průkazné (dokazovatelné) a tedy i prověřitelné z hlediska praxe těch skupin a osobností, jimž je obsah dané formy adresován.

Dosahovat v praktické propagandě náležitou průkaznost a prověřitelnost vazeb mezi obecnými ideovými a politickými obsahy a konkrétní skutečností v životě jednotek a štábů není snadnou záležitostí ani pro zkušeného propagandistu (zde je míněn propagandista v širším smyslu slova, tj. včetně vedoucích skupin MLP, PSM, členů APK atd.). Proto má pro ně neobyčejný význam, jestliže velitel útvaru je schopen při vytýčování úkolů nebo rozboru výsledků jejich plnění poskytovat promyšlené podněty ke zmíněným vazbám.

Zobecnění poznatků o vystoupeních velitelů na seminářích s vedoucími PSM u útvarů opravňuje soudit, že k prohlubování těchto podnětů může vojskovou praxi inspirovat také přiměřená pozornost k sociálně psychologickým interpretacím některých jevů, které doprovázejí činnost osobnosti ve skupinách, zejména pak ve vojenských organizovaných skupinách.

Život a činnost jednotek a s nimi spojené práce štábů jsou určovány nejen obsahem jejich úkolů v bojové a politické přípravě a úrovni připravenosti (motivací i výkonové) každého příslušníka útvaru ke své funkci. Pro každou společnou činnost je vždy podstatnou jednotka a podmíněnost obsahu dané činnosti, připravenosti lidí k jejímu provádění a vztahů mezi nimi.

Tato charakteristika společné činnosti je obecně platná a také je obecně uznávána, ale důsledně promítnutí zmíněné jednoty do rozborů konkrétních problémů bojové a politické přípravy útvarů není zřejmě jednoduchou záležitostí. Proto se nezřídka stává, že rozbor nepostihují organickou vazbu výkonu a motivace lidí s jejich vzájemnými vztahy.

Tím nepopírám skutečnost, že mezilidské vztahy u jednotek i štábů nejsou v praxi různých rozborů brány v úvahu jako závažný předpoklad (podmínka, pozadí) spokojenosti či nespokojenosti lidí, které ovlivňují jejich výkon i motivaci. Jde však o to, že charakter (obsah) vzájemného pochopení či nepochopení, sympatií či antipatií v různých organizovaných skupinách může být hluboce postaven pouze z hlediska zmíněné organické vazby.

Vcelku je možné na základě teorie i některých výzkumů v ČSLA soudit, že při vytýčování nových úkolů i rozbořech

činnosti vojáků různých kategorií lze předpokládat výchovnější efekt tehdy, je-li kladen i patřičný důraz na otázky upevňování ideové soudružnosti příslušníků daného organizačního celku. Z hlediska vývoje jednotlivců jde v podstatě o utváření a prohlubování kolektivistických rysů jejich osobnosti.

Pro tyto rysy je podstatné, že u dané osobnosti převažují pozitivní postoje ke společensky závažným úkolům i k ostatním lidem nad postoje ke svým úzce osobním potřebám. Jedna z forem takové preference se projevila i v reprezentativním výzkumu vojáků v základní službě jako statisticky průkazná souvislost mezi ukazateli internacionálních postojů a ukazatelem preferencí ostatních lidí před vlastní osobou.

Domnívám se, že je třeba uvažovat o opatřeních v bojové a politické přípravě vždy i podle toho, zda a jak se hodnota mezilidského chování příslušníků určitého organizačního celku může při jejich realizaci optimálně blížít společenské hodnotě jejich úkolů při upevňování bojové pohotovosti a všestranné připravenosti útvaru. Při rozboření výsledků je nutné o dosažené úrovni analogicky soudit i podle toho, zda a jak se vyvíjelo chování jednotlivců navzájem v souladu s jejich společensky významným úkolem u jednotek a štábů.

Tím není popírána úloha a místo prostých osobních sympatií nebo takových stmelujících činitelů, jakými jsou společné kulturní, sportovní a podobné zájmy vojáků různých kategorií. Tak jednostranně nelze chápat problém vzájemných vztahů mezi příslušníky jednotek i štábů. Rozhodujícím stmelujícím činitelem v těchto vztazích jsou však jejich společné konkrétní úkoly a cíle obrany socialistické vlasti a socialistického společenství.

Teprve podle funkce tohoto činitele lze předvídat stabilitu vzájemných vztahů i společného úsilí o odpovědný výkon při plnění vojenských povinností v jakékoli situaci.

V různých kooperovaných činnostech vojenských skupin (formálních i neformálních) se osobnost formuje a mění, a současně působí zpětně, mění organizaci i povahu vzájemného působení jednotlivců v daných skupinách. Vlastní členství vojáka ve skupinách je vždy aktivním procesem. I za předpokladu přímo chorobné lhostejnosti k tomu, co jeho partneři dělají, je totiž každý člen skupiny jejím spolučinitelem a v tomto případě jeho přítomnost záporně ovlivňuje jako brzdicí faktor celkové úsilí kolektivu. Ji-

nými slovy řečeno, každý voják je pod vlivem specifické skupinové orientace, ale zároveň na tuto orientaci sám působí.

Skupinová orientace osobnosti a její členství ve skupině není jak známo totéž. Záleží na tom, jakou má určitá skupina pro danou osobnost přitažlivost. Jestliže je to skupina, na jejímž mínění osobnosti nejvíce záleží a jejichž úsudků si nejvíce váží, jde o skupinu s největší přitažlivostí.

Stupeň soudržnosti skupin je proto určován faktory, které determinují přijetí skupinových cílů jednotlivými členy. Objektivně nejdůležitější složky přitažlivosti jakékoli vojenské skupiny v ČSLA pro její členy jsou nepochybně spjaté s podstatnými funkcemi ČSLA: voják musí vidět v potřebách své skupiny i své vlastní sociální potřeby a teprve potom lze u něho očekávat hluboký pocit odpovědnosti za splnění skupinových cílů.

Pochopení souvislosti mezi potřebami vojenské organizace (konkrétních jednotek a štábů) a základními sociálními potřebami osobnosti je nepochybně nesnadnou záležitostí. Optimální podmínky pro toto pochopení vytvářejí především takové situace u jednotek a štábů, ze kterých je každému jednotlivci jasná jednota socialistického poslání ČSLA a jejího vnitřního života. Jednota socialistických cílů a prostředků je a bude vždy principem, bez jehož realizace nemůže mít velitel socialistické armády dlouhodobější úspěch.

Proto také žádná opatření velitele v různých oblastech přípravy jednotek a štábů i vzájemných vztahů mezi vojáky by neměla být považována jeho podřízenými a jím samým jen za prostředek, jehož průběh není důležitý, tj. za prostředek, který tím, že slouží konečným spravedlivým politickým ideám, nemusí být sám projevem spravedlnosti. V důsledku případných rozporů mezi cílem a prostředkem se mohou společensky významné politické cíle stát v očích podřízených příliš odlehlými a tím se sníží jejich aktivizující motivační vliv na plnění konkrétních úkolů. Kromě toho použité prostředky a opatření jako cesta k naplňování politicky významných cílů ztrácejí aktuální společenskou hodnotu. Takový rozpor také značně ztěžuje, ne-li znemožňuje, aby třídí a internacionální povaha úkolů a cílů vojenské činnosti v ČSLA se transformovala jako osobnostně významný činitel do vzájemných vztahů mezi lidmi. Teprve sjednocování skupiny na základě vyšších cílů společnosti z ní tvoří v pravém slova smyslu kolektiv. A teprve potom vztah osobnosti ke skupině jako kolektivu je projevem je-

jího vztahu ke společnosti, k úkolům jejího rozvoje, k úkolům ozbrojené obrany jejích základních zájmů. Tento vztah je také přímým ukazatelem úrovně vývoje společenské vyspělosti osobnosti, tj. stupně vývoje kolektivismu jako rysu osobnosti.

To je také důvod, proč otázky ideové soudružnosti různých vojenských skupin mají být v popředí zájmu velitele o vzájemné vztahy mezi vojáky; musí vždy postihnout rozdíl mezi soudružností, která je určována cílem, hodnotami a tradicí založenou na ideologii socialistické armády a soudržností, která spočívá na jiných základech. Kolektivismus osobnosti se vyznačuje tím, že tradice, podle nichž jedná, cíl, který sleduje, a hodnoty, na které se orientuje, jsou odrazem společenských významných potřeb.

V procesu utváření totožnosti systémů motivů osobnosti s cíli skupiny dochází často v motivační sféře jednotlivců ke konfliktům. Zde je nutné připomenout, že přizpůsobení osobnosti k nejbližšímu sociálnímu prostředí nemusí být vždy a za všech okolností společensky žádoucí. Je tomu tak tehdy, když je osobnost tímto prostředím podněcována nedoceňovat hodnoty a cíle vojenské činnosti.

Kolektivita se bude projevat tím, že bude sledovat i přes tento skupinový tlak podstatné hodnoty socialistického vojen-

ského kolektivu a bude nežádoucím tlaku klást odpor.

Tento nežádoucí tlak bude naopak pro konformisty neodvratný. Kolektivistu půjde v celospolečenském zájmu do konfliktu, kdežto konformista se bez obtíží poddá. Je na místě zdůraznit povahu sociální odpovědnosti vojáka ČSLA. Sociální odpovědnost je taková úroveň chování vojáků v konkrétních skupinách vojenského útvaru, při které jedná vždy z hlediska optimální varianty charakteristické pro vojenské kolektivy socialistické armády.

Podněcovat konkretizaci ideologické práce se životem útvaru tedy předpokládá mimo jiné i hlouběji porozumět podmínkám vzniku a rozvoje skutečné kolektivní činnosti vojenských skupin, která je značně ovlivňována vzájemnými vztahy mezi jednotlivci, založenými na přesvědčení o správnosti věci socialismu a jeho obrany. Na základě tohoto přesvědčení vzniká ve skupině dominující a účinné mínění o tom, jak se každý má a musí zachovat v kritické nebo prostě namáhavé situaci.

Vyhledáváme-li objektivní složky organizačních vazeb mezi ideologickými obsahy a konkrétní činností skupin vojáků různých kategorií i funkčního zařazení u útvarů, je nelogické a prakticky škodlivé mechanicky oddělovat problémy výkonu, motivace a vzájemných vztahů vojáků u jednotek a štábů.

K některým aktuálním otázkám vojenské kázně

XVI. sjezd KSČ zdůraznil, že nic není tak složité a náročné jako výchova člověka. Formování ukázněného chování se uskutečňuje v procesu výchovy osobnosti budovatele a obránce socialistické vlasti. To znamená, že výchova mladého člověka ke kázní v armádě rozvíjí základy položené v rodině, ve škole a na pracovišti. Navazuje bezprostředně na výsledky dosažené v oblasti světového názoru, morální a pracovní výchovy a pokračuje v novém, na kázeň mnohem náročnějším prostředí. Tento proces zaměřený na všechny složky struktury ukázněnosti je v ozbrojených silách nepříznivě ovlivňován přenášením negativních zvyklostí povolanců z civilního života do plnění vojenských povinností a úkolů. Návyky neukázněného chování u části mladých vojáků se nejčastěji projevují při plnění samostatných úkolů, v době osobního volna — zkrátka v situacích, kdy je jedinec mimo dosah pevného vojenského režimu.

Ukázněnost jako jedna z morálně politických vlastností osobnosti se dá ovlivnit výchovou. Chceme-li však někoho vychovávat, musíme ho poznat. Zjistit jeho silné a slabé stránky (žádný člověk není absolutně dobrý nebo absolutně špatný), které rysy, vlastnosti a schopnosti u daného jedince rozvíjet a naopak, které se snažit systematickým výchovným zaměřením potlačovat. Na základě znalosti podřízeného, prostředí, které ho formovalo a formuje, volit adekvátní metody a prostředky cílevědomého výchovného působení. V závislosti na konkrétní situaci zvážit, zda půjde o působení přímé nebo nepřímé, individuální nebo kolektivní popř. kombinované, které je prakticky nejčastější.

Poznání člověka, jak všichni známe

z vlastní praxe, však není jednoduchou a zanedbatelnou záležitostí, neboť lidské vnímání je subjektivní. Na svět pohlížíme brýlemi vlastní zkušenosti, vlastních myšlenek a citů, často soudíme, že i ostatní myslí a cítí jako my, usuzujeme podle sebe a to vše zkresluje naše poznání druhých lidí. Avšak bez konkrétní znalosti podřízených — jejich morálně politického profilu, úrovně schopností a zájmů, postoju, zdravotního a psychického stavu a bez hlubších znalostí vlivů, které na ně působily, působí, popřípadě mohou působit — není možné hovořit o efektivním výchovném působení na podřízené. Poznání druhého člověka závisí na mnoha činitelích. K nejdůležitějšímu patří schopnosti pozorovatele, jeho erudice, používané metody a v neposlední řadě i množství a kvalita informací, které jsou o konkrétním jedinci k dispozici.

O jaké informace jde? Vedle demografických údajů, které slouží k základní informaci a jsou běžně k dispozici v každém osobním spise, jsou důležité informace o:

a) **politickém a morálním profilu**, který zahrnuje

— světový názor, poměr k politice strany a v čem se projevuje, názory na společenské dění apod.,

— chování a jednání zkoumaného jedince jako např. socialistické vlastnictví, proletářský internacionalismus, zásadovost, čestnost, ukázněnost, důslednost, odpovědnost, pohodlnost, lajdáctví, vypočítavost, povrchnost, přehlížení druhých apod.,

— vztah k práci a plnění povinností,

— vztah k druhým lidem, ke spolupracovníkům, nadřízeným, podřízeným a k sobě samému apod.,

b) **schopnostech, dovednostech a zámech,** kterými jsou

— intelektuální oblast (úroveň znalostí, dovedností a různých druhů schopností),
— jak temperament ovlivňuje jeho chování a jednání (stupeň ovládnutí emocionálních projevů, převažující nálada, impulzivnost, agresivnost, klidnost, rozvážnost, teatralita, skleslost, uzavřenost, apatičnost apod.),

— jak reaguje na neočekávané podněty, pod tlakem času a situace (klidně, uvážlivě, opatrně, zbrkle, nervózně, chaoticky, propadá panice, není schopen vůbec reagovat, únikem agrese apod.).

— cílevědomost a samostatnost rozhodování [pracuje s perspektivou, nárazovitě, alibisticky, bojí se odpovědnosti, schová se za nadřízeného, mění snadno svá rozhodnutí, nenechá se ovlivnit apod.],

— zvláštní znalosti a dovednosti,
— zájmy, zvyky, zlozvyky (hloubka trvání, pasivita, aktivita),

c) **důležitých vlivech a skutečnostech,** které na jedince působily, působí, popřípadě mohou působit, tj.

— celkové vlivy a poměry v rodině (politické, majetkové, náboženské, pověst rodiny, rozvod rodičů, u koho vyrůstal, zdravotní poměry v rodině, duševní poruchy, alkoholová a nealkoholová toxikomanie apod.),

— vliv sourozenců a příbuzných,
— vlivy pracovního popřípadě školního prostředí,

— síla vlivu vrstevníků a různých sociálních skupin, s nimiž se stýkal nebo stýká (vliv jedinců, kolektivu, party, sociálních skupin apod.),

d) **zdravotním a psychickým stavu, jeho tělesné zdatnosti apod.**

Nyní může čtenář položit otázku, proč tak široce rozebírám požadované kvality. Je to z toho důvodu, že současný informační systém o brancích, založený na písemných charakteristikách od národních výborů a zaměstnavatelů, má nízkou informační hodnotu a objektivně požadované informace nezabezpečuje. Tím tento systém v podstatě nenapomáhá procesu upevňování kázně v ČSLA. Přitom výše uvedené informace o brancích potřebují:

1. **Místní vojenské správy** k optimálnímu výběru branců do odborného výcviku ve Svazarmu a jejich zařazení do ozbrojených sil, neboť zaváděním moderní bojové techniky a zbraňových systémů do armády nesmírně stoupají nároky na způsobilost branců a později vojáků k výkonu určitých vojenských odborností. V této souvislosti je důležité si uvědomit i tu

skutečnost, že úroveň kvality informací o brancích (dostanou-li se včas k jejich budoucím velitelům) a optimálního zařazení do ozbrojených sil ovlivňuje:

— **efektivnost výcviku,** tj. v jaké době, s jakým vynaložením sil a prostředků a na jaké úrovni se dosáhne plně sladěnosti a bojeschopnosti jednotlivců, osádek a jednotek,

— **úroveň sociálního mikroklimatu u jednotek,** který je jedním z nejvýznamnějších faktorů působících na ukázněné nebo neukázněné jednání příslušníků dané jednotky; charakterizuje celkovou strukturu a kvalitu vztahů mezi vojáky, jakož i celkovou možnost vnitřního stmelení osádek a jednotek vytvořením pevných vojenských kolektivů,

— **účinnost výchovného působení velitelů rot a čet** při dotváření návyku ukázněného chování podřízených, při cílevědomém formování osobnosti obránce socialistické vlasti,

— **vnitřní spokojenost nebo nespokojenost** každého vojáka s jeho funkčním zařazením; tato skutečnost výrazně ovlivňuje jeho postoje k jednotce a k vojenské službě jako celku a tím ovlivňuje jeho celkový přístup k plnění služebních povinností; tedy působí tedy jako významný motivační činitel.

2. **Velitelé jednotek a političtí pracovníci** k účinnému výchovnému působení na podřízené, k systematickému ovlivňování probíhajících sociálních procesů. Rozbory závažných kázeňských přestupků a mimořádných událostí ukazují, že velitelé čet a rot ve většině případů neznají dobře své podřízené, nevědí často ani o jejich pijáckých nebo toxikomanických zvyklostech a jiných závažných skutečnostech sociálně psychologického charakteru. Nemohou potom reálně předvídat jejich neukázněné chování a přijímat účinná opatření k zabránění těmto protispoločenským jevům. Mezi základní příčiny, které umožňují vznik mimořádných událostí a vážných kázeňských přestupků, můžeme vedle nízké organizovanosti života a nedodržování přísného vojenského režimu podle základních řádů zařadit i neznalost podřízených a úrovně vztahů v jednotce.

Tyto skutečnosti se odrážejí v nízké úrovni řídicí a organizační práce některých velitelů. Mnohdy je zarážející i jejich slabá teoretická i praktická připravenost na práci s lidmi, na jejich poznávání a ovlivňování sociálního mikroklimatu jednotek. Často chybí i elementární znalosti základů pedagogiky a psychologie u nejnižších velitelů, zejména absol-

ventů VKVS. To vše má za následek, že řada informací o určitém provinilci nebo o narušených vztazích mezi vojáky se objeví až v průběhu vyšetřování mimořádných událostí, a to je pozdě. Můžeme tedy říci: jestliže místní vojenské správy působí kvalitou a efektivností doplnění ozbrojených sil branci na kázeň v ČSLA nepřímo, pak velitelé a politické orgány ovlivňují tuto oblast přímo. Tím není dotčena úloha stranických a svazáckých organizací v procesu upevňování kázně. Ba naopak, jejich úloha v tomto procesu objektivně narůstá.

Vzhledem ke všemu uvedenému se ukazuje vhodné hledat cesty ke zkvalitnění informačního systému o brancích praktickým využitím výsledků psychologických věd, neboť všestranné poznání osobnosti konkrétního člověka předpokládá nejen seznámení se s jeho obecným hodnocením, ale i s jeho psychologickými zvláštnostmi. Řešení tohoto úkolu by zřejmě bylo vhodné zahrnout do zpracovatelských úkolů vědecké práce.

Tím se však dostáváme k vysoce aktuálnímu úkolu současnosti a tím je praktické využití společenských, a v této souvislosti mám na mysli především psychologických věd v ČSLA. Možnosti jejich využití v každodenním životě vojsk se pochopitelně nevyčerpávají zkvalitňováním informačního systému o brancích (popřípadě o vojácích) a tím i racionálním ovlivňováním způsobu jejich rozdělování do ozbrojených sil podle jejich schopností zvládnout nároky konkrétní vojenské odbornosti. Na tomto úseku praktického využívání psychologických poznatků by bylo zároveň žádoucí koncipovat, ověřovat a zavádět metody práce velitelů čet a rot s těmi vojáky, kteří nemají dostatečně rozvinuté všechny požadované schopnosti pro danou vojenskou specializaci. Jinými slovy, hledat efektivní metody přípravy těch vojáků, které má velitel k dispozici.

To je však pouze dílčí oblast konkrétních možností využití psychologie v ozbrojených silách. Můžeme dále vymezit tyto oblasti:

- účast na zdokonalování systému společenského řízení,
- zvyšování spolehlivosti a efektivnosti systému člověk — technika,
- ochrana zdraví,
- posilování ideologické funkce vojenské psychologie,
- rozvoj psychické odolnosti vojsk za pomoci systematické, cílevědomé a účinné psychologické přípravy, uskutečňova-

né v úzkém sepětí s morálně politickou přípravou,

— provádění hlubších, odborně psychologických rozborů mimořádných událostí a narušení vojenských řádů a předpisů, včetně poskytování psychologických služeb,

— zkoumání sociálně psychologických jevů v ČSLA se zaměřením na vojenské sociální skupiny a kolektivy,

— zpracování a rozvíjení psychologických základů procesu bojové a politické přípravy,

— zkvalitňování výchovně vzdělávacího procesu v oblasti vojenské psychologie a tím i připravenosti absolventů vojenských škol k plnění konkrétních úkolů u vojsk.

V souladu s tím se domnívám, že hlavní pozornost by zasluhovalo rozpracování systému psychologické přípravy vojsk, velitelů a štábů, a to nejen ve všeobecné rovině ozbrojených sil, nýbrž i pro jednotlivé druhy vojsk. Jsem toho názoru, že zvýšená pozornost by se měla zaměřit i na otázky rozpracování psychologické složky branné výchovy v rámci JSBVO, jak je uloženo všem nositelům úkolu branné výchovy jednáním PUV KSČ ze dne 12. 1. šl kvalitu a efektivnost branné výchovy, aby se odázila na vyšší úrovni branné připravenosti občanů našeho státu — jak ukládá RMNO na výcvikový rok 1983/1984. Vychovávat morálně, politicky, fyzicky a psychicky odolné a k obraně připravené občany ČSSR tak, aby v okamžiku ohrožení byli schopni reagovat adekvátně dané situaci. Zabránit tak nebo zmenšit míru rizika totální deformace psychických činností u obyvatelstva, které pramení z účinků přímého nebo nepřímého působení zbraní hromadného ničení, neboť příští možná válka by kladla značné nároky zejména na psychickou strukturu osobnosti každého člověka.

Problém spočívá v tom, že Svazarm ani ostatní organizace a orgány, které se podílejí na úkolu branné výchovy, nemají na co navázat, neboť ani v ČSLA není systém psychologické přípravy v podstatě koncepčně rozpracován. Důsledkem toho je, že tato příprava se nestala pevnou součástí branné výchovy žáků, učňů a studentů, celkové přípravy branců a vojáků v záloze. V praxi tato skutečnost ovlivňuje negativně i kvalitu mírového a válečného doplňování ozbrojených sil. V rámci JSBVO se dosud nepodařilo vytvořit ucelený, avšak přitom pružný systém psychologického zocelování obyvatelstva, zejména však mladé generace. Na rozdíl od ostatních složek branné výchovy je problematika psychologické složky nejméně propracována.

Z dosud uvedených skutečností je zřejmé, že výčet lidských činností, kam zahrnuje psychologie, je mnohotvárný, tak jak je mnohotvárná lidská činnost. V krátkosti můžeme říci, že všude tam, kde jde o člověka, o vztahy mezi lidmi, o formování pevných vojenských a pracovních kolektivů na základě soudružských vztahů, o motivaci podřízených, o účinnost a efektivnost řídicí a organizační práce apod. — tam všude má své místo psychologie a tím spíše v oblasti kázně. Sledujeme a hodnotíme kázeňské přestupky a mimořádné události, avšak při postihu jejich příčin chybí odborná analýza sociálně psychologických příčin narušení kázně. Proto často dochází v praxi k tomu, že přijímaná opatření nemají preventivní účinky.

V rámci vědeckovýzkumné základny ČSLA existují společenskovědní pracoviště, která se na svém úseku zabývají i psychologii. Tato pracoviště jsou většinou orientována na postižení morálně politických aspektů rozvoje osobnosti vojáků v základní službě a z povolání, méně pak na bezprostřední postižení konkrétních problémů, které pramení z odborného výcviku. Všeobecně se vychází z teze, že aplikovanou psychologii by měly rozvíjet jednotlivé druhy vojsk. Pro toto řešení chybí jednak dostatečný počet erudovaných odborníků u druhů vojsk, jednak přitom negativně působí i skutečnost, že přes řadu pokusů neexistuje oficiální sjednocující koncepce rozvoje psychologie a využívání psychologických poznatků v ČSLA. Pro běžnou praxi velitelů chybí metodologicky správné a praxí ověřené metody efektivního výcviku k psychické odolnosti. Dílčí práce, které se uskutečnily v této oblasti, v podstatě potvrzují tento názor. Proto i v oblasti kázně přechlápujeme v praxi na místě.

Řešení daného stavu by významně napomohlo **centrální rozpracování rozvoje psychologie a praktického využívání jejích poznatků v ČSLA, zároveň s vymezením odpovědnosti jednotlivých složek MNO.** Aby však bylo možné tyto problémy a neantagonistické rozpory postihnout v plné šíři a dále v zájmu toho, aby se mohla komplexněji ovlivňovat problematika kázně, řídit psychologické zabezpečení vojsk a zároveň rozvíjet psychologická

složka branné výchovy, stálo by za úvahu **vytvoření teoreticko-praktického pracoviště v rámci struktury MNO.** Toto pracoviště by rozpracovávalo otázky psychologického zabezpečení vojsk, koncepčně a metodicky řídilo součinnost mezi jednotlivými správami a samostatnými odděleními MNO, HPS ČSLA a vědeckovýzkumnou základnou při řešení úkolů spojených s teoretickou i praktickou realizací využívání psychologických poznatků v činnosti vojsk. Kromě toho by mohlo koordinovat a odborně usměrňovat rozvoj psychologické složky branné výchovy u ostatních orgánů a organizací, které se podílejí na tomto úkolu, a tak přispět k aktivnější a účinnější úloze MNO v procesu branné výchovy obyvatelstva.

Toto řešení by umožnilo postihnout problematiku využívání psychologických poznatků v ČSLA a na úseku branné výchovy komplexně, v celé šíři problému, a to i mimo resort MNO, a tak ovlivnit i efektivnost JSVO, který nám může na druhé straně zpětně, svou účinností podstatně ovlivnit kvalitu a ukázněnost branců a vojáků v záloze, kteří přicházejí do ozbrojených sil. Kromě toho by umožnilo plánovitý a diferencovaný přístup k různým sociálním skupinám — žákům, studentům, brancům, vojákům základní služby, vojákům z povolání — velitelům, štábům apod.

Aktuálnost uvedených problémů a jejich řešení byla zdůrazněna i v referátu s. K. Černěnka na zasedání ÚV KSSS k ideologické a masové politické práci. Na adresu společenských věd uvedl: „Nyní je třeba všestranně zkoumat neantagonistické rozpory pro zralý socialismus, zvláště jejich řešení v podmínkách upevňující se společenskopolitické a ideové jednoty sovětské společnosti. Zde stejně jako v každém sociálním organismu probíhá boj nového se starým, působí nejen tvůrčí, nýbrž i negativní tendence.“ (Aktuální otázky ideologické a masové práce KSSS. Referát s. K. Černěnka na zasedání ÚV KSSS. Rudé právo dne 15. 6. 1983, s. 6.) Tento objektivní požadavek se plně vztahuje i na podmínky ČSLA. Dílčím přispěvkem je i cesta aplikace psychologických poznatků na konkrétní život a potřeby rozvoje druhů vojsk. To je i reálná cesta k dalšímu upevňování kázně.

K NĚKTERÝM ÚKOLŮM OPERAČNÍ PŘÍPRAVY VE VÝCVIKOVÉM ROCE 1984—1985

Operační příprava velitelů a štábů ČSLA byla v uplynulém výcvikovém roce uskutečňována s vysokou intenzitou a přinesla řadu kladných výsledků. Pokračovalo studium nových podmínek a zásad přípravy a vedení soudobých obranných a útočných operací, osvojování nové bojové techniky a zbraňových systémů a jejich bojového použití, velení vojskům, zabezpečení bojové činnosti v nových organizačních strukturách orgánů technického a týlového zabezpečení a dalších otázek.

Významnou úlohu při splnění úkolů stanovených v oblasti operační přípravy Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA v uplynulém výcvikovém roce mělo operačně strategické cvičení Spojeneckých ozbrojených sil Štít-84.

V období přípravy a při vlastním cvičení si cvičící velitelé a štáby prohloubili znalosti a získali značné praktické zkušenosti v plánování a organizaci prvních operací na počátku války, vedených svazy spojeneckého složení, a ve velení vojskům za velmi složitě pozemní, vzdušné a radioelektronické situace.

Na druhé straně se však ukázalo, že v souvislosti se zaváděním nových vysoce účinných a přesných zbraňových systémů a dalších moderních bojových prostředků všeho druhu u vlastních vojsk i pravděpodobného nepřítele vznikají některé nové teoretické i praktické otázky a problémy, které bude třeba dále hlouběji studovat a prosadit v praktické činnosti velitelů a štábů, zvláště na operačních stupních velení.

Je to především otázka způsobu **uvádění štábů a vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti**. Dosud jsme byli zvyklí, v souladu s platnými zásadami, tuto činnost převážně řešit podle jednoho stereotypu jen s dílčími obměnami. Nyní se ukazuje, že bude nutné hledat nové způsoby uvádění ČSLA do bojové pohotovosti v nejkratší možné době a v různých variantách, a tím vytvořit podmínky k včasnému a pružnému reagování na přípravy pravděpodobného nepřítele k možnému rozpoutání války i s využitím momentu překvapení.

S tím přímo souvisí i další problém — způsob a podmínky, ve kterých mohou být naše vojska **zasazována k vedení bojové činnosti na počátku války**. Jestliže připustíme možnost, že nepřítel může za určitých okolností dosáhnout jistého překvapení při zahájení bojové činnosti, pak musíme hledat další optimální způsoby činnosti našich vojsk v těchto podmínkách.

Je zřejmé, že přitom už nevystačíme s jedinou variantou plánu rozvinování a činnosti vojsk, ale že bude nutné samostatně plánovat zasazení vojsk k vedení buď obranné, nebo útočné operace. Rovněž ve variantách, s ohledem na podmínky, v nichž se vojska budou v dané situaci nacházet.

Splnění všech uvedených požadavků bude klást vysoké nároky na promyšlenost a **organizaci práce** velitelů a štábů v období plánování a organizace bojové činnosti vojsk. Bude zřejmě vyžadovat úpravy v metodikách práce velitelů a štábů, pečlivě pomýšlet obsah a formu jednotlivých plánů, účelovou organizaci činnosti a využití celých štábů při přísném dodržování zásady diferencované informace a omezeného přístupu k hlavním plánovacím dokumentům.

I když chceme, aby velitelé a štáby touto metodou pracovali při všech zaměstnáních a cvičeních plánovaných na nový výcvikový rok, bude nutné, aby v těchto otázkách přispěli i pracovníci naší teoretické fronty a napomohli svými zkušenostmi a názory k praktickému řešení tohoto složitého úkolu.

Nově je třeba v těchto podmínkách přistupovat k otázkám **přípravy a vedení obranné operace**. Musíme počítat s tím, že obranná operace na počátku války může být vedena jen omezenými silami a prostředky s postupným narůstáním úsilí vojsk v závislosti na jejich uvádění do plné bojové pohotovosti a přisunu do operační sestavy. Přitom vedení obranné operace nemůžeme chápat zúženě, jen jako epizodickou bojovou činnost, ale v plném rozsahu, to znamená do celé hloubky operačních svazů a s plným ženijním vybudováním.

Soudobá obrana nemůže a nesmí být pasivní. Jedním z nejdůležitějších požadavků je vysoce aktivní činnost bránících se vojsk. Tato je vyjádřena nejen dovedně organizovaným systémem paleb a úderů všeho druhu, ale i promyšlelou přípravou a vedením protiztečí a protiúderů. To znamená v obraně vytvářet silné druhé sledy a zálohy, schopné maximálně využívat výsledků komplexního palebného ničení nepřítele k rozhodným protiztečím a protiúderům, jejichž cílem je dokončit zničení jeho úderných uskupení. Spolu s tím pečlivě uvažovat o nejvýhodnějších směrech a době vedení protiúderů tak, aby byl zabezpečen maximální efekt.

Zkušenosti z konaných cvičení rovněž ukázaly, že je třeba mnohem aktivněji se zabývat otázkami **manévru** zálohami a výbušnými zátarasy všeho druhu, s důrazem na rychlé přehrazení směrů postupu útočícího nepřítele a na minování v hloubce jeho sestavy, zvláště na osách přesunu druhých sledů a záloh.

V **přípravě a vedení útočných operací** se i nadále zdůrazňuje požadavek jejich zahájení a vedení i při ne zcela vyrovnaném poměru sil nebo jen nepatrné převaze nad nepřítelem. Od velitelů a štábů to vyžaduje dovedně plánovat a ří-

dit bojové použití všech sil a prostředků ke splnění stanovených bojových úkolů a ve vhodné době soustřeďovat úsilí vojsk k dosažení rozhodné převahy nad nepřítelem na vybraných směrech.

Zvýšenou pozornost v teoretickém rozpracování i v praktické přípravě velitelů a štábů musíme věnovat otázkám rozvíjení útočné operace v hloubce. K tomu je nutné, mimo promyšleného řízení činnosti hlavních sil, v první řadě dále rozpracovávat a prohlubovat znalosti a návyky velitelů a štábů v plánování a vedení hlubokého obchvatu nepřítele po zemi i ze vzduchu s cílem narušit celistvost sestavy jeho vojsk, rozdělit uskupení na části a postupně je ničit. Důležitým nástrojem uskutečnění obchvatu nepřítele jsou operativní manévrovací skupiny svazů a vzdušné výsadky všeho druhu. Zvládnutí zásad a možností jejich optimálního bojového použití v operaci je jedním z rozhodujících předpokladů dosažení úspěchu.

Velký význam pro úspěšný vývoj útočné operace má rovněž promyšlené a včasné použití vlastních druhých sledů a záloh k rozvíjení úspěchu na směrech hlavního a dalších úderů a na druhé straně vedení boje s druhými sledy a zálohami nepřítele s cílem zabránit jejich přísunu do prostoru bojové činnosti a zasazení do sražení.

V podmínkách, kdy nepřítel hromadně zavádí do výzbroje prostředky účinného ničení našich druhých sledů a záloh — průzkumné palebné a úderné systémy, speciální druhy munice, raketové hlavice a letecké pumy určené k boji se skupinovými obrněnými cíli, otázky obrany proti těmto zbraním nabývají na významu prvořadě důležitosti.

Jako u všech ostatních prostředků i zde platí, že základním opatřením obrany je jejich včasné zjištění a ničení. Spolu s tím však je třeba teoreticky rozpracovávat a prakticky řešit otázky ochrany vojsk v hloubce před průzkumem a údery nepřítele, to znamená organizovat účinnou protivzdušnou obranu, rozptýlení sestavy vojsk, ženižní vybudování prostorů rozmístění, rozsáhlé imitování objektů a činnosti vojsk a dezinformaci nepřítele o zámyslu jejich použití.

Spolu s tím je důležité zabývat se i otázkami zabezpečení včasného přesunu vlastních druhých sledů a záloh do plánovaných prostorů bojového zasazení. Mimo jiné to v současných podmínkách znamená, kromě trvalé péče o udržení sjízdnosti komunikací, hledat možnosti efektivního průzkumu a odstraňování výbušných minových zátarasů zřízených nepřítelem v prostorech a na osách přesunu v hloubce sestavy našich vojsk. Zřejmě přitom nevystačíme jen s dosavadními klasickými způsoby průzkumu a odminování a bude třeba hledat i další účinnější prostředky až po použití munice s mohutným účinkem (s aerosolovou náplní).

Komplexní palebné ničení jako základní metoda účinného boje s nepřítelem se v našich štábech vžilo, řeší se organizovaně a s vysokým efektem. Jako nový prvek se objevuje požadavek prioritního ničení nepřátelských objektů prvního pořadí, tj. takových, jejichž vyřazení bude mít rozhodující vliv na snížení bojeschopnosti nepřítele a jeho možností účinně působit na naše vojska a prostředky. K takovým objektům patří např. místa velení svazů a svazků nepřítele, řízení zbraňových systémů, prostředky jaderného napadení, nejdůležitější prvky průzkumných palebných systémů, objekty radioelektronického průzkumu a boje, vysoce přesné zbraně aj.

Konkrétně to znamená plánovat a vést nepřetržitý průzkum a sledování těch-

to objektů a mít trvale vyčleněné prostředky k jejich zničení první salvou (úderem) v rámci komplexního palebného ničení nepřítele ihned po zahájení napadení a v celém dalším průběhu operace.

V článku jsem si nekladal za cíl psát o všech složitých problémech spojených s přípravou, vedením a zabezpečením operací v soudobých podmínkách. Všichni si uvědomujeme, jaké vysoké nároky klade soudobý boj na velitele a štáby na všech stupních velení a na vojska, na jejich morální, psychickou a fyzickou připravenost a odbornou zdatnost. Chtěl jsem jen zdůraznit některé nové problémy a otázky, jejichž další teoretické rozpracování a rychlé praktické uplatnění v činnosti velitelů a štábů při přípravě operací a velení vojskům v jejich průběhu bude významným přínosem ke zkvalitnění připravenosti našeho velitelského sboru a vojsk, a tím i ke splnění úkolů stanovených Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1984—1985.

ZA EFEKTIVNÍ, INTENZÍVNÍ A KVALITNÍ PLNĚNÍ ÚKOLŮ V NOVÉM VÝCVIKOVÉM ROCE 1984—1985

Mezi nejdůležitější úkoly celé naší společnosti po XVI. sjezdu KSČ patří další upevňování a zvyšování bojové připravenosti ČSLA. Sjezd stanovil „dále budovat ČSLA jako nedílnou součást ozbrojených sil států — účastníků Varšavské smlouvy, armádu moderní, bezmezně oddanou straně a lidu, schopnou společně se Sovětskou armádou a armádami ostatních států — účastníků Varšavské smlouvy, ubránit mír a vymoženosti socialismu“. Celospolečenské úsilí za vyšší efektivnost, intenzitu a kvalitu vedené v duchu linie XVI. sjezdu KSČ a jednotlivých zasedání ÚV KSČ na kvalitativně nové základně se v plné míře vztahuje na podmínky v armádě. Chceme-li důsledně splnit linii stanovenou XVI. sjezdem naší strany, musíme nejen dosažené pozitivní výsledky udržet, ale všechny síly a prostředky zaměřit k tomu, aby se dále zvýšila úroveň celkové připravenosti velitelů, štábů a vojsk.

Při realizaci sjezdové linie v současné době musíme vidět, že představitelé nejreakčnějších kruhů v USA a v dalších zemích NATO nikterak netají své záměry na potlačení a likvidaci socialistického zřízení v zemích reálného socialismu. Pokračují v dalším vyzbrojování armád NATO a rozmísťování nových amerických raketových jaderných prostředků na území NSR. Vojenskostrategická koncepce států NATO počítá s narušením rovnováhy sil a s dosažením vojenské převahy zvláště v moderních zbraňových systémech. Proto Sovětský svaz a ostatní členské státy Varšavské smlouvy jsou nuceny přijímat odvetná opatření k zachování vojenskostrategické rovnováhy a míru ve světě. Tato složitá mezinárodní situace vyžaduje od všech příslušníků ozbrojených sil neustále zvyšovat bdělost, zabezpečovat stálou bojovou pohotovost, upevňovat morální politický stav a dosáhnout takové úrovně všestranné připravenosti velitelů, štábů a vojsk, která by v kterémkoliv okamžiku spolehlivě zabezpečovala obranu socialistického společenství.

Celkové výsledky dosažené v minulém výcvikovém roce při plnění stanovených úkolů vytvořily příznivé podmínky pro další zkvalitňování výchovy a výcviku, zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti vojsk. Uskutečněné inspekční prohlídky a závěrečné kontroly a spojenecká cvičení, zejména cvičení vojsk Spojených ozbrojených sil Štít-84, potvrdily vysokou a všestrannou připravenost svazků a útvarů k plnění bojových úkolů v soudobých podmínkách. V souladu s linií XVI. sjezdu KSČ je však nutné hledat nové zdroje a cesty, jak dále zefektivnit a zkvalitnit výchovný a výcvikový proces, jak nejlépe dosáhnout mistrného ovládnutí výzbroje, techniky, komplexního upevnění bojové pohotovosti a zvýšení celkové připravenosti vojsk.

V novém výcvikovém roce byly stanoveny Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA konkrétní a náročné úkoly, které směřují k cílevědomé realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ, zabezpečení nepřetržité bojové pohotovosti a všestranné připravenosti všech příslušníků Československé lidové armády ke spolehlivé obraně vymožeností socialismu. K dosažení co nejlepších výsledků při plnění uložených úkolů je zaměřena ideově politická práce, politická příprava, celý systém přípravy velitelů, příslušníků štábů a vojsk, zabezpečení vysoké bojeschopnosti výzbroje, techniky včetně technického a materiálního zabezpečení.

Máme-li dosáhnout vyšší kvality a efektivnosti ve výcviku a výchově vojsk, musíme především umět **optimálně využívat výsledků vědeckotechnického rozvoje**, neboť v důsledku co nejtěsnějšího spojení vojenství s vědou a technikou stále dochází ke kvalitativním změnám ve vojenské činnosti. Je třeba vidět a plně doceňovat, že soudobá vědeckotechnická revoluce má daleko vyhraněnější třídně politické aspekty. To ve svých důsledcích vede k tomu, abychom všude tam, kde to podmínky dovolují, uplatňovali nové formy a metody výcviku a co nejefektivněji využívali vynakládané prostředky.

V celkové přípravě vojsk je třeba **respektovat základní principy vědecké organizace výcvikového a výchovného procesu** tak, aby v co nejkratší době a za účelného vynaložení sil a prostředků byli vojáci schopni osvojit si vše potřebné pro úspěšné plnění bojových úkolů. Vyžaduje to využívat nejnovějších poznatků vojenské teorie a praxe, zejména zkušeností Sovětské armády. Cíl musíme vidět ve výchově politicky vyspělých, odborně a technicky vycvičených vojáků, oddaných komunistické straně a socialistické vlasti, připravených a odhodlaných kdykoli splnit své vlastenecké a internacionální povinnosti.

Vzrůstající složitost zbraní, bojové techniky a ostatních prostředků vyvolává potřebu stále kvalitněji připravených vojáků. Rozsah základních znalostí nezbytně požadovaných od vojáků základní služby vzrostl natolik, že nehledě na vyšší stupeň jejich všeobecného vzdělání a kvalitnější předvojenskou přípravu, by úspěšné plnění úkolů bojové a politické přípravy bylo nemyslitelné, pokud výcvikový a výchovný proces nebude vysoce kvalitní a efektivní.

Z toho vyplývá, že zdokonalování zbraní, ostatní výzbroje a bojové techniky, zdokonalování forem a způsobů vedení bojové činnosti, posilňování úlohy morálně politického faktoru v soudobých podmínkách války kladé velmi vysoké požadavky na kvalitu výcviku a výchovy vojsk. Tyto požadavky se vztahují jak na velitele a příslušníky štábů, kteří výcvikový proces organizují a řídí, tak na samotné vojáky, od kterých se požaduje, aby plně zvládli vojenské mistrovství a stali se pevnými obránci socialistické vlasti. V jejich společné činnosti a v soustředění úsilí na stále zvyšování kvality výcviku a výchovy je záruka vysoké bojové připravenosti a bojové pohotovosti útvarů a svazků. Je nanejvýš

potřebné, aby důstojníci a všichni příslušníci armády si při organizaci a řízení výcviku a výchovy plně uvědomovali, že jeho hlavním posláním je příprava uvědomělých vojáků, kteří mají vysoké bojové, morální, politické a psychické kvality zaměřené na dosažení vysoké bojové sladění jednotek a útvarů.

Prvořadým předpokladem při zvyšování efektivity a kvality výcvikového a výchovného procesu je **stále uplatňování leninské zásady komunistické ideologie, stranickosti výcviku a výchovy, tvořivé využívání závěrů vojenské vědy, vojenského umění, vojenské pedagogiky a psychologie.** Velmi důležité je znát skutečnou situaci, mít úplné, přesné a včasné informace o činnosti vojáků u jednotek a útvarů. Na základě přesných údajů vyvozovat správné závěry o stavu věci.

Leninovo heslo „učit se vojenskému umění jak se patří“ musí být v každodenní praktické činnosti důsledně realizováno. Podle tohoto hesla si vojáci musí získávat potřebné ideové politické a profesionální vojenské vědomosti, osvojovat si zbraně a bojovou techniku, zdokonalovat přípravu a schopnost mistrovsky plnit úkoly v jakýchkoli podmínkách bojové situace. Bezprostředním úkolem každého vojáka a každého kolektivu musí být racionálně využívat výcvikových hodin, šetřit prostředky a materiál, stále hledat a osvojovat si takové formy a metody výcviku, které v co největší míře odpovídají soudobým požadavkům. Jinými slovy řečeno, vojáka je třeba učit tomu, co nutně potřebuje v boji. To je dnes nevyhnutelná podmínka vysoké bojové pohotovosti a musí být důsledně plněna.

Zvyšovat efektivity a kvalitu výcviku a výchovy rovněž pomáhá **dovedné využívání komplexního přístupu k řešení výcvikových a výchovných úkolů.** Komplexní přístup k plnění úkolů bojové a politické přípravy předpokládá neoddelitelnou jednotu výcviku, politické, vojenské a mravní výchovy vojáků. Umožňuje s co nejlépejšími výsledky využít doby pro výcvik, materiálové prostředky a zdroje a u vojáků vychovávat vysoké bojové, morální a psychické hodnoty, v co nejkratší době jim dát potřebné vědomosti a návyky a dosáhnout bojové sladění jednotek a útvarů.

Komplexnost zabezpečování úkolů polního výcviku, především v taktické přípravě, vyžaduje stanovit cíle cvičení, vymezit učební otázky a vytvářet takové situace, aby bylo možné procvičit tematiku z dalších předmětů bojové přípravy. V taktické přípravě se musí dosáhnout procvičení různých způsobů vedení bojové činnosti, organizovat ochranu proti zbraním hromadného ničení, plnit náročné střelecké úkoly, řídit bojová vozidla, plnit úkoly odborné přípravy, zdravotnického, materiálního a technického zabezpečení. Takovou komplexnost je nutné prosadit i do velitelské a metodické přípravy na všech taktických stupních velení, včetně přípravy poddůstojníků základní služby.

Chceme-li důsledně splnit požadavek **„v novém výcvikovém roce kvalitněji a efektivněji“**, musíme k tomu vytvořit odpovídající podmínky. Mezi podmínky k dosahování dobrých a výtečných výsledků při plnění náročných úkolů řádíme mj. **vyšokou odbornou a metodickou připravenost velitelského sboru, pevný systém organizace bojové přípravy, intenzivní plnění výcvikových úkolů, moderní učební a výcvikovou základnu, účinnou ideologickou práci, rozvoj aktivity a iniciativy vojáků a vysokou úroveň organizačské a řídicí práce.**

Vyzbrojování svazků a útvarů novými zbraněmi, zbraňovými systémy, novou moderní bojovou technikou, nové a náročnější podmínky vedení soudobého boje zákonitě zvyšují požadavky na **úroveň všestranné připravenosti velitelského sboru.** Je třeba pochopit, že výrazným činitelem podstatně ovlivňujícím

kvalitu a efektivnost plnění úkolů jsou především ti velitelé, kteří vojska bezprostředně cvičí. Vždy platila zásada, že jedině všestranně připravený velitelský sbor s dobrou metodickou úrovní je schopen kvalitně a efektivně učit vojáky ovládat moderní zbraně a bojovou techniku a maximálně využívat jejich vlastností ke zvyšování celkové bojové připravenosti vojsk. Proto je nutné všestranně zabezpečovat kvalitní plnění úkolů, které vyplývají ze systému přípravy velitelů a štábů. Vytvářet podmínky k tomu, aby tento systém nebyl narušován, aby velitelská příprava, velitelská shromáždění, štábní nácviky, velitelско-штábní cvičení a ostatní formy a metody přípravy měly vysokou úroveň a konaly se za maximální účasti. V popředí pozornosti musí stát další zkvalitňování obsahu přípravy velitelů a štábů, její diferenciaci s přihlédnutím ke konkrétním potřebám jednotlivých velitelských stupňů. **Na všech velitelských stupních musíme prosazovat zásadu, že cesta k vysoké bojové připravenosti vojsk vede přes všestrannou připravenost velitelského sboru.**

Nezadatelné místo v přípravě velitelského sboru má **metodická příprava**. Je to přirozené, neboť mistrovské zvládnutí nových zbraní nebo složité bojové techniky a s tím spojený kvalitativní růst obsahu výcviku je možné zabezpečit jen správnou metodikou, přesnou organizací a dokonalejšími, racionálnějšími metodami výcviku. Zkušenosti potvrzují, že je nezbytné, aby se na rozvoji metodických návyků, především nejnižších velitelů, v daleko větší míře podíleli hlavní funkcionáři jednotlivých velitelských stupňů, aby osobně znali metodickou připravenost svých podřízených a mohli stanovit správná opatření ke zvyšování její úrovně. Při organizaci metodické přípravy je potřeba důsledně dbát, aby její obsah byl pevně přimknut k potřebám vojsk. Náročné požadavky komplexnosti výcviku vojsk zákonitě vyžadují vyšší úroveň metodické připravenosti všech funkcionářů, kteří výcvik plánují, organizují a provádějí.

V přípravě velitelského sboru je třeba vracet se k vystoupení soudruha ministra národní obrany ČSSR na celoarmádním stranickém aktivu v roce 1981, když říká: „Příští období podstatně zvýší požadavky na vedoucí kádry, na jejich velitelské, řídicí a organizátorské schopnosti, morální a bojové kvality, třídní a internacionální přístup, na jejich odpovědnost za realizaci politiky KSČ. To bude od všech velitelů a náčelníků vyžadovat vysokou náročnost k sobě i k druhým, zásadovost, smysl pro nové, tvůrčí iniciativu a rozhodnost. Budeme se přitom řídit zásadou, kterou na XVI. sjezdu KSČ vyslovil soudruh Gustáv Husák: Základním kritériem politické vyspělosti, odborné připravenosti a organizačních schopností musí být konkrétní výsledky, přinášející prospěch společnosti, socialismu.

Sebelépe připravení důstojníci nevystačí při dnešním rychlém rozvoji vojenské vědy, operačního umění a taktiky se znalostmi získanými ve školách. Proto systematická příprava velitelů a štábů je rozhodujícím prvkem bojovosti ČSLA. Příprava velitelů a štábů se v uplynulých letech stále zdokonalovala. Na tyto pozitivní výsledky navážeme v dalším období. Přitom budeme i nadále využívat bohatých zkušeností Sovětské armády. Úsilí soustředíme na další rozvoj vojenskoteoretického myšlení, organizátorských schopností, zvládnutí nových otázek operačního umění, soudobých zbraní a bojové techniky.

V popředí naší pozornosti bude i další zkvalitňování obsahu a metod přípravy velitelů a štábů. Zkušenosti ukázaly, že toho lze dosáhnout diferencovaností s přihlédnutím k potřebám jednotlivých velitelských stupňů, častějším využíváním aktivních způsobů a prosazováním nových forem přípravy do pra-

xe.“ [Armádní generál Martin Dzúr: Výběr z projevů, statí, článků a rozkazů 1971—1981, NV, s. 424.]

Další rozhodující podmínkou kvalitnějšího a efektivnějšího plnění úkolů je **pevný systém organizace bojové přípravy**. Tento systém nesmí dovolovat zjednodušování a ulehčování podmínek výcviku. Musí zabezpečovat komplexnost, poslušnost a důsledné dodržování metodiky výcviku, plné využívání možností zbraní a techniky a musí být plně přimknut k potřebám prostoru. Musí vytvářet podmínky k procvičování takové činnosti, jako je smělý manévr, překvapivý úder, oklamání nepřítele a samostatná rozhodná bojová činnost. Jinými slovy to znamená důsledně plnit základní princip — učit vojska tomu, co potřebují pro boj. Touto zásadou je nezbytné se řídit při každém zaměstnání a cvičení.

S pevným systémem organizace bojové přípravy úzce souvisí **intenzifikace výcvikového procesu**. Tato intenzifikace musí být založena na efektivním využití každé výcvikové hodiny, každého cvičení, techniky, výcvikových zařízení, učební a výcvikové základny ve vojenských výcvikových prostorech i v posádkách a na intenzivním využívání trenažérů a simulátorů. To vyžaduje promyšlené plánování výcviku, podněcení a získání zájmu lidí a vysokou metodickou připravenost velitelů řídících výcvik.

Intenzivní polní výcvik, který je zaměřen na vysokou připravenost a stmelovou činnost vojsk, však také vyžaduje intenzifikaci práce velitelů, její vysokou organizovanost a cílevědomost. Zkušenosti potvrzují, že tam, kde se správně uplatňuje náročnost, kde výcvik a výchova vojáků probíhají v jednotě, promyšleně a organizovaně, kde se skutečně intenzivně cvičí, kde se přísně respektují ustanovení řádů, předpisů, programů bojové přípravy a metodik, tam se dosahuje trvalých a kvalitních výsledků ve zvyšování bojové připravenosti velitelů, štábů a vojsk.

V souvislosti s intenzifikací bojové přípravy budou kladeny vysoké nároky na kvalitní splnění úkolů velitelsko-štábních cvičení, na která budou navazovat náročná taktická a odborná taktická cvičení všech velitelských stupňů a druhů vojsk. Na významu nabývají zejména cvičení druhů vojsk organizovaná a konaná v součinnosti se vševojskovými útvary a jednotkami. Taktická cvičení budou připravována na komplexní tematiku a ve složitých situacích. Důraz bude kladen na pevné velení a na organizaci boje přímo v terénu. V široké míře bude procvičována součinnost všech druhů vojsk, především v průběhu vedení bojové činnosti. Vyvrcholením výcviku budou bojové střelby, při kterých bude procvičována zejména palebná součinnost pozemního vojska s letectvem.

Úkoly polního výcviku, především v taktické přípravě, budou plněny ve zkrácených lhůtách, a to ve všech druzích bojové činnosti. Zvláštní důraz bude kladen na vyhledávání nových způsobů vedení soudobého boje i ochrany před účinky vysoce přesných zbraní i prostředků radioelektronického boje, na organizaci a vedení boje v těžkém horském, zalesněném a těžce přístupném terénu, v širokých rozrušených, zamořených a zatarasených prostorech s použitím všech druhů zbraní a moderní techniky. Pozornost bude věnována nočnímu boji s použitím nejmodernějších prostředků. Při organizaci a vedení obranného boje bude procvičována obrana důležitých postavení a pásem se současnou manévrovou bojovou činností. Důsledně bude organizován systém paleb a jeho sladění s využitím terénu a ženijních zátarasů. V celém systému přípravy vojsk půjde o to, aby se návyky získané v jednotlivých předmětech bojové přípravy v plné míře promítly do taktiky, která se musí stát základem polního výcviku.

Při vytváření podmínek pro vysoce organizovaný a efektivní výcvik a dů-

sledné plnění plánů bojové a politické přípravy musíme náležitou pozornost věnovat **budování a modernizaci učební a výcvikové základny**. Moderní, soudobá a s perspektivou budovaná učební a výcviková základna, její intenzivní využívání a pravidelná údržba mají podstatný vliv na plnění plánovaných úkolů a na kvalitu dosahovaných výsledků. Učební a výcvikovou základnu však nemůžeme nikdy pokládat za dokončenou. Do armády přicházejí stále nové a složitější zbraně, nová a modernější bojová technika, nová zařízení a nové prostředky vedení bojové činnosti. Ve výstavbě učební a výcvikové základny musíme na tuto skutečnost reagovat a výcvik na těchto nových prostředcích všestranně zabezpečovat. Dále je na učební výcvikovou základnu kladen požadavek, aby bylo při výcviku dosahováno maximální hospodárnosti. Získané zkušenosti jednoznačně potvrzují, že jednotlivá výcviková zařízení je potřeba budovat s dostatečným časovým předstihem, zásadně se orientovat na všestranné využívání trenážerové techniky, plně využívat vynálezů, zlepšovatelů a dalších odborníků u jednotek, ve větší míře si vyměňovat dobré zkušenosti a plně podporovat budování výcvikových zařízení svépomocí. Jedině tímto způsobem můžeme dosáhnout toho, aby učební a výcviková základna se neustále zdokonalovala, byla soudobá a odpovídala náročným požadavkům na organizaci výcviku.

Dále je nutné docenit, že důležitým předpokladem k dosažení vyšší kvality při plnění úkolů bojové a politické přípravy je zesílení vlivu **ideologické práce** na všechny oblasti života vojsk. Na zvyšování úrovně připravenosti velitelského sboru, na náročně vyžadování plnění ustanovení základních řádů a zvyšování úrovně kázně, na prosazování programů bojové přípravy do praxe s důrazem na komplexnost výcviku, především v taktické a střelecké přípravě. Dále na efektivní hodnocení dosahovaných výsledků na základě progresivních výcvikových norem, na dokonalé zvládnutí nové a zavedené bojové techniky a na budování moderní učební a výcvikové základny.

V popředí pozornosti velitelů a politických orgánů musí být také utváření vysokých morálně politických a bojových kvalit vojáků a stmelování kolektivů. Základním rysem rozvoje aktivity a iniciativy všech příslušníků Československé lidové armády se musí stát znalost závěrů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa a jejich důsledné prosazování do praktické činnosti v každodenním životě vojsk. Je nutné plně využívat dosavadních zkušeností z organizace a řízení **socialistického soutěžení**, které je významným nástrojem efektivnosti výchovného a výcvikového procesu a kvalitního plnění náročných úkolů. Je nezbytné více rozvíjet soutěživost při každodenním výcviku, hnutí za výtečné plnění norem a posilovat ideově politický, morální a výchovný vliv soutěžení. V řízení socialistického soutěžení nesmíme dovolit formální přístup, je třeba odpovědně hodnotit dosahované výsledky.

Dosavadní praxe plně potvrdila, že dosahování vysoké efektivnosti a kvality bojové a politické přípravy je do značné míry podmíněno úrovní **organizátorské a řídicí práce** a správnou organizací výchovného a výcvikového procesu. Od nadřízených se požaduje, aby jejich organizátorská a řídicí práce zabezpečovala vysoké požadavky, které jsou kladeny na systém přípravy velitelů, štábů a vojsk. Musí vytvářet optimální podmínky pro vysoce kvalitní výcvik při přísné organizovanosti života vojsk podle základních řádů, účinnou politickou práci, zabezpečování bojové pohotovosti, upevňování morálně politického stavu a růst bojové připravenosti a bojeschopnosti vojsk. Úroveň organizátorské

práce se musí rovněž kladně projevit při řešení otázek všestranného materiálního a technického zabezpečení plnění úkolů.

Při plánování a realizaci úkolů v novém výcvikovém roce, stanovených Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA, je třeba plně docenit a pochopit politický a vojenský význam zavedení nových bojových řádů do výchovy a výcviku vojsk. Je potřebné soustředit úsilí velitelů, příslušníků štábů a politických orgánů na jejich správné pochopení a důslednou realizaci v praktické činnosti. K tomu plně využít všech forem přípravy příslušníků velitelského sboru a cvičení vojsk.

Dále je třeba vidět, že na významu nabývá intenzivní využití doby plánované na výcvik. Je tomu tak proto, že kromě úkolů bojové a politické přípravy se vojska zúčastní vojenských přehlídek ozbrojených sil ČSSR v Praze a Bratislavě, okresních spartakiád a Československé spartakiády 1985.

V neposlední řadě je nutné, aby k prohloubení úcty k revolučním tradicím KSČ, spojenectví se Sovětským svazem a dalšími zeměmi socialistického společenství bylo vhodně využito 40. výročí vyvrcholení národně osvobozeneckého boje československého lidu k osvobození naší vlasti Sovětskou armádou a 30. výročí vzniku Varšavské smlouvy.

Náročné úkoly vytyčené XVI. sjezdem KSČ a Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA jednoznačně vyžadují další zkvalitňování a zvyšování úrovně organizátorské a řídicí práce všech velitelských stupňů. Je nutné hledat nové cesty, formy a metody, jak nejlépe zkvalitnit výchovný proces, upevňovat morálně politický stav, zvyšovat vojenskou kázeň a jak dosáhnout mistrovského ovládnutí výzbroje a bojové techniky a dále komplexně zvyšovat bojovou pohotovost a připravenost vojsk. V každodenní praktické činnosti to znamená neuhýbat před vyššími nároky a požadavky, ale náročně prosazovat a plně podporovat vše nové, účelné a nutné.

Je potřebné správně pochopit, že jsme v období, kdy je jednoznačně prosazována vysoká efektivnost a kvalita dosahovaných výsledků. To pochopitelně přináší vyšší požadavky a nároky jak na velitelský sbor, tak na všechny příslušníky ČSLA. Předpoklady ke splnění vyšších požadavků máme vytvořeny.

VEDENÍ BOJE A OPERACÍ V ZASTAVĚNÝCH PROSTORECH

Ve druhé světové válce docházelo velmi často k vleklým a úporným bojům o velká města, protože jejich dobytí a na druhé straně ubránění kromě taktických a operačních výhod mělo i morálně politický význam pro obyvatelstvo i armádu. Proto sovětské velení v počátečním období války s přihlédnutím k těmto faktorům věnovalo takovou pozornost obraně Leningradu, Moskvě, Stalingradu i dalších měst a na ovládnutí městských aglomerací mnohdy záviselo splnění cílů operací. Některé operace Sovětské armády byly připravovány a vedeny právě s cílem zmocnit se důležitých průmyslových aglomerací a rozbít uskupení fašistických vojsk, bránících tyto prostory. Například ostravská operace trvala 57 dní a v průběhu ní bylo osvobozeno více jak 700 měst a obcí kolem Ostravy. Zkušenosti z těchto bojů jsou poučné a aktuální i pro naše vojska a je nutné je neustále studovat a přehodnocovat s přihlédnutím k současným podmínkám a názorům na vedení operací. Je třeba vidět, že po odražení agrese nepřítel a přenesení vlastní bojové činnosti na jeho území, by měla každá divize ve svém pásmu činnosti několik sídlišť městského typu. V pásmu armády by se vyskytly 1–2 městské aglomerace. V některých prostorech města splývají s okolními vesnicemi a městskými sídlišti a vytvářejí rozsáhlé, hustě zastavěné prostory, zejména v západní části NSR, jejichž plochu měříme na desítky i stovky km². V armádách NATO,

zejména v armádě USA, věnují zvýšenou pozornost přípravě vojsk na boj ve městech a zastavěných prostorech. Podle jejich názorů se současná hustota, situování a další růst zastavěných prostorů musí odrazit v tom, že bojová činnost v těchto podmínkách se stane nedílnou součástí operací. Celkem můžeme rozlišit tyto hlavní odlišné skupiny zastavěných prostorů:

- zastavěné pásy (spojují zastavěné prostory podél komunikací a údolí),
- města (s počtem obyvatel do 500 000),
- velkoměsta s přidruženými předměstími (městské aglomerace), ve kterých žije až několik miliónů obyvatel na rozloze 150 a více km².

Z celkové rozlohy NSR (250 000 km²) tvoří 29 % lesy, 10 % zastavěné prostory a 5,5 % pustiny, bažiny a vodstvo. Rozlohy zastavěného prostoru se každoročně zvyšují o 300 km² a jejich množství stoupá směrem na západ, přičemž nejhustší je v severozápadní části NSR.

Města samotná vytvářejí pro útočící vojska řadu problémů. Rozsáhlý růst většiny měst, jejich situování na důležité směry (komunikace a vodní toky) a v mnoha případech i splývání měst s lesními porosty dále omezuje možnosti jejich obejití.

Svým tvarem, různě hustou zástavbou (souvislou i nesouvislou), celkovou rozlohou a situováním do terénu, velikostí objektů a návazností na předměstské zástavby omezují zastavěné prostory pohyb útočících vojsk a umožňují nepříteli rychlé

vybudování pevné obrany s mnoha různými překážkami.

Obraně měst je v armádách USA i NSR přisuzován důležitý význam z toho důvodu, že zástavba umožňuje obránci využít těchto výhod a zvláštností:

- ztěžuje pohyb a manévr útočících vojsk,

- umožňuje využívání odolných kamenných a betonových budov k organizování kruhové obrany, členění obrany i do výšky (v patrech), vést několikavrstvou palbu, využití inženýrských sítí, metra i zdrojů města pro plynulé zásobování a včas zjistit pohyb kolem komunikací,

- zvyšuje hustoty v obraně,

- omezuje pozorování, výhled a využití maximálního dostřelu.

Obrana měst je obvykle součástí celkového obranného systému divize, nebo sboru a zahrnuje jak obranná zařízení na přístupech k městu (aglomeraci), tak i uvnitř prostoru. Zvláštní pozornost bude nepříteli věnovat systému paleb a zátarasů. Při vedení obranného boje uvnitř města bude klást důraz na obranu jednotlivých budov a dalších důležitých objektů.

Obrana bude vedena podle zásad polní obrany na vzdálených přístupech (tzv. vnější kruh, který bude tvořen 1–2 vnějšími obrannými čarami vzdálenými od sebe 15–25 i více km). Uvnitř města se bude organizovat systémem obranných postavení a prostorů s cílem udržení klíčových objektů. Obranné čáry a postavení budou zaujímat jak odcházející vojska z fronty, zpravidla systémem spěšně zaujaté obrany, tak i vojska připravovaná k tomuto úkolu již dříve.

Z toho je zřejmé, že naše vojska se ve městě mohou setkat se silnou, hluboce členěnou a odolnou obranou nepřitele, je-li již překonání si vyžádá značné úsilí a dokonalou součinnost všech druhů vojsk. Zkušenosti z bojové činnosti v závěrečném období Velké vlastenecké války umožňují vyvodit důležité závěry pro organizaci a řízení boje v hustě obydlených oblastech.

V hustě obydleném terénu s domy přeměněnými v palebné sruby by se činnost útočících vojsk podobala průlomů silně opevněné obrany.

Vzhledem k lepším možnostem krytu a skrytu v zastavěném prostoru může obránce odrazit útok protivníka i při poměru vyšším než 3:1.

Z těchto závěrů je ustanovení předpisu Oper-1-1 logické. „Hlavní uskupení útočících vojsk zpravidla velká města v průběhu útoku obcházejí. Jestliže jsou obsazena velkými silami a připravena k obraně a

není možno se jich zmocnit použitím klasických zbraní, je nutno použít jaderných úderů. K jejich ovládnutí se vyčleňuje nejnutnější počet sil a prostředků ze sestavy 1. sledu útočících vojsk... Do vleklého boje k ovládnutí velkých měst se vojska zavazují jen v krajních případech, protože následkem může být snížení rychlosti útoku a zničení útočících vojsk jadernými zbraněmi nepřítele.“

I když boj o osady, města a zastavěné prostory vyžaduje mnoho času, sil a prostředků a v minulosti byly proto častěji obcházeny, nelze dnes dát jednoznačnou odpověď, zda zastavěný prostor obcházet, nebo dobýt a ovládnout.

Odlišné a převážně nepříznivé podmínky zastavěného prostoru pro útok je proto nutné respektovat již při přípravě útočné operace v použití tankových a motostřeleckých svazků k vytváření vhodných uskupení útočících vojsk, jejich bojových sestav a v použití výsadků, letectva a ostatních druhů vojsk a služeb. O tom, že obcházení zastavěných prostorů nebude vždy účelné a možné, svědčí to, že:

- rozsah zastavěného prostoru nebude poskytovat jinou možnost,

- většina komunikací, zejména uzlů, je situována právě do těchto prostorů,

- přechody přes vodní toky (mosty) jsou zpravidla uvnitř, nebo v okolí městských aglomerací,

- vedení protiztečí a paleb z těchto prostorů do boku útočících vojsk mohou negativně ovlivnit postup vojsk,

- obsazením lze získat zdroje pro zásobování, kapacity pro opravy bojové techniky apod.,

- osady umožňují ukrytí vlastních vojsk před pozorováním, palbou a v neposlední řadě i před nepříznivými povětrnostními podmínkami.

Můžeme tedy předpokládat, že zastavěný prostor bude zpravidla podle situace

- ovládnutý s použitím jaderných zbraní,

- ovládnutý z chodu s použitím konvenčních prostředků ničení,

- částí sil blokována, hlavními silami obcházena a poté ovládnuta vyčleněnými silami s plánovitou přípravou.

Způsob dobytí zastavěného prostoru nebo jeho obejítí bude záviset na mnoha faktorech, především na:

- síle a stupni vybudování obrany zastavěného prostoru,

- postavení obrany zastavěného prostoru v celém systému obrany,

- množství sil a prostředků jak nepříteli, tak vlastních vojsk.

Ovládnutí prostorů s použitím jaderných zbraní

Použití jaderných zbraní bude problematické pro obě strany. Musíme vzít v úvahu, že útočící strana použitím těchto prostředků vyvolá velké nekontrolovatelné požáry nebo masové rozhoření a zamoření prostorů, čímž si může rozhodujícím způsobem ztížit manévry, a další postup tímto rozbořeným terénem může být na delší dobu znemožněn.

Po použití jaderných úderů nebo jaderných min v zastavěných prostorech mohou vzniknout závaly až několikametrové výšky a mohou tak částečně nebo úplně zatárat pozemní komunikace.

Např. při jaderném úderu 20 kt vznikne

— pásmo úplného zničení o poloměru $r=580$ m a ploše $P=2$ km²,

— pásmo úplných závalů o poloměru $r=1500$ m a ploše $P=4,7$ km²,

— pásmo částečných závalů a požárů o poloměru $r=3100$ m a ploše $P=9,8$ km².

Zvlášť složitá situace by byla ve starších částech měst. Použití jaderných zbraní bude tedy záviset především na tom, v jakém rozsahu budou útočící vojska potřebovat dané území pro další úspěšné rozvíjení operace a na síle nepřítele, který prostor brání. Jaderné úderů bude neúčelnější používat na vojska ve větší hloubce; v bližší hloubce se jeví výhodné použít jaderné úderů menších ráží. Epicentra a druhy výbuchu je nutné určit rovněž podle toho, jaká je možnost obejití vzniklých zavalených prostorů. Z tohoto hlediska se naskytá otázka použití neutronových úderů, při kterých jsou potlačeny ničivé účinky tlakové vlny. Na druhé straně však dostatek objektů pro ukrytí živé síly nepřítele snižuje jejich efektivnost a účinnost.

Ovládnutí prostoru z chodu bez použití jaderných zbraní

K ovládnutí zastavěného prostoru z chodu velitel armády soustřeďuje úsilí útočících vojsk, letectva a dělostřelectva na zabránění odchodu nepřítele a jeho rozdělení již na přístupech k bráněnému prostoru. Pokud se nepodaří zničit nepřítele bránícího vzdálené přístupy k městským aglomeracím, lze předpokládat, že tyto síly posílí obranu uvnitř měst a tím se dále znesnadní ovládnutí celého prostoru.

K vytvoření podmínek pro ovládnutí zastavěného prostoru se jeví jako výhodné použít vzdušný výsadek vysazený na volná

prostranství v zastavěném prostoru s úkolem:

— vést útok do týlu nepřítele a narušit jeho obranný systém,

— ničit základny a sklady nepřítele,

— ničit 2. sledy a zálohy nepřítele,

— ovládnout mosty, komunikační uzly apod.,

— ničit místa velení a spojovací uzly, a tím účinně napomáhat rychlému tempu a úspěšnému pronikání útočících vojsk, zvláště jejich předsunutých odřadů. Všechné bude použito frontového letectva, které ničí vojska nepřítele v opěrných bodech a přicházející zálohy z hloubky, ničí prostředky jaderného napadení a brání vlastní vojska před úderů ze vzduchu. Kromě ničení nepřítele leteckými raketami a pumovými úderů půjde o masové použití palubních zbraní, které nemají takové účinky při bojení staveb a při zatárasení komunikací uvnitř zastavěných prostorů. V důsledku toho lze předpokládat širší použití bojových vrtulníků a stíhacího bombardovacího letectva. Vzhledem k číslitosti a malé přehlednosti zastavěného prostoru bude letectvo jedním z hlavních zdrojů informací o silách nepřítele. Dělostřelectvo bude na maximální vzdálenost podporovat boj taktických vzdušných výsadek a předsunutých odřadů. Bude ničit palbami na vyžádání uskupení nepřítele, jeho živou sílu a bojovou techniku rozmístěnou na volném prostranství. Raketometné dělostřelectvo bude kromě toho bořit objekty, které brání útoku vojsk. Zvláště výhodné při boji ve městě se jeví použití minometů a granátometů, které mohou bezprostředně podporovat útok motostřeleckých jednotek a ničit bránícího se nepřítele ať již na křižovatkách, náměstích či jiných prostranstvích. Je nutné uvažovat i o použití ohňometů.

Předsunuté odřady za podpory dělostřelectva a frontového letectva pronikají z chodu do města, zmocňují se důležitých klíčových objektů, rozdělují a ničí bránící uskupení nepřítele.

Svazky armády a zvláště tankové divize obcházejí město, z chodu ničí přicházející zálohy a izolují v součinnosti s taktickým vzdušným výsadek a letectvem uskupení nepřítele v městské aglomeraci jak ze země, tak i ze vzduchu od přísunu čerstvých sil a materiálních prostředků z hloubky obrany nepřítele. Zteč na nepřítele se vede současně, z několika stran, a sblíhových směrech s cílem rozdělení a rozdobení obrany nepřítele, ničení rozdělených uskupení po částech.

Bojová činnost vojsk má charakter postupného boje k ovládnutí jednotlivých

budov, opěrných bodů, bloků a ulic. Boje v zastavěném prostoru budou tedy mít mnoho společného s vedením bojů v horském a zalesněném terénu. Budou se vyznačovat útoky na směrech, činností obcházejících a úderných odřadů. Velmi složité bude udržení součinnosti mezi útočícími vojsky navzájem i s dělostřelectvem a letectvem. Pro úspěšnou činnost v boji v zastavěném prostoru u prvosledových útvarů a jednotek se budou vytvářet zpravidla úderné odřady v síle motostřeleckého praporu zesíleného tanky, dělostřelectvem (zpravidla samohybným), četou PTRS, ženijní četou s trhavinami a ženijní technikou, speciální chemickou četou s ohňomety.

U Sovětské armády jsou stanoveny při boji v zastavěném prostoru tyto normy:

- prapor útočí po 1—2 souběžných hlavních ulicích s přílehlými domovními bloky v šířce do 1 km,

- pásmo pluku zahrnuje 2—4 hlavní ulice nebo městskou čtvrť a dosahuje šířky až 3 km,

- pásmo divize obvykle zahrnuje část velkoměsta a je široké až 10 km,

- hloubka bojového úkolu divize (pluku) může být menší než za normálních podmínek, závisí na velikosti města, jeho připravenosti k obraně, uskupení bránících se nepřítelů.

S přihlédnutím k omezenému použití tankových jednotek a útvarů můžeme říci, že hlavní tíhu boje v zastavěném prostoru ponese motostřelecké útvary a jednotky.

Druhé sledy a zálohy budou zasazovány pravděpodobně po částech s přihlédnutím k terénním možnostem.

Je-li zničen nepřátelský odpor a prostor ovládnutý, hlavní síly neprodleně opouští městskou aglomeraci a pokračují v ničení odcházejícího nepřítele.

Blokování a obejití prostoru

V případě, kdy se nepodaří ovládnout prostor z chodu, bude výhodné jej blokovat a hlavní úsilí soustředit na rozvíjení útoku do hloubky. Města a městské aglomerace úporně bráněná nepřítelem se při nemožnosti jejich ovládnutí z chodu budou dobývat po období příprav. Pokud hlavní síly armády rozvíjejí útok do hloubky a pro dobytí prostoru byla vyčleněna jen část sil armády, soustřeďuje velitel armády pozornost na velení útočícím vojskům. Velení vojskům, která blokují prostor, se bude uskutečňovat zpravidla ze záložního velitelského stanoviště. Více pravděpodobné však bude, že vojska blokující zastavěný prostor převezme jiná armáda a k jeho dobytí se zplánuje nová armádní útočná operace. Dobývání zastavěného prostoru bude spojeno s ničením obklíčeného nepřítele a bude zahájeno dělostřeleckými a leteckými údery na nejdůležitější místa obrany nepřítele. Zteč se bude vést současně z několika stran na sbíhových směrech s cílem rozdělit a rozdrobit obranu nepřítele a zničit ho po částech. Hlavní úder armády při dobývání takového prostoru se volí zpravidla na směru, který zabezpečuje rozčlenění uskupení nepřítele a zmocnění se těch objektů, jejichž ovládnutím je narušena celistvost obrany nepřítele.

V závěru chci zdůraznit, že nelze jednoznačně říci, že zastavěný prostor a velká města se svými sídlišti v okolí se budou obcházet. Vzhledem k tomu je třeba, aby štáby věnovaly pozornost rozpracování činností při vedení bojů v zastavěném prostoru. Přitom je třeba vycházet ze zkušeností Sovětské armády z druhé světové války s přihlédnutím k zásadám pro přípravu a vedení operací.

K AUTOMATIZACI ŘÍZENÍ OPERAČNÍCH PŘESUNŮ

Operační přesuny představují nedílnou součást přípravy a vedení soudobých frontových operací v rámci strategické operace na válčišti. Splnění cílů soudobé operace je podmíněno vysokou bojovou pohotovostí vojsk, jejich palebnou a údernou silou, pohyblivostí, rychlostí a schopností pronikat do velkých hloubek nepřátelské sestavy, jakož i přesuny a manévry k vytváření nových úderných uskupení.

Řízení ozbrojeného zápasu vyžaduje od štábů vypracování velkého množství informací a rozsáhlých, složitých a pracných výpočtů. Potřeba včasného a optimálního rozhodnutí je omezována časově náročným zhodnocením složité situace. Předpokladem vytvoření efektivního systému velení je, mimo jiné, rozvíjení automatizace a realizace automatizovaného systému velení.

Automatizace velení umožní kvalitnější a objektivnější rozhodování velitelů všech stupňů a komplexně zhodnotí efektivní využití informačních vztahů. Na vojenskoteoretické konferenci k zabezpečení vojensko-technického rozvoje ČSLA bylo již v roce 1975 upozorněno na nutnost zavádění progresivních metod velení do praxe: „V soudobých podmínkách hraje ve vojenské oblasti výjimečně důležitou úlohu vědecké předvídání. Tím, že se bojová činnost stala složitější, zvětšuje se i nebezpečí chyb v propočtech a tím i v přijímání rozhodnutí. Proto správná analýza situace a příprava rozhodnutí velitele, odpovídající dané situaci, je hlavním úkolem velitelů a jejich štábů.“

V souladu se zámyslem frontové operace jsou zpracovávány různé varianty přesunů. Automatizace plánování přesunů v tomto období, zejména při kalkulaci různých variant přesunů, umožňuje objektivizaci plánovacích postupů a přispívá k optimalizaci podkladů pro vypracování jednotlivých variant. Tento způsob umožňuje pomocí systémové analýzy modelových situací přijmout optimální rozhodnutí.

Se zahájením nebo v průběhu války mohou v důsledku použití ZHN vzniknout velmi složité situace, které se budou do značné míry odchylovat i od původních operačních představ. Tyto situace mohou být doprovázeny velkým množstvím různých, někdy i protichůdných informací, jejichž zhodnocení musí být zpracováno ve velmi krátkých časových lhůtách. Nelze vyloučit, že v těchto situacích může dojít i ke změně operačního úkolu frontu. Vznikne tak nutnost přesuny znovu zplánovat a současně je i řídit. Významnou úlohu může mít automatizace základních procesů operačních přesunů.

Vyhlášení bojového poplachu znamená pro ČSLA vedení rozsáhlých a rychlých přesunů k zaujetí operační sestavy. I v tomto období může být efektivně využito algoritmu operativního řízení v rámci polního automatizovaného systému velení vojskům k včasnému získání souhrnné informace o časové a prostorové situaci vojsk na přesunu a k vytvoření rychlé predikace dalšího vývoje přesunů. Přitom

lze plně využít veškerých údajů, popřípadě variant, zplánovaných v době míru a tím urychlit zpracování podkladů v souladu s novými požadavky na přemístění vojsk, pramenícími ze změn v situaci a operačním rozhodnutí.

Cílem operativního řízení operačních přesunů je udržet během přesunu skutečný a perspektivní průběh v rovnovážném stavu s průběhem původně plánovaným. V případě odchylky od rovnováhy je cílem vyšetřit podmiňující podmínky tohoto stavu a současně transformací zajistit návrat do původního stavu, nebo do stavu ještě přípustného z hlediska operačního řešení. Základní podmínkou ke splnění tohoto cíle je vytvoření takového organizačního systému, který svou plánovací, řídicí a organizátorskou činností zajistí průběh přesunů.

Operativní řízení obsahuje:

- periodické konfrontování skutečného a nového perspektivního průběhu přesunů s průběhem původně plánovaným,
- vytváření nových cílů přesunů v souladu se změnami situace a úkolů a kalkulační ověřování jejich realizovatelnosti v podmínkách probíhající operace,
- upřesnění a změny v samotném plánu přesunů a vydání potřebných nařízení vykonavatelům.

Operativní řízení operačních přesunů je rozděleno na přípravné období a na období vlastního operativního řízení. Tím jsou vytvořeny předpoklady k soustavnému upřesňování plánu přesunu a k jeho nezbytným změnám v souladu se vzniklou situací.

V přípravném období jde o to, ještě před zahájením operace najít faktory, které mají a budou mít vliv na průběh přesunů a na základě toho korigovat časovou kalkulaci.

Vlastní operativní řízení probíhá po obdržení první informace o průběhu přesunu.

Podmínkou operativního řízení je, že informace musí přijít od všech proudů v určitém časovém intervalu. Při nesplnění této podmínky se může sice pracovat s pravděpodobnými údaji, avšak nemůže se s jistotou zaručit plynulost přesunu.

Vlastní operativní řízení je rozděleno na část predikační a na část realizační.

Nedílnou součástí úloh operativního řízení je algoritmus základní časové kalkulace a určení hlavních faktorů, které působí kladně či záporně na přesun. Vyplyvá to z požadavků zabezpečit plynulý průběh operačních přesunů, tj. požadavku, aby přesuny od svého zahájení ve výchozích místech až do rozchodů se nezastavily a současně nedocházelo na silnicích k vzá-

jemnému předjíždění proudů, k jejich pohybu v protisměru a křížování v kontrolních místech.

Je zřejmé, že pro operativní řízení operačních přesunů mají neobvyklý význam technické prostředky. Jde především o technické prostředky sběru, přenosu, zpracování a zobrazení informací. Z odborné literatury je známa řada technických systémů, které umožňují řízení dopravy na silnicích a na železnicích. Pro řízení přesunu vojenských útvarů, svazků a svazů existují rovněž vojenské systémy více nebo méně složité. Většina však je dosud jen v experimentálním provozu, nebo je rozpracována jen teoreticky. Operační přesuny v soudobé válce jsou charakterizovány specifickými podmínkami, zcela odlišnými od podmínek, které existují v národním hospodářství pro řízení dopravy na komunikacích. Systémy pro řízení dopravy jsou většinou založeny na principu sledování počtu vozidel na silnicích, u železniční dopravy dokonce na snímání čísel vozů pomocí čidel. Čidla pracují většinou automaticky, předávají zjištěné informace do počítačů. Některé systémy jsou vybaveny i televizními kamerami, propojenými s dispečerskými stanovišti, nebo zapojenými na počítače dalšími technickými prostředky, které umožňují včas a operativně zabezpečit optimální režim na komunikacích.

Např. v první etapě technického zabezpečení operativního řízení operačních přesunů se jeví jako optimální z dostupných prostředků použití indukční prahy nebo jiná čidla, která by zjišťovala počty vozidel na silnicích v určitém časovém intervalu a dále zařízení Datčik, které ve spojení s rádiovou stanicí, resp. radioreléovou stanicí, umožňuje nastavit a vyslat kódované zprávy. Tato poměrně jednoduchá zařízení, kterými by byly vybaveny jednotky řídicí dopravy v kontrolních místech, by umožnila jednak urychlit, upřesnit a zefektivnit operativní řízení operačních přesunů. Uvedené zařízení Datčik slouží pouze k vysílání zpráv. Protože je spojeno s pojítkem, je možné zpětně z řídicího centra přijímat rozkazy, pokyny a informace pro práci orgánů vojenské pořádkové služby.

V ideálním stavu by řídicí centrum mělo být nepetržitě informováno o průběhu přesunů. Pořizování informací k dálkovému přenosu je další problém, který vyžaduje technické řešení. Je však na místě ukázat, že operativní řízení operačních přesunů vyžaduje i efektivní systém sběru a dálkového přenosu informací. Jen za těchto podmínek je možné reálně využít plnohodnotného automatizovaného systému velení vojskům i k řešení algoritmu operativního řízení přesunů.

Příprava fáze operativního řízení

Studium některých operačně strategických válečných her při využití srovnávací analýzy, některé poznatky z modelování boje a operace, jakož i některé vyhodnocené zkušenosti z ozbrojených konfliktů ukazují, že pořadí faktorů, které mají zásadní vliv na průběh operačních přesunů, by bylo ovlivněno konkrétní situací, ve které by přesun probíhal.

Tyto situace mohou být v základních rysech vytypovány např. takto:

- operační přesuny po vyhlášení bojového poplachu za situace, kdy nepřítel dosud nezahájil bojovou činnost,
- operační přesuny po vyhlášení bojového poplachu v podmínkách intenzivní činnosti nepřítelů,
- operační přesuny se zahájením války v podmínkách překvapivého napadení ZHN a letectvem nepřítelů,
- operační přesuny na válčišti v průběhu oboustranné intenzivní bojové činnosti.

V souladu se současnými názory na průběh a vedení ozbrojeného zápasu na čelních místech v pořadí by byly faktory ničivé, úderné síly, jakož i důsledky z jejího použití.

Jsou to především:

- údery ZHN a letectva,
- radiací zamoření,

- diverzní činnost,
- nesjízdnost komunikací a zhoršená meteorologická situace,
- nedostatečná úroveň řízení,
- úroveň pořádkové služby,
- nereálné plánování,
- nevycvičenost řidičů,
- špatný stav techniky atd.

Těsně před zahájením přesunů, tj. v době, kdy již je zpracována jejich základní časová kalkulace, lze rozborem situace vytypovat faktory, které budou mít vliv na průběh přesunů. Prostřednictvím těchto faktorů se může korigovat základní plán a tím, v určitém smyslu, naznačit pravděpodobný průběh přesunů. Nabízí se dále možnost použít variantních propočtů s různými kombinacemi vytypovaných faktorů. Úroveň sestavení kombinací je závislá na schopnostech příslušných pracovníků štábu.

Kvantifikace faktorů, kterou je možné získat např. statistickým šetřením a jeho následným vyhodnocením matematicko-statistickými metodami, se využije ke korekci původní plánované časové kalkulace. Faktory rušivého vlivu však nemusí působit po celou dobu trvání přesunu. Tak lze získat dynamické vyjádření působení faktorů a další podvarianty možného průběhu operačních přesunů.

Vlastní operativní řízení — predikační a realizační část

Vlastní operativní řízení probíhá po obdržení první informace o průběhu přesunu v určitém časovém intervalu. Délka časového intervalu je závislá na časové délce přesunu a na významu přesunu k plnění následných bojových úkolů. Počet opakovaných informací, obdržných během přesunu, určuje stupeň přesnosti predikace.

Po první obdržené zprávě o průběhu přesunů se vypočte vždy koeficient prodloužení u každého proudu. Vytvoří se podíl rozdílu skutečného časového údaje průjezdu čela proudu určeným kontrolním místem a časového údaje výjezdu plánovaným rozdílem těchto hodnot.

Výpočtem tohoto koeficientu se získá možnost stanovit dobu, o kterou se prodlouží přesun v jednotlivých kontrolních místech až po rozchodiště. Je zřejmé, že koeficient prodloužení každým dalším hlášením o průběhu přesunů je třeba verifikovat, ověřovat jeho platnost. Verifikace rovněž umožňuje opustit předpoklad stálého působení faktorů ve stejné intenzitě.

Verifikace i predikace je trvalou součástí operativního řízení a jedním ze základních předpokladů úspěšného řízení operačních přesunů.

Na predikaci úzce navazuje realizační část operativního řízení. Nesetrvává se již ve stavu odvozeném z predikace. Každá další informační zpráva o průběhu přesunů obsahuje časový údaj průjezdu nějakým kontrolním místem každého proudu a faktory, které způsobují zdržení. Za těchto podmínek je možné přistoupit k řešení těchto problémů:

- výpočet o kolik zvětšit rychlost jednotlivých proudů k dodržení plánovaného termínu ukončení přesunu,
- výpočet o kolik zvětšit rychlost jednotlivých proudů k dodržení prodlouženého termínu proti původně plánovanému, avšak o předem stanovenou, ještě přípustnou hodnotu.

Oba problémy ve variantách:

- za dalšího nezměněného působení rušivých faktorů,

— za dalšího působení jen některých faktorů,

— za předpokladu, že již rušivé faktory nepůsobí, event. působí v jiné intenzitě.

Plán časové kalkulace operačních přesunů bezprostředně souvisí s jejich operativním řízením. Operativní řízení se ujme své funkce v době, kdy organizovaný systém má již daný cíl a jeho řídicí složka základní plán chování výkonné složky.

V etapě plánování je získán model časového a prostorového průběhu operačních přesunů. Získané výsledky je třeba chápat jako podklady pro další rozhodování. Z toho důvodu je operativní řízení stejně významnou etapou procesu řízení jako kterákoli jiná.

Algoritmus operativního řízení je podrobně zapsán do vývojového diagramu. Obsahuje:

- výběr optimálních pochodových os ve strojové mapě,
- zpracování časové kalkulace,
- postup všech fází operativního řízení.

Zadání příkladu

Na základě obdržené operační směrnice byly vydány pokyny k zplánování přesunů. Jde o přesun druhosledové armády z prostoru soustředění na čáru zasazení k určité době (např. D4 v 04.00 h). Přesun uskutečnit po pěti osách.

Orientační časová kalkulace pro přijetí předběžného rozhodnutí:

- průměrná vzdálenost na čáru zasazení 250 km, tj. při rychlosti $25 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ 10 h,
- rozvinutí hlavních sil na čáře zasazení 2 h,
- trvání velké zastávky k doplnění PHM a PL munice 2–3 h,
- úhrnná doba trvání malých zastávek 1 h,
- vyvedení čel prvního sledu na osy 1–1,5 h.

Celkem 16–17,5 h.

Hlavní výsledky zplánování vyvedení armády na čáru zasazení jsou zaznamenány v tabulce přesunů a na pracovní mapě.

V určité době (např. D3 ve 12.00 až 12.00 h) štáb armády uskutečnil přípravnou fázi operativního řízení přesunů. Na základě doplňkových zpráv o pravděpodobných podmínkách přesunu ověřil správnost zpracovávaného plánu a podle potřeby jej upřesnil.

K objasnění procesu vlastního operativního řízení na názorném příkladě se dále upouští od přesunu značného množství

proudů a od složitých situací. Proto je výpočet řešen jen pro čelo jednoho proudu, který se přesunuje z prostoru soustředění (místa A) na čáru zasazení (místo B) a není uvažováno o době vyvedení, rozvinutí, malých a velkých zastávek. Cílem je:

- ukázat metodu operativního řízení a postup výpočtu pro jeden proud,
- ilustrovat možný způsob využití těchto výpočtů k operativnímu řízení.

Místo A je vzdáleno od místa B 250 km. Pochodová rychlost je $25 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$. Výjezd čela z místa A v 18 h. Jsou určena 4 kontrolní místa, odkud dojdou hlášení o přesunovaném proudu a o faktorech, které způsobují zdržení. Kontrolní místa jsou vzdálena od místa A 50, 100, 150 a 200 km.

Faktory, které budou střídatě působit na zdržení přesunu jsou specifikovány a kvantifikovány takto:

- a_1 — nevyučičnost řidičů — váha 0,31,
- a_2 — nesjízdnost komunikací a zhoršená meteorologická situace — váha 0,14,
- a_3 — zdržení na železničních přejezdech — váha 0,11.

Došlo hlášení o přesunovaném proudu z 1. kontrolního místa: Čelo proudu projelo ve 20.30 h. Zdržení způsobily faktory č. 1, 2, 3.

Podle dalších zpráv z ostatních kontrolních míst se předpokládá, že od 2. kontrolního místa budou působit faktory č. 1 a 2, od 3. kontrolního místa faktory č. 1 a 3, od 4. kontrolního místa faktor č. 1.

Proveďte verifikaci faktorů, predikaci časového průjezdu čela proudu 2., 3., 4. kontrolním místem a rozchodištěm. Predikujte dobu trvání přesunu. Určete pochodovou rychlost k dosažení plánované doby ukončení přesunu za předpokladu, že dané faktory nebudou dále působit.

Řešení příkladu:

1. Plánování

časový rozvrh průjezdu čela

	v h	v min
výchozí místo A	18.00	1080
1. kontrolní místo	20.00	1200
2. kontrolní místo	22.00	1320
3. kontrolní místo	24.00	1440
4. kontrolní místo	2.00	1560
rozchodiště B	4.00	1680

II. Operativní řízení

- a) Přípravné období; nejsou známy faktory, které mohou způsobit zdržení.
- b) Vlastní operativní řízení.

Verifikace faktorů

$$KP = \frac{150}{120} = 1,25$$

$$a'_1 = \frac{0,25}{0,56} \cdot 0,31 = 0,14$$

$$a'_2 = \frac{0,25}{0,56} \cdot 0,14 = 0,06$$

$$a'_3 = \frac{0,25}{0,56} \cdot 0,11 = 0,05$$

kde: KP — koeficient prodloužení,

$$a'_1 = \frac{(KP - 1)}{(a_1 + a_2 + a_3)} \cdot a_1.$$

Predikace dalšího průběhu

— pro 2. kontrolní místo

$$Y_2 = (0,14 + 0,06 + 0,05 + 1) \cdot 120 + 1230 = 1380 \text{ min} = 23 \text{ h};$$

— pro 3. kontrolní místo

$$Y_3 = (0,14 + 0,06 + 1) \cdot 120 + 1380 = 1524 \text{ min} = 1 \text{ h } 24 \text{ min};$$

— pro 4. kontrolní místo

$$Y_4 = (0,14 + 0,05 + 1) \cdot 120 + 1524 = 1667 \text{ min} = 3 \text{ h } 47 \text{ min};$$

— pro rozchodiště B

$$Y_B = (0,14 + 1) \cdot 120 + 1667 = 1804 \text{ min} = 6 \text{ h } 4 \text{ min}.$$

Predikace doby trvání přesunu od 1. kontrolního místa = 574 min = 9 h 34 min.

Pochodová rychlost od 1. kontrolního místa, která zaručuje dosažení plánované doby ukončení přesunu za předpokladu, že faktory již nepůsobí = 26,6 km · h⁻¹.

Příklad pokračuje zpracováním hlášení z 2. kontrolního místa atd., až zpracováním hlášení ze 4. kontrolního místa.

Při využití tří složek operativního řízení, tj. přípravné, predikační a realizační části, je zaručeno, že základní kalkulace je v průběhu operace dynamicky korigována a vždy odpovídá skutečnosti. Navíc je algoritmem vyřešena faktická plynulost průjezdů všech proudů.

Poznatky, které se týkají algoritmu operativního řízení operačních přesunů, nebyly dosud v praktické činnosti využity, neboť nezbytnou podmínkou procesu operativního řízení je technické vyřešení sběru a dálkového přenosu dat k tomuto účelu. Algoritmus nalezení optimálních pochodových os a časové kalkulace se používá při frontových operačních cvičeních.

Článek má především ukázat jednu z možných cest řešení algoritmu řízení operačních přesunů. K tomuto byl vybudován systém, kterým je možné efektivně a operativně řídit. Tak je ukázána další cesta využití technických prostředků a počítače. Rozbořením operačně taktické efektivnosti navrhovaného řešení je dokázána 50% časová úspora, a to jak z hlediska splnění úkolu, tak z hlediska časové potřeby pracovníka štábu. V plném rozsahu je možné algoritmu operativního řízení operačních přesunů využít při cvičeních a různých operačně taktických válečných hrách.

JASLO —

STÁLE ŽIVÝ ODKAZ

BOJOVÝCH TRADIC A INSPIRACE

K DALŠÍMU ROZVOJI RVD ČSLA

Bojové vystoupení dělostřelectva 1. československého armádního sboru v SSSR u Jasla se navždy zapsalo do slavných tradic ČSLA. Nadcházející 40. výročí této významné součásti našeho národně osvobozenického boje proti fašismu si připomínáme v ovzduší napjaté mezinárodně politické situace, která vyžaduje vysokou politickou bdělost a ostražitost, jakož i odpovědnost při upevňování bojeschopnosti a připravenosti ozbrojených sil. Považujeme proto za nezbytné znovu si připomenout hrdinství našich předchůdců v bitvě u Jasla.

Úkol, který byl před dělostřelectvo 1. čs. armádního sboru v SSSR k podpoře průlomu fašistické obrany vojsky 38. armády v bitvě u Jasla postaven, byl velmi náročný. Vyplýval z rozhodnutí o vedení útočné činnosti na směru hlavního úderu 4. ukrajinského frontu. Šířka úseku průlomu 6 km vyžadovala do tohoto prostoru soustředit nejen pět divizí do prvního sledu a dvě divize do druhého sledu, ale i odpovídající množství dělostřelectva, schopného vytvořit podmínky pro úspěšný průlom nepřátelské obrany.

Ke splnění tohoto úkolu bylo nutné soustředit dělostřelectvo z méně důležitých směrů celého frontu, včetně obranného pásma 1. čs. armádního sboru, zorganizovat a uskutečnit velmi náročný, rychlý a všestranně utajený manévř dělostřelectva na nový směr při současném zachování režimu palebné činnosti v původních postaveních. Tak bylo ve značně obtížných terénních i klimatických podmínkách do 22. prosince 1944 přemístěno dělostřelectvo 1. čs. armádního sboru do prostoru polského městečka Jaslo, aby přispělo k vytvoření potřebné hustoty dělostřeleckých hlavních (někde až do 200 na 1 km fronty) v úseku průlomu.

Přípravné období bylo naplněno intenzivním vedením průzkumu silně vybudované nepřátelské obrany, přípravou přesných a účinných paleb, ženijními pracemi a dokonalým utajením veškeré činnosti tak, jak to vyžadujeme i dnes.

Všechno toto bojové úsilí dělostřelectva 1. čs. armádního sboru bylo korunováno 15. ledna 1945 všestranně úspěšnou palebnou podporou útočících vojsk 38. armády, zahájenou 65minutovou dělostřeleckou přípravou do celé hloubky taktické obrany nepřítel. Dokonalá palebná podpora, na níž se podíleli i dělostřelci 1. čs. armádního sboru, vytvořila podmínky pro rychlý průlom nepřátelské obrany, těsná součinnost dělostřelectva, pěchoty a tanků zapříčinila, že se fašistům nepodařilo zaujmout včas a organizovaně ani další obranné pásmo. Právem byl tento den nazván rozhodnutím ministra národní obrany ze dne 13. listopadu 1949 — Dnem československého dělostřelectva.

Přes značný časový odstup zůstávají bojové zkušenosti našich dělostřelců od Jasla stále zdrojem inspirace k dalšímu rozvoji teorie i praxe operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva.

Jedno z hlavních poučení, které Jaslo poskytuje pro současnou přípravu štábů a vojsk, je skutečnost, že palebné ničení v operaci není jen mechanické měření sil a prostředků či prosté využití možností palebných prostředků, ale že jde o soupeření morálních, intelektuálních a organizátorských schopností velitelů a štábů. V tomto směru byly jak u Jasla, tak i v budoucnosti budou v převaze ty síly, které bojovaly a bojují za svět míru, bez válek a jeho pokrokové uspořádání.

Správné pojetí palebného ničení se dále projeví na té straně, která dokáže převýšit nepřítel v efektivním využití palebných systémů na podkladě vysokého mistrovství a profesionality, morálně politické připravenosti velitelského sboru, štábů a jednotek RVD. I v tomto směru můžeme čerpat řadu zkušeností ze zasazení čs. dělostřelectva v bitvě u Jasla.

Konečně třetí zásadní poučení vyplývá ze skutečnosti, že pro splnění stanovených úkolů je nutné volit vždy adekvátní síly a prostředky tak, jak tomu bylo i u Jasla. Při volbě způsobů a metod palebné podpory vojsk nelze podléhat módnosti a šablonovitě na každou situaci reagovat plánováním komplexního palebného ničení v plném rozsahu tak, jak jsme toho někdy svědky.

Tvořivě realizovat tradice a zkušenosti našich předchůdců od Jasla znamená v současných podmínkách aktivně přistupovat k řešení úkolů, vyplývajících z vlivu nových prostředků ničení na použití raketového vojska a dělostřelectva v operaci a boji. Podnětnými myšlenkami k tomu přispívá článek generálporučíka Ing. Miroslava Pelouška, uveřejněný ve Vojenské mysli č. 1 z roku 1984. Z článku jednoznačně vyplývá, že vývoj a postupné zavádění tzv. „přesných zbraní“ v armádách NATO vnáší do problematiky boje o palebnou převahu nové kvality, které je třeba adekvátním způsobem a prostředky eliminovat. Toto úsilí se musí stát významnou součástí opatření, která zabezpečí, že ani v konvenčních prostředcích ničení nebude dosaženo převahy nad armádami států Varšavské smlouvy. Tento kvalitativní skok ve vývoji soudobých palebných systémů můžeme dokumentovat např. další změnou v hodnocení poměru sil mezi frontou a zápolím. Jestliže jsme v období zavádění raketových jaderných zbraní konstatovali stírání tohoto rozdílu, pak použití těchto nových prostředků konvenčního charakteru tento závěr postupně potvrzuje i v podmínkách války vedené bez jaderných zbraní.

Tyto nové aspekty se nutně odrážejí i v nových pohledech na operační a bojové použití druhů vojsk, raketové vojsko a dělostřelectvo nevylímáje.

Shrňme-li současné poznatky, které vyplývají ze studia vlivu nově zaváděných zbraní v armádách NATO, pak je třeba si povšimnout zejména těchto dílčích úseků a oblastí vedení bojové činnosti: plánování, bojová sestava vojsk,

hodnocení vlastních vojsk a nepřítele, hodnocení terénu, manévr vojsky, zabezpečení bojové činnosti, ochrana proti novým prostředkům ničení, taktika vedení boje. Zvláštní místo zaujímá problematika časového plnění všech úkolů, která se projevuje ve všech oblastech plánování a vedení bojové činnosti.

Plánování operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva v soudobých operacích vychází ze zkušeností Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce, kdy se dělostřelectvo spolu s letectvem stalo hlavním prostředkem ničení nepřítele. Úzká vazba jeho činnosti na potřeby vedení vševojskového boje vždy byla i nadále zůstává předpokladem úspěchu v operaci a boji. Dokladem toho je i úspěšné bojové vystoupení dělostřelectva 1. čs. armádního sboru v SSSR v bitvě u Jasla. V podmínkách použití vysoce přesných zbraní přistupuje i další požadavek, vyplývající z možnosti ovlivnit jimi činnost vševojskových i ostatních svazků a útvarů ještě před jejich vstupem do ozbrojeného střetnutí. Znamená to tedy, že dokonalá koordinace celého systému ničení nepřítele s činností vojsk v podstatě na válčišti se stává základním předpokladem úspěchu v soudobé operaci a boji. Tento požadavek se musí projevit především při plánování operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva. K tomu musí přihlédnout v první řadě vševojskový velitel ve svém rozhodnutí k operaci. Souvisí to hlavně s potřebou hlubšího rozmachu při ničení nepřítele, což dále umožňuje stanovit vojskům úkoly na delší časové období než tomu bylo doposud. V podstatě tedy jde o to využít účelně výsledků palebného působení na nepřítele nejen v přímém dotyku vojsk, ale i uskupením vojsk v hloubce vlastní sestavy.

Charakter soudobé operace a boje v podmínkách bezjaderné války, daný novými prostředky působení na nepřítele, se nutně promítá do tvorby bojových sestav vojsk, a to jak na směru hlavního úderu, tak i na ostatních úsecích fronty. Ukazuje se, že princip soustředění úsilí na rozhodujícím směru je nutné chápat ve smyslu uplatnění vyšší intenzity působení na nepřítele bez hromadění sil a prostředků na daném směru. To je významný poznatek, který bylo možné realizovat doposud jen v podmínkách jaderné války. Soudobé, moderní a vysoce účinné palebné systémy a zbraňové komplety to na jedné straně umožňují i v podmínkách bezjaderné války a na druhé straně si přímo vynucují potřebu maximálně možného rozptýlení bojových sestav vojsk a tedy i raketového vojska a dělostřelectva.

V zahraničním vojenském tisku se na základě zvětšení hloubky palebného působení na nepřítele na 100 i více km objevují úvahy o tvorbě takové bojové sestavy vojsk, která by byla schopna současně využít i výsledků palebného působení v hloubce, a to jak za útoku, tak i v obraně.

Vyšší nároky kladou současné podmínky vedení boje s vysoce přesnými zbraněmi — průzkumnými a palebnými i protitankovými komplety nepřítele — na hodnocení možností sil a prostředků nepřítele ve štábech raketového vojska a dělostřelectva. Z hlediska intenzity a přesnosti průzkumu je možné tyto požadavky srovnat s bojovou činností průzkumníků dělostřeleckých pluků 1. čs. armádního sboru v SSSR při přípravě průlomu u Jasla. Štáb RVD a zvláště jeho náčelník průzkumu na operačním stupni musí umět správně analyzovat, jaké síly a prostředky (zvláště palebné) je nepřítel schopen použít nejen v bližší hloubce, ale i ty prostředky (zvláště palebné), rozmístěné ve větší hloubce. Jde zejména o takové prostředky ničení, jako jsou rakety, průzkumné a palebné systémy Assault Breaker, prostředky pro minování na dálku a další. Těsná součinnost se zpravodajskými orgány a vlastní intenzivní průzkum

musí umožnit účinné vedení boje s těmito prostředky raketovým vojskem a dělostřelectvem. Z tohoto procesu není možné vyloučit ani stupeň divize, jejíž zájem právě vzhledem k zavádění některých nových prostředků ničení, např. v armádě NSR systém Argus, narůstá do vzdáleností, převyšující taktickou hloubku nepřátelské sestavy. Ze závěrů o nepříteli vyplývalo vždy určení takového uskupení, jehož zničením bylo dosaženo rozhodujícího narušení obranné či útočné sestavy. V současné době se jeví jako objekty prvořadé důležitosti prostředky jaderného napadení, průzkumné a palebné i protitankové komplety, místa velení, řízení a navedení, systém PVO a radioelektronické prostředky všeho druhu.

Se stejnou důsledností se musí štáby RVD zabývat hodnocením vlastních možností zejména z hlediska vedení boje s novými prostředky ničení nepřitele. To ovšem znamená uvědomit si také úzkou vazbu a závislost taktiky a operačního umění, která se projeví zvláště v situacích, kdy budou vševojskové divize plnit mnohé úkoly v součinnosti s průzkumnými údernými systémy operačního stupně, nesoucími hlavní tíhu boje s průzkumnými a palebnými i protitankovými komplety nepřitele. Z toho vyplývá, že i palebná součinnost raketového vojska a dělostřelectva těchto stupňů velení je nezbytná. Proto když náčelník RVD divize připravuje návrh na bojové použití RVD, musí si ujasnit také své možnosti a znát způsoby součinnosti s prostředky RVD armády i sousedů, zvláště v otázkách, jak oslabit či odrazit úder prostředků ničení nepřitele, jak vést boj s jeho průzkumem, radioelektronickými prostředky, výsadky atd. Přitom je žádoucí, aby si náčelníci RVD všech stupňů v zájmu úspěchu v boji s těmito prostředky osvojili takové metody práce, které vycházejí z operačně taktického předvídání vývoje a podmínek bojové situace.

Větší pozornost bude v současných podmínkách nutné věnovat ve štábech raketového vojska a dělostřelectva všech stupňů i analýze terénních podmínek, v nichž bude bojová činnost vedena, a to jak na vlastní straně, tak i v prostoru palebného působení. Je to vyvoláno narůstajícím rozmachem operace a boje. Ze srovnání zkušeností z druhé světové války a současných poznatků ze cvičení se plocha pásma divize např. v obraně zvětšila v průměru desetkrát. To vyžaduje v plném rozsahu využít možností nejen k manévru palebnými jednotkami, ale i ke zvýšení jejich odolnosti a efektivnímu využití jejich palebných možností. Obdobně je třeba posuzovat terénní podmínky i na straně nepřitele.

Při studiu bojových tradic a zkušeností dělostřelectva 1. čs. armádního sboru v SSSR nás vždy zaujme způsob, jakým byl uskutečněn manévr jednotkami a útvary z méně důležitého úseku fronty na řece Ondavě do prostoru Jasla. Jeho hlavní charakteristikou bylo naprosté utajení a maskování, včetně použití kočujících děl na opuštěném úseku fronty. Jestliže bylo nutné uskutečnit tento manévr za co nepřísnejších maskovacích opatření, pak v současných podmínkách bude jakýkoli manévr prostředky ničení (a nejen jimi) v celé šíři i hloubce pásma vševojskového svazu či svazku nesrovnatelně obtížnější. Vysoká rozlišovací schopnost a přesnost soudobých prostředků průzkumu umožňuje v krátkém časovém intervalu zjistit přesuny vojsk v poměrně značné hloubce jejich sestavy. To bude vyžadovat, aby zabezpečení přesunů vojsk, zvláště raketového vojska a dělostřelectva, bylo řešeno komplexně, za účasti všech druhů vojsk, které plní úkoly zabezpečení bojové činnosti. Půjde zejména o prostředky radioelektronického boje, letectvo, orgány operačního maskování, ženijní i chemické vojsko, orgány vojenské dopravy a další.

V souvislosti s uvedenými skutečnostmi je nutné klást velký důraz na klamná opatření a dezinformaci u všech prostředků ničení nepřítele, zvláště u raketového vojska a letectva. I tam je třeba uplatnit tvůrčím způsobem zkušenosti našich předchůdců od Jasla. Historie vojenského umění nás dostatečně poučuje o tom, že dobře organizovaná a realizovaná klamná opatření a důmyslný systém nepřítel je mnohdy účinným prostředkem boje i se silnějším nepřítelem.

Nové palebné systémy, zaváděné v armádách NATO, mají kromě své účinnosti i slabé stránky. Uvedme to na příkladu systému Assault Breaker, jehož složení představují průzkumné a retranslační letouny TR-1, pozemní řídicí střediska GTACS, palebné prostředky CSWS a součinnostní palebné prostředky a systémy (Tacfire, ASOC, FSE). Celý systém je schopen v průběhu 60 minut zjistit a ničit 15 až 20 skupinových cílů typu tanková rota s vysokým stupněm pravděpodobnosti. Jde tedy o široký komplex prostředků vzájemně propojených a na sobě závislých, kdy vyřazení jednoho z nich, zvláště řídicího střediska GTACS, vážně naruší činnost celého systému. Úspěšné vedení boje s těmito prostředky proto předpokládá jejich dokonalou a všestrannou znalost, zvláště ve štábech raketového vojska a dělostřelectva. Z toho vyplývají i úkoly ochrany proti těmto prostředkům.

Z toho, co bylo doposud uvedeno, je zřejmé, že vedení boje s průzkumnými údernými a protitankovými komplety armád NATO se v soudobé operaci a boji stává rozhodující součástí úsilí za dosažení palebné převahy. Pojem „palebná převaha“ není pro nás ničím novým. Historie i novodobé bojové tradice nás znovu přesvědčují, že bez jejího vybojování a udržení nelze dosáhnout úspěchu v kterémkoli druhu operace a boje.

Celý tento problém vyžaduje posuzovat jej v oblasti operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva ze dvou základních hledisek:

- operačně taktického,
- velení a řízení RVD.

Boj o získání a udržení palebné převahy nad nepřítelem byl v minulosti veden v převážné míře v taktické hloubce bojové sestavy nepřítele. Tomu odpovídaly jak síly, tak i prostředky určené pro tento boj. Dějiny druhé světové války uvádějí množství příkladů mistrovského vedení boje Sovětskou armádou s dělostřelectvem a ostatními palebnými prostředky hitlerovských vojsk.

Soudobé moderní prostředky palebného ničení a jejich možnosti ovlivnit vedení boje prakticky z celé operační hloubky vlastní sestavy podstatně mění charakter boje o palebnou převahu. Palebná převaha se tak stává pojmem operačního charakteru, z čehož vyplývá, že bude prvořadě řešena na operačních stupních za účasti palebných prostředků těchto stupňů velení. Moderní výzbroj a bojová technika, kterou je raketové vojsko a dělostřelectvo ČSLA vybavováno, umožňuje vytvářet průzkumné úderné skupiny a průzkumné palebné skupiny a úspěšně tak řešit úkoly boje o palebnou převahu v celé operační hloubce.

Úkoly boje s průzkumnými a palebnými i protitankovými komplety nepřítel a tedy i boje o palebnou převahu jsou limitovány také bojem o čas. S kategorií času se setkáváme ve vojenském umění stále častěji v souvislosti s možnostmi soudobé bojové techniky a výzbroje, která má kromě jiných kvalitativních parametrů schopnost plnit úkoly v minimálním časovém intervalu. Variantnost soudobého boje si vynutila, aby i rozhodovací proces vyrovnal existující disproporci mezi ním a možnostmi techniky. Proto jsou do tohoto procesu zařazovány prostředky automatizační a výpočetní techniky (Zobrazení, Prám/P a

další), které jsou schopny řešit dané úkoly optimalizace, kalkulace a přenosu informací prakticky formou „čas na čas“. Dokumentujeme nárůst možností soudobé techniky na příkladu: příprava výchozích prvků pro střelbu a organizace řízení palby dělostřelecké skupiny za druhé světové války vyžadovala několik hodin práce. V současné době se s využitím prostředků automatizace tento čas zkracuje na několik minut. Požadavky na činnost průzkumných úderných a průzkumných palebných skupin však budou ještě vyšší.

Současný trend rozvoje prostředků palebného ničení nepřítelů svědčí o tom, že se budou i nadále zvyšovat požadavky na dobu jednotlivých operací cyklu velení a řízení v raketovém vojsku a dělostřelectvu. Proto klademe soustavně velký důraz na metodiku práce štábů a její nepřetržitě zdokonalování zejména z hlediska efektivního využití času, odbourávání mechanické práce a její vazbu na zaváděnou automatizační a výpočetní techniku a k plnému využití jejich možností. Jedině tímto způsobem je možné dosáhnout vyšší kvality velení a řízení vojsk, vyzbrojených moderní bojovou technikou.

Použití raketového vojska a dělostřelectva značnou měrou ovlivní kvalita a možnosti velení a řízení, zejména raketových úderů a palby. Je třeba si uvědomit, že bojová činnost vojsk bude probíhat ve značně složitě radioelektronické situaci. To bude klást vysoké požadavky na udržení spolehlivého spojení, ale zároveň i na efektivnost boje s prostředky radioelektronického boje nepřítelů. Zabezpečení velení se proto musí stát nedílnou součástí plánů operačního a bojového použití RVD, a to jak svou aktivní složkou, tak i pasívními opatřeními. K tomu je třeba považovat ničení míst velení, řízení a navedení, jakož i prostředků REB, za úkol mimořádné důležitosti. Na druhé straně musí být v plánech řešeny takové úkoly, jako je přenos velení z jednoho stupně na druhý, přísné střežení míst velení a spojovacích uzlů, záloha spojovacích prostředků a další opatření, která zabezpečují vysokou odolnost systému velení raketového vojska a dělostřelectvu na všech stupních.

Uplatnění řady poznatků a zkušeností, jakož i jejich ověření, umožnilo v letošním roce uskutečnění společného cvičení armád členských států Varšavské smlouvy Štít-84. To vytvořilo podmínky postoupit dále v rozvoji teorie a praxe operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva.

Zároveň chci zdůraznit, že vycházet a čerpat z bojových tradic našich předchůdců, statečných bojovníků od Jasla, se v našem druhu vojska stalo nedílnou součástí života a práce ve štábech, svazcích a útvech raketového vojska a dělostřelectva. Při této příležitosti vždy vysoce oceňujeme všestrannou pomoc Sovětské armády, garanta mírového rozvoje ve světě, jak v přípravě a budování dělostřelectva 1. československého armádního sboru v SSSR v letech druhé světové války, tak v celém poválečném období rozvoje raketového vojska a dělostřelectva ČSLA.

40. výročí jaslenské operace a vynikajícího bojového vystoupení dělostřelectva 1. čs. armádního sboru v SSSR v jejím rámci, vytváří podmínky k hlubšímu zamýšlení nad potřebami a tendencemi dalšího rozvoje bojové připravenosti raketového vojska a dělostřelectva ČSLA. K tomu chce svým skromným dílem přispět i tento článek.

K SPOLEČNÉ PŘÍPRAVĚ VOJSKA PVO POZEMNÍHO VOJSKA A LETECTVA

Rozvoj prostředků vzdušného napadení nepřítele je soustředěn na modernizaci již zavedené a souběžně s tím na zavádění nové bojové techniky taktického letectva, které je jedním z hlavních prostředků k vedení hromadných úderů na válčišti. Tyto skutečnosti jsou zvýrazněny jeho vysokou manévrovostí, schopností působit mohutnou výzbrojí proti pozemním cílům z velkých dálek s vysokou přesností zásahu, vybavením prostředky radioelektronického boje a možností vést boj za všech povětrnostních podmínek v malých a přízemních výškách.

Velení taktického letectva nepřítele považuje překonání protivzdušné obrany protivníka za jeden z rozhodujících faktorů, který podmiňuje splnění úkolu. Proto při všech jeho cvičeních a výcviku věnují mimořádnou pozornost zdokonalování a praktickému osvojování taktiky vedení bojové činnosti při překonávání protivzdušné obrany. Poznatky ze cvičení taktického letectva států NATO, ale i z lokálních válek na Blízkém a Středním východě to plně potvrzují.

Základem plánování bojového použití taktického letectva nepřítele je podrobné vyhodnocení rozmístění a bojových možností našich prostředků protivzdušné obrany. Určují pořadí jejich ničení (umlčování), případně způsoby jejich překonání bez použití jaderných zbraní. Účinné překonání protivzdušné obrany závisí na celém komplexu opatření, který zahrnuje průzkum, řízení a velení, intenzivní výcvik, používanou bojovou techniku a prostředky ničení.

Významné místo v bojové přípravě taktického letectva NATO má zavádění nových a zdokonalování používaných způsobů překonávání PVO.

Efektivnost činnosti taktického letectva ve značné míře ovlivňuje schopnost překonat naší PVO při pronikání k cílům i v jejich prostoru. Hledají nejvhodnější bojové sestavy, výšky a tratě letů a taktické způsoby překonávání PVO, např. různé druhy manévřů rychlostí, výškou a kursem letu. Jsou známy pasivní způsoby překonávání PVO, ke kterým patří lety v rozčleněných sestavách v malých a přízemních výškách s maximální rychlostí (která je možná pro tyto výšky), klamná činnost, protiraketový a protistířecký manévr. Aktivním způsobem překonávání PVO je ničení a umlčování palebných prostředků PVO, jejich velitelských stanovišť, radiolokačních průzkumných prostředků, ale i ničení našich letounů ve vzduchu a na letištích, radioelektronické rušení PVO atd.

Za základní bojovou jednotku považují dvojice letounů. Dvojice a roje jsou pak začleňovány do skupin různého taktického určení. V bojové sestavě jsou zpravidla 2–3 skupiny umlčování pozemních prostředků PVO a rušení a 2–4 úderné skupiny. Počet letounů v úderných skupinách závisí na objektu PVO, celkovém uskupení prostředků PVO i na použitých letounech a jejich výzbroji. Bojová sestava při ničení prostředků PVO bude mít takový počet letounů v jednotlivých skupinách, aby bylo zabezpečeno zničení (umlčení) určeného prostředků PVO a současně zabezpečena ochrana úderné skupiny.

Při plánování tratí letů vychází velení taktického letectva NATO z geografických podmínek evropského válčiště. Taktické letectvo bude létat převážně v malých a přizemních výškách od 50–60 m, bude měnit profil letu se současným využitím členitosti terénu. Ke skrytému přiblížení k čáře dotyku a k překonání prostorů účinné působnosti prostředků PVO bude používat přizemní výšky a bojové rychlosti od 700–1100 km . h⁻¹. Způsoby manévrování budou zahrnovat změny kursů o 10°–30° společně se změnami výšky letů o 150 až 300 m, hadovitý let se střídavým náklonem letounu, přerušované výkruty a opakované polozvraty s přechodem do střemhlavého letu 45° se ztrátou výšky. Kromě toho budou uskutečňovány speciální manévry, které jsou charakteristické k překonání protiletadlových raketových kompletů.

Ve vojsku PVO pozemního vojska věnujeme velké úsilí teoretickému i praktickému zvládnutí takticko-technických charakteristik i způsobů bojového použití taktického letectva i řízených střel s plochou dráhou letu nepřítele a způsoby plnění a efektivního využití bojových možností prostředků vojska PVO pozemního vojska při jejich ničení.

Vojsko protivzdušné obrany vyzbrojujeme moderními protiletadlovými komplety různého určení, soudobými prostředky radiolokačního průzkumu vzdušného nepřítele a zavádíme automatizované systémy velení. Nová protiletadlová raketová technika podstatně zvyšuje bojové možnosti svazků, útvarů a jednotek vojska PVO při obraně vojsk a objektů před úderem vzdušného nepřítele. Tato technika umožňuje plnit hlavní úkoly vojska PVO, tj. včas zjistit a rozpoznat soudobé prostředky vzdušného napadení nepřítele, spolehlivě je sledovat, uvědomovat o nich vojska a úspěšně je ničit palbou protiletadlových raketových prostředků a protiletadlového dělostřelectva.

Zavedením moderní protiletadlové raketové techniky do výzbroje podstatně vzrostla náročnost na přípravu velitelů a štábů. Vojáci z povolání (velitelé, náčelníci, příslušníci štábů) jsou rozhodujícími členy obsluhy a bojových směn hlavních druhů bojové techniky. Musí ji znát, umět obsluhovat, udržovat její vysokou bojeschopnost, využívat všechny její bojové možnosti a rychle i správně (pod tlakem času) se rozhodovat. Stejně tak vzrostly požadavky na bojovou přípravu vojáků základní služby, na její promyšlenost, intenzitu a efektivnost.

Boj s technicky vyspělým a dobře připraveným vzdušným nepřítelem klade vysoké nároky na znalosti, zručnost, návyky, psychickou a fyzickou připravenost všech vojáků. Tyto vlastnosti můžeme získat a udržovat jen usilovným studiem, systematickým, každodenním, intenzivním a cílevědomým výcvikem.

Základem bojové přípravy vojska PVO pozemního vojska je polní výcvik. Jen v polních podmínkách mohou jednotky a útvary získat hluboké a pevné návyky k úspěšnému vyhledání a zničení soudobých prostředků vzdušného napadení. Tento úkol však bez reálných letů nemůžeme splnit.

V minulosti k přípravě vojska PVO letectvo vyčleňovalo určité letové úsilí, které však bylo minimální a zabezpečovalo jen potřebu prostředků PVO. Tento

způsob byl ne hospodárný a neefektivní. Dílčí snahy o společné využití cílů byly uskutečňovány z větší části jen na úrovni útvarů. Proto v roce 1983 bylo rozhodnuto přejít na společnou bojovou přípravu letectva a vojska PVO pozemního vojska. Při jejím uskutečňování letectvo procvičuje úkoly překonávání PVO a jeho ničení a vojsko PVO má možnost efektivně procvičovat úkoly v situacích, které se přibližují bojovým a skutečným podmínkám. K plnění tohoto závažného úkolu byly vytvořeny podmínky vydáním „Metodických směrnic pro organizaci a řízení společné přípravy k bojové činnosti letectva, vojska PVO pozemního vojska a vojsk PVOS“. Tyto směrnice upravují společné efektivní využívání letů letectva a řeší společnou přípravu.

Společnou přípravou k bojové činnosti rozumíme současně procvičování úkolů bojové přípravy ve společném prostoru, v téže době a podle jednotného zámyslu svazky, útvary a jednotkami stíhacího letectva a vojska PVO pozemního vojska na jedné straně, frontového a vojskového letectva na druhé straně. Společná příprava k bojové činnosti zahrnuje každodenní plnění úkolů bojové přípravy, všechny nácviky a cvičení svazků, útvarů, jednotek, výcvik pilotů, osádek letectva i výcvik všech operátorů a bojových směn vojska PVO. Úkoly společné přípravy procvičujeme při:

- cvičeních s vojsky, operačně taktických a taktických cvičeních svazů, svazků a útvarů pozemního vojska,
- operačně taktických, leteckých taktických a taktických cvičeních svazků, útvarů a jednotek letectva a vojska PVO,
- všech letech běžného plnění úkolů leteckého výcviku,
- procvičování opatření plánů součinnosti, společných nácvicích řízení sil a prostředků letectva i vojska PVO,
- cvičeních PVO vševojskových armád a divizí,
- řízeních palby a jejích nácvicích,
- zápočtových školních střelbách,
- plnění úkolů bojové přípravy leteckých a protiletadlových raketových svazků, útvarů a jednotek, které jsou určeny jejich plány i programy bojové přípravy a osnovami střelb.

Kromě toho procvičujeme společnou přípravu při nácvicích taktické součinnosti mezi letectvem leteckého svazu, vojskem PVO vojenského okruhu a vojsky PVOS.

Počet společných taktických cvičení letectva a vojska PVO i rozsah společné přípravy plánujeme podle organizačně metodických směrnic pro přípravu družů vojsk na výcvikový rok.

Společná příprava letectva a vojska PVO pozemního vojska může mít tyto cíle, a to pro:

letectvo a vojsko PVO pozemního vojska:

- zdokonalovat praktické návyky velitelů a štábů svazů, svazků a útvarů pozemního vojska, letectva a vojska PVO pozemního vojska při organizaci plánování a řízení bojové činnosti v soudobých podmínkách,
- zdokonalovat praktické návyky velitelů, štábů a vojsk ve spolehlivém zjišťování a ničení soudobých prostředků vzdušného napadení nepřítel s důrazem na rychlé, malorozměrné manévrující cíle a cíle, které letí v malých a přízemních výškách,
- upevňovat nepřetržitou pohotovost svazků, útvarů a jednotek k plnění stanovených bojových úkolů,

- procvičovat způsoby zajišťování bezpečného průletu vlastních letounů (vrtulníků), prostory účinné působnosti protiletadlových raketových (protiletadlových) svazků, útvarů a jednotek,

- procvičovat úkoly zajišťování elektromagnetické koexistence radioelektronických prostředků,

- procvičovat opatření radioelektronického boje s nepřátelskými prostředky radioelektronického boje;

stíhací letectvo a vojsko PVO pozemního vojska:

- procvičovat velení svazků, útvarů a jednotkám vojska PVO pozemního vojska a stíhacího letectva v průběhu společné bojové činnosti (hodnocení vzdušné situace, rozdělování cílů a stanovení úkolů k jejich ničení) ze společných nebo samostatných velitelských stanovišť (míst velení),

- procvičovat součinnost mezi svazky, útvary a jednotkami vojska PVO pozemního vojska a stíhacím letectvem,

- osvožovat a zdokonalovat neefektivnější způsoby zjišťování a ničení nepřátelských letounů, vrtulníků a řízených střel s plochou dráhou letu v maximálních dálkách, v přízemních a malých výškách a za silného radioelektronického rušení,

- zdokonalovat způsoby vedení bojové činnosti v podmínkách používání nepřátelských protiradiolokačních raket,

- zdokonalovat způsoby a zkracovat lhůty uvádění vojska do pohotovosti k vedení palby;

protiletadlové raketové (protiletadlové) svazky, útvary a jednotky:

- procvičovat způsoby včasného zjišťování cílů průzkumnými prostředky svazků, útvarů a jednotek,

- procvičovat velení a řízení palby z velitelských stanovišť svazků a útvarů s plným využitím automatizovaných systémů velení,

- ničit vzdušné cíle v mezních parametrech prostorů účinné působnosti protiletadlových raketových kompletů (protiletadlového dělostřelectva),

- ničit vzdušné cíle uskutečňující úder, jehož hustota je rovná palebným možnostem jednotky (útvary) nebo je převyšuje,

- ničit letouny (vrtulníky), které se objevují neočekávaně v přízemních výškách a při omezené době na střelbu,

- procvičovat vzájemné palebné překrytí jednotek při umlčování palebných postavení nepřátelským letectvem,

- procvičovat boj s cíli, které uskutečňují protiraketový manévry (manévry proti prostředkům PVO),

- procvičovat průzkum pozorováním;

stíhací bombardovací letectvo procvičovat:

- způsoby spolehlivého překonávání silné nepřátelské protivzdušné obrany,

- taktiku a způsoby úderů na pozemní objekty nepřítele v operační (taktické) hloubce při odvetné činnosti prostředků PVO;

vojskové letectvo procvičovat:

- způsoby spolehlivého překonávání silné nepřátelské protivzdušné obrany,

- způsoby a taktiku úderů vrtulníků na pozemní objekty v průběhu komplexního palebného ničení nepřítele v taktické a bližší operační hloubce při odvetné činnosti prostředků PVO;

stíhací letectvo procvičovat:

- způsoby a taktiku ničení nepřátelských letounů a vrtulníků ve vzduchu na vzdálených přístupech k bráněným vojskům v součinnosti se svazky, útvary a jednotkami vojska PVO,
- způsoby a taktiku úderů na pozemní objekty, které jsou v taktické i bližší operační hloubce, při odvetné činnosti prostředků PVO,
- způsoby předávání velení stíhacím letounům z jednoho naváděcího stanoviště na druhé při přepadech cílů v mezních dálkách s přistáním na součinnostním letišti;

průzkumné letectvo procvičit:

- taktiku překonávání silné nepřátelské protivzdušné obrany při vedení vzdušného průzkumu;

dopravně výsadkové letectvo procvičovat:

- způsoby spolehlivého překonávání silné nepřátelské protivzdušné obrany,
- způsoby a taktiku vysazování vojsk a vedení radioelektronického boje za silné odvetné činnosti prostředků PVO;

všechny druhy letectva:

— prakticky procvičovat manévry proti prostředkům PVO, protiraketový manévry a manévry proti stíhacím letounům i taktiku překonávání a umlčování prostředků PVO nepřítelů a vedení radioelektronického boje.

Společnou přípravu planujeme s přihlédnutím k dislokaci svazků a útvarů letectva a vojska PVO, stavu jejich vycvičenosti, možnostem materiálně technického zabezpečení a k povětrnostním podmínkám i roční době.

Základním dokumentem, který určuje tuto přípravu k bojové činnosti, je plán společné přípravy, jenž je zpracováván na různých úrovních s odpovídajícím obsahem. Např. plán společné přípravy k bojové činnosti letectva leteckého svazu a vojska PVO vojenského okruhu může obsahovat:

- přehled opatření a témata cvičení,
- lhůty splnění opatření pro společnou přípravu,
- svazky a útvary letectva leteckého svazu a vojska PVO, určené ke společnému procvičování úkolů,
- počet letounových vzletů (průletů) útočícího letectva a letounových rušičů,
- čísla procvičovaných úloh podle programů společné přípravy,
- řídící cvičení (zaměstnání, výcviku).

Plán společné přípravy může mít tyto části:

1. Operačně taktická a velitelsko-štábní cvičení leteckého svazu a vojenského okruhu, cvičení PVO vševojskových svazů a svazků, divizní letecká cvičení, taktická cvičení a cvičení s řízením palby svazků a útvarů vojska PVO vojenského okruhu.

2. Kontroly bojové pohotovosti hotovostních sil letectva a vojska PVO, komplexní nácviky taktické součinnosti mezi letectvem leteckého svazu, vojskem PVO vojenského okruhu a vojskem PVOS.

3. Letecká a letecká taktická cvičení, řízení palby svazků a útvarů letectva a vojska PVO, letecká taktická cvičení letek, plnění cvičení letecké taktické přípravy jednotlivými osádkami, dvojicemi, roji letectva, cvičení s řízením palby, taktická cvičení se zápočtovými školními střelbami protiletadlových raketových (protiletadlových) útvarů, jednotek, bojových vozidel a střelců.

V plánu rovněž určujeme svazy a svazky pozemního vojska a jeho vojska PVO, svazky a útvary letectva, které plní úkoly na jedné straně a letectva, které cvičí na druhé straně, potřebný počet letových hodin útočícího i součinnostního letectva a letounových rušičů.

V poznámkách k plánu je vhodné uvést způsoby konkretizace vyvádění útvarů a jednotek vojska PVO ke společné přípravě, množství a druh prostředků letectva, které se zúčastní společné přípravy, stanovení prostorů intenzivní letové činnosti, vytváření radioelektronického rušení, předkládání a vyhodnocování dokumentů objektivní kontroly apod.

Výpisy z tohoto plánu jsou zasílány vševojskovým svazům a svazkům letectva. Na těchto stupních zpracováváme obdobné plány společné přípravy s podrobnější konkretizací; výpisy z nich pak jsou podkladem pro zpracování plánů společné přípravy u vševojskových svazků, leteckých útvarů a útvarů vojska PVO pozemního vojska. Plány na této úrovni řeší společnou přípravu na každý letový den, ve kterém jsou vyvedeny prostředky PVO.

Pro společnou přípravu k bojové činnosti letectva a vojska PVO je zpracován program, který obsahuje řadu úloh v celém rozsahu přípravy obou druhů vojsk. Např. první úloha vytváří podmínky pro společnou přípravu jednotlivých letounů, dvojice a roje na jedné straně, protiletadlového raketového útvaru na straně druhé. Nejsložitější úloha zahrnuje bojovou činnost frontového letectva a vojska PVO operačně strategického svazu a odpovídá tak podmínkám cvičení PVO tohoto svazu.

Neméně důležitá jsou ustanovení ke **kontrolě a hodnocení** činnosti letectva a vojska PVO. Je zřejmé, že hodnocení bude odpovídat rozsahu společné přípravy. Např. při společné přípravě leteckého útvaru a protiletadlového raketového útvaru (při plnění běžných úkolů leteckého výcviku v letovém dni a úkolů výcviku protiletadlového raketového útvaru při vyhledávání a ničení vzdušných cílů) bude základem letový plán, jeho plnění a konkrétní vyhodnocení účinnosti každého průletu. V tomto případě se osvědčilo umístění představitelů leteckého útvaru v řídicím radiolokátoru protiletadlového raketového útvaru, jenž má přímé rádiové spojení s letounem. Nezbytné je rovněž přímé spojení obou velitelů útvarů z velitelských stanovišť.

Kontrola a vyhodnocení činnosti při cvičení PVO operačně strategického svazu vyžaduje daleko složitější a náročnější formu řízení a dokonalou přípravu dozorčí služby.

Vojsko PVO pozemního vojska je vyzbrojováno stále složitější a modernější bojovou technikou a zbraňovými komplety. Jejich dokonalé zvládnutí a využití všech bojových možností je stále náročnější nejen na promyšlenou organizaci výcviku, čas a na všestranné materiálně technické zabezpečení, ale především na vytváření podmínek, které se maximálně přibližují bojové situaci. Rozvoj prostředků vzdušného napadení nepřítele a způsoby jeho bojového použití tento požadavek jen umocňují. Rovněž letectvo má složité a náročné úkoly, jejichž splnění ovlivňuje řada podmínek, mezi něž patří i schopnost účinně překonat protivzdušnou obranu nepřítele včetně jejího ničení. Z toho vyplývá jednoznačný závěr, že bez reálných letů letectva nemůžeme vojsko PVO pozemního vojska úspěšně připravit k plnění soudobých úkolů a bez reálně rozmístěných prostředků vojska PVO v terénu ani letectvo si prakticky neosvojí překonávání protivzdušné obrany. Společná příprava letectva a vojska PVO pozemního vojska k bojové činnosti k tomu vytváří plně předpoklady.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ NÁSILNÉHO PŘECHODU VODNÍCH PŘEKÁŽEK

K násilnému přechodu vodní překážky dochází v každé útočné operaci, protože pro většinu válečků je charakteristická rozvinutá vodní síť. Na západním válečnickém např. průměrně počítáme s vodními překážkami širokými do 100 m každých 40–60 km, 100–300 m každých 100–150 kilometrů a nad 300 m každých 250–300 kilometrů. Vzdálenosti mezi různými vodními překážkami do šířky 20 m jsou v průměru 8–10 km. Násilné přechody vodních překážek na stupni prapor — pluk, pluk — divize budeme organizovat postupně a na operačním stupni jak postupně, tak i jednotlivě.

Je nutné, aby vojska v útoku vyvinula maximální úsilí k překonání vodní překážky z chodu. To vyžaduje překonávat ji na široké frontě. Násilný přechod bude zdařilý v místech, kde nepřítel má nejslabší obranu a kde jsou příznivé podmínky pro násilný přechod. Přitom vlastní vojska se musí vyhýbat velkému soustředění na obou březích. To vždy souvisí s pečlivou organizací násilného přechodu.

Nový Bojový řád stanoví, že násilný přechod z chodu je zpravidla součástí bojového úkolu divize (pluku) pro útok. Vlivem mohutné palběné síly vojsk, plného zabezpečení moderními přepravními prostředky a výkonné obojživelné bojové techniky dochází v plánování a v násilném přechodu vodních překážek ke změně, které především zjednodušují násilné

přechody vodních překážek. K tomu přistupuje i nové rozdělení vodních překážek a způsob jejich překonání především na taktickém stupni.

Úzké vodní překážky (do 100 m) překonávají vojska na obojživelných bojových vozidlech plavbou, broděním s využitím organických i výpomocných přepravních prostředků a mostů na plovoucích i pevných podpěrách. Z doprovodných mostů (např. AM-50) můžeme stavět mosty o rozpětí 13,5, 27, 40,5 a 54 m pro techniku o hmotnosti do 50 t. Z poloviny pontonové mostové soupravy je možné postavit pontonový most o délce 119 m, nebo 2 mosty o délce 65 m pro techniku do hmotnosti 60 t. V případě stavby mostů s únosností do 20 t můžeme stavět most o délce až 193,5 m, nebo 2 mosty dlouhé 98,75 m.

Na středních vodních překážkách (100 až 250 m) a na širokých (250–600 m) využíváme především obojživelná bojová vozidla, plavidlové přepravní prostředky a pontonová soulodí. Je-li dostatek pontonových mostových souprav, pak z nich zřizujeme pontonové mosty.

Bojový řád plně respektuje možnosti vlastních vojsk při násilných přechodech vodních překážek, a proto stanoví i jejich rozdílnou organizaci.

Divize a pluk překonávají vodní překážku zpravidla z chodu. Přípravu násilného přechodu organizují ještě před při-

chodem útvarů (jednotek) k vodní překážce.

Jestliže se násilný přechod vodní překážky z chodu nezdařil, nebo to vyžaduje situace, pak provádíme násilný přechod po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky po zkrácené přípravě (u divize 6–8 h, u pluku 4–6 h).

Nepostačuje-li tato doba, pak přistupujeme k násilnému přechodu vodní překážky po všestranné přípravě. V tomto případě není určován čas, ale způsob všestranné přípravy a hlavní síly překonávají vodní překážku na zvolených úsecích z přímého dotyku s nepřítelem u vodní překážky nebo po přesunu z hloubky. K zabezpečení tohoto způsobu organizace násilného přechodu určujeme výchozí prostor těsně u vodní překážky nebo ve vzdálenosti 20–40 km od ní.

Oba druhy přípravy — jak zkrácená, tak všestranná — vyžadují nezbytné přeskupeení sil a vybudování výchozího prostoru.

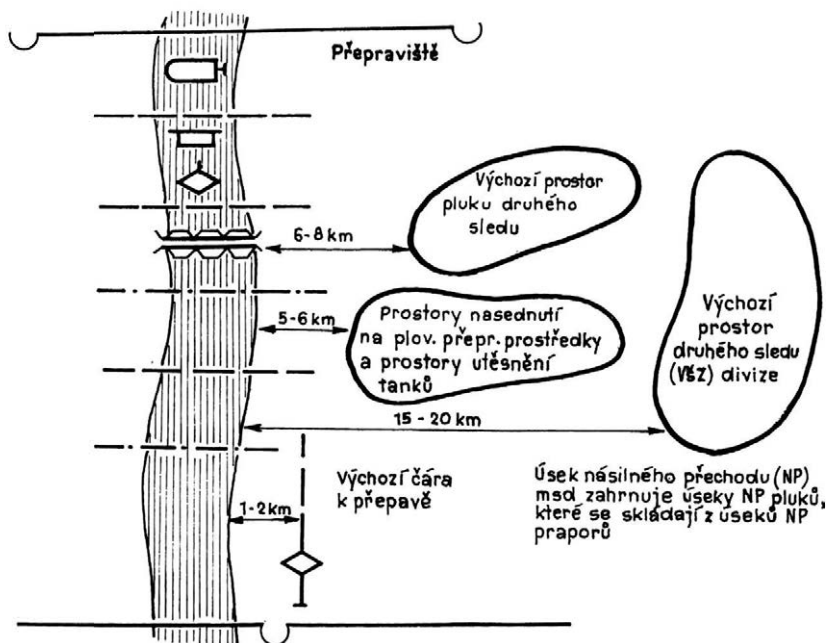
V organizaci násilných přechodů se dále mění i vzdálenost výchozí čáry k přepravě. Jsou stanoveny vzdálenosti prostorů nasednutí (naložení) na plovoucí pře-

pravní prostředky a prostory utěsnění tanků. Výchozí čára dostala zcela jiný význam a je místem, kde jsou zřízena kontrolní propouštěcí místa (KPM), z nichž jednotky na znamení zahajují přesun na přepraviště po přepravních sledech.

Výchozí čára k přepravě je při násilném přechodu z chodu a z výchozího prostoru vzdáleného 20–40 km od vodní překážky (po všestranné přípravě) 1 až 2 km od vodní překážky a při zaujetí výchozího prostoru přímo u vodní překážky, ve vzdálenosti 100–300 m od okraje vody.

Organizace násilného přechodu vodní překážky z chodu — viz obr.

Front a armáda se svými ženijními silami a přepravními prostředky zabezpečují násilné přechody přes střední a široké vodní překážky, přičemž front zesiluje provosledové armády a tyto provosledové divize. Mimo to zřizujeme frontové a armádní přepraviště (přívozová i mostová) v pásmech jejich útočné operace. Frontové i armádní prostředky můžeme též využít k postupným násilným přechodům vodních překážek středních šířek, které jsou v malých vzdálenostech od sebe.

V postupných násilných přechodech vodních překážek na jednom směru je důležité manévrovat přepravními prostředky z jedné vodní překážky na druhou ve směru postupu vojsk. Proto musíme zplánovat potřebu přepravních prostředků na celou operaci. Mnohem složitější situace vznikne při postupně plánovaných násilných přechodech na dvou operačních směrech. I v tomto případě je nutné pečlivě plánovat manévr přepravními prostředky, ale současně vytvářet dostatečně silnou zálohu přepravních prostředků a použít ji v případě nutnosti na potřebném směru.

Při organizaci ženijního zabezpečení násilného přechodu středních a širokých vodních překážek velitel frontu (armády) v rozhodnutí stanoví organizaci a úseky násilného přechodu vodní překážky armádám prvního sledu (divizím prvního sledu). Každý nižší stupeň velení až po velitele pluku určí úsek násilného přechodu vodní překážky podřízeným jednotkám. Dále velitel frontu (armády) rozdělí přepravní prostředky a manévr s nimi. Uprávní místa zřízení frontových (armádních) přepravišť, jejich čas pohotovosti a způsob využití. Stanoví i organizaci protivzdušné obrany vojsk v úsecích násilného přechodu a další opatření. Jednotlivé části rozhodnutí k násilnému přechodu předáváme v nařízeních vojskům.

Důležitý význam pro úspěch násilného přechodu vodní překážky má způsob zaujetí míst pro zřízení jednotlivých přepravišť a obsazení protějšího břehu vodní překážky prvními sledy, případně vzdušnými výsadky. Současně s obsazením míst přepravišť je nutné zmocnit se všech hydrotechnických zařízení na řece a tím nepříteli znemožnit jejich zničení nebo využití ke ztížení podmínek vojskům, která uskutečňují násilný přechod. Ženijní zabezpečení násilného přechodu vodní překážky můžeme rozdělit na:

- ženijní průzkum vodních překážek do celé hloubky útočné operace, průzkum přístupů k jednotlivým překážkám a průzkum obrany nepřítel na vodních překážkách,

- zabezpečení rychlého a organizovaného přesunu vojsk k vodním překážkám,

- zřízení a udržování přeprav, zabezpečení přepravy vojsk prvního sledu, raketových a protiletadlových raketových vojsk, míst velení, druhého sledu a záloh, týlových útvarů a zařízení v požadovaném pořadí a ve stanoveném čase,

- účast ženijních vojsk v organizaci pořádkové služby, v záchranné a vyprošťovací službě na přepravištích,

- stavbu nízkovodních dřevěných a kombinovaných mostů (z místních materiálů náhradou za mosty pontonové),

- zřízení a udržování klamných přepravišť a mostů,

- manévr ženijním vojskem a přepravními prostředky s cílem narůstání tempa násilného přechodu vodních překážek.

Ženijní průzkum vodních překážek organizujeme předem a vedou jej buď ženijní průzkumné skupiny nebo ženijní skupiny, které jsou v sestavě průzkumných jednotek, vysílaných odřadů a vzdušných výsadků. Jedním z efektivních způsobů získání údajů o vodních překážkách a o přístupech k nim jsou letecké fotografie (měřítko 1:4000 až 1:5000). Letecké fotografie zhotovuje na požádavek náčelníka ženijního vojska letecký svaz. S využitím těchto fotografií upřesníme údaje o charakteru vodních překážek, počtu vhodných přepravišť, stavu cest a o připravovaných zátarasích nepřítel na přístupech k vodní překážce i přímo ve vodě.

Důležitým opatřením (na operačním stupni) je studium úseků násilného přechodu i celého povodí řeky. Přehradu na hlavním toku řeky nebo jeho přítocích může nepřítel využít ke změně charakteru celého povodí řeky. Proto je třeba, aby náčelník ženijního vojska navrhl veliteli osvobodit tyto významné objekty a udržet je po celou dobu přepravy. V průběhu přepravy vojsk případně zničení přehrad, zvláště s využitím jaderných úderů, znemožní násilný přechod v celém toku řeky a způsobí značné rozbahnění přilehlého terénu. Přeprava vojsk v daném úseku řeky (podle množství vody v přehradě) se prodlouží od 2 až do desítek dnů, nebo bude znemožněna vůbec. Proto je zapotřebí vždy vyhodnotit možné účinky zničení přehrad v úsecích násilného přechodu a neustále jejich stav během přepravy sledovat.

Všechny získané údaje různými druhy průzkumu ihned předáváme vojskům.

Závěry z vyhodnocení terénu i nepřítel získané průzkumem využije především náčelník ženijního vojska k předkládání návrhu vševojskovému veliteli. Jde zejména o:

- stanovení úseků vodní překážky pro podřízený stupeň velení,

- nejvhodnější prostory pro zřízení přepravišť,

- charakter a stupeň ženijního vybudování obrany nepřítel na řece a v její blízkosti,

- systém zatarasování a ničení na přístupech k vodní překážce, ve vodě a opatření k jejich překonávání (včetně mino-

vání na dálku nebo rozptylového minování),

— operační (taktickou) kapacitu úseků násilného přechodu,

— podmínky pro násilný přechod vodní překážky,

— opatření k ženíjnímu zabezpečení při obsazení stávajících mostů nebo přepravišť,

— místa a doby zřízení armádních (frontových) přepravišť,

— rozhodující údaje pro sestavení grafikonu násilného přechodu (případně plánu násilného přechodu),

— organizaci využití přepravních prostředků a jejich manévru v průběhu operace.

Ženíjní zabezpečení vojsk, která postupují směrem k vodní překážce, spočívá především v průzkumu a úpravě cest, zatarasených či zavalených prostorů a zničených velkých objektů. Na základě výsledků průzkumu jsou zřizovány průchody v zatarasech a objížďky v místech, kde nemůžeme průchody zřídit (ev. by byly příliš pracné).

K průzkumu cest a průchodnosti terénu mimo cesty je účelné nejdříve využít průzkumné letouny, vrtulníky, a to k vizuálnímu pozorování nebo leteckému fotografování.

Zničené úseky cest obnovují síly ženíjního vojska armád prvního sledu. Frontové ženíjní útvary upravují a udržují cesty pro vojska frontu a k zabezpečení manévru raketových a protiletadlových raketových vojsk, záloh a druhého sledu frontu.

Úsilí ženíjního vojska při zřizování přepravišť je zaměřeno na:

— průzkum a prověření zaminování nebo umístění nástrah na cestách, v březích a v samé vodní překážce,

— vybudování výpomocných cest k vodní překážce v návaznosti na základní cesty,

— zřízení vjezdů do vody a výjezdů z vody pro obojživelnou bojovou techniku,

— stavbu soulodí a plovoucích mostů, stavbu kombinovaných mostů nebo stavbu mostů na pevných podpěrách,

— úprava brodů a přepravišť pro jízdu bojové techniky pod vodou,

— zřízení protiminových uzávěrů k ochraně přepravišť před plovoucími minami,

— maskování přepravišť,

— vybudování ochranných staveb na přepravištích pro obsluhu přepravišť, říční stráž a pořádkovou službu (KPM).

Využití pontonových, přepravně výsadkových a ženijních silničních mostních

útvárů frontu při násilném přechodu vodních překážek upřesňujeme podle rozhodnutí velitele frontu v závislosti na vytvářené situaci. V případě, že u frontu je dostatečné množství přepravních sil a prostředků, část z nich je nutné včas (2 až 3 dny předem) přidělit armádám prvního sledu.

Zálohu přepravních prostředků vytváříme ke zřízení přepravišť na hlavním směru útoku s cílem zabezpečit narůstání tempa násilného přechodu vodní překážky, k doplnění ztrát u divizí prvního sledu nebo k manévru na následující vodní překážku. Zálohu doplňujeme z úseků, kde vojska ukončila násilný přechod v průběhu operace a kde jsou postaveny nízko vodní mosty. Do zálohy přepravních prostředků mohou být dále vyčleněny PMS svazků, které v pásmu nemají vodní překážky a kde nebudou v nejbližší době potřebné.

Náčelník operační správy (NOS), v souladu s rozhodnutím velitelů, v součinnosti s NŽV, náčelníky všech druhů vojsk i služeb a náčelníkem týlu upřesňuje pořadí a čas přepravy vojsk prvního sledu, raketových vojsk, druhého sledu, záloh i týlu. Tyto údaje uvedou do grafikonu přepravy vojsk.

K zabezpečení přepravy vojsk ve stanoveném pořadí a čase je potřebné nejen vhodně využívat přepravní prostředky, ale i přesně organizovat pořádkovou službu, rázně a nepřetržitě velet vojskům v průběhu násilného přechodu vodní překážky.

Pořádkovou službu při násilných přechodech vodních překážek organizujeme včas, ještě před příchodem k vodním překážkám z čar vzdálených od vodních překážek 40–50 i více km. Cílem je zabezpečit organizovaný přesun vojsk ve stanoveném pořadí i přes zatarasené, zavalené prostory před vodní překážkou. Pořádková služba dbá na udržení pořádku na cestách, na dodržování pravidel pro maskování, zvláště na frontových a armádních cestách, zabezpečuje informování vojsk o změněné situaci na směrech a pochodových osách. Dále přispívá k organizované přepravě vojsk, zabraňuje jejích hromadění v jednotlivých prostorech a kontroluje pořádkovou službu na jednotlivých úsecích násilného přechodu svazků.

Pořádkovou službu organizujeme nejen na vlastním břehu, ale i na protějším břehu vodní překážky. Ta zabezpečuje organizovaný, nepřetržitý přesun vojsk na určené směry, nepřipouští hromadění vojsk a zajišťuje manévru přepravních prostředků na následující vodní překážku.

Manévr přepravními prostředky z hloubky můžeme zabezpečit z jedné vodní překážky na další nebo vystřídáním přes jeden, dva vodní toky. Organizátorem manévru přepravních prostředků v průběhu násilných přechodů v operační hloubce je armáda a front. Jen z rozhodnutí velitele fronty mohou být zrušena přepraviště zřízená v operační hloubce, určená pro front a armádu. Dobu zrušení přepravišť na vodní překážce stanoví v závislosti na tempu násilného přechodu, tempu útoku vojsk mezi řekami a na rychlosti přesunu přepravních prostředků.

Orientační délka násilného přechodu z chodu je pro první sled (divize — msp, tp) až 2 h, pro přepravu hlavních sil (msd, td) 5—6 h a pro hlavní síly prvoledové armády 17—21 h.

V podmínkách vedení útočné operace ve vysokém tempu je zvýšená potřeba plovoucích mostů z hlediska rychlosti stavby, snadného manévru i rychlé úhrady ztrát. Proto má velký význam včasné uvolňování pontonových mostů a přepravních prostředků. K tomuto úkolu předurčujeme ženijní silniční mostní a pontonové útvary, které musí zabezpečit rychlou výměnu armádních a frontových pontonových mostů ze soupravy PMS za

nízkovodní nebo kombinované mosty. Ke stavbě takových mostů přistupujeme ihned, nejpozději do 1 h po začátku využívání mostu armádou nebo frontem.

Pro stavbu nízkovodních dřevěných a kombinovaných mostů využíváme především předem připravené prvky mostové konstrukce. Proto je nutné včas zahájit výrobu těchto prvků v mechanizovaném stavebním závodě a zabezpečit jejich převoz k místu stavby mostu.

Mosty všech druhů rozptylujeme po celé délce vodní překážky a zajišťujeme spolehlivou obranu (leteckou i prostředky protivzdušné obrany). Plovoucí mosty periodicky měníme v jednotlivých úsecích přepravy a včas přecházíme z mostových přepravišť k přívozům.

V úsecích násilného přechodu armády a fronty zřizujeme klamná přepraviště a klamné mosty. Klamných přepravišť je třeba zřídit stejný počet jako skutečných a vzdálenost mezi nimi musí být taková, aby byla vyloučena možnost zničení dvou přepravišť jedním jaderným úderem.

Protiradiolokační maskování přepravišť a vojsk uskutečňujeme s využitím speciálních radiotechnických a ženijních prostředků.

POUŽITÍ DÝMU K ZABEZPEČENÍ SOUČASNÉHO BOJE A OPERACE

Po druhé světové válce byly do výzbroje armád zavedeny nové moderní prostředky průzkumu, zaměřování a navádění zbraní na cíl, radiolokační technika, infratechnické a další prostředky, které již nejsou tolik závislé na optické viditelnosti. Možnost použití jaderných zbraní a jiných zbraní hromadného ničení vedla k hlubokým změnám v taktice boje a vedení operací. V důsledku toho se změnily i názory na použití dýmu a v současné době opět nabývají na významu, jak o tom svědčí i obsah výcvikových dokumentů z posledních let. Je v nich zdůrazněn význam výcviku jednotek v použití dýmu a stanoveny v tomto směru odpovídající úkoly.

Dýmové clony umožňují spolehlivě maskovat vojska a objekty před pozemním i vzdušným pozorováním, všemi druhy fotografování, vizuálním zaměřováním laserových a televizních prostředků průzkumu a velení nepřítel pracujícím ve viditelné ($\lambda=0,40 - 0,75 \mu\text{m}$) a blízké infračervené ($\lambda=0,76 - 1,5 \mu\text{m}$) části spektra elektromagnetických vln, tj. před nejúčinnějšími existujícími prostředky průzkumu a velení zbraním, s jejichž pomocí nepřítel získává až 70 % průzkumných údajů a způsobuje největší ztráty vojskům a objektům. Maskování před prostředky průzkumu a velením zbraní nepřítel, které využívají velmi dlouhovlnné části spektra, dosahujeme vytvářením dýmových clon ve spojení se ženijními maskovacími prostředky a prostředky radioelektronického boje.

Úkoly použití dýmu vytvářením dýmových clon oslepujících, maskovacích (zastíracích), ochranných a klamných plní v ČSLA vševojskové jednotky, jednotky druhů vojsk a služeb s využitím zadýmovacích prostředků, jako jsou např. ruční dýmové granáty, dýmovničky, dýmovnice, dělostřelecké dýmové granáty a míny.

letecké dýmové pumy a jiné. Důležité místo má dělostřelectvo a letectvo. Můžeme rovněž použít speciální zadýmovací útvary a jednotky vybavené zadýmovacími vozidly a dalšími speciálními prostředky zadýmování.

Použití dýmu podle konkrétních podmínek bude realizováno na taktickém stupni rozhodnutím velitelů jednotek, útvarů a svazků, nebo v operačním měřítku v souladu s plánem operačního maskování. Přitom je nutné podotknout, že na nižších stupních jej může organizovat i vyšší stupeň. Je-li jeho použití uloženo např. svazku, útvaru, jednotce velitelem svazu potom bude součástí operačního maskování i na taktickém stupni. Zabezpečení sil a prostředků k použití dýmu v boji a operaci řeší ten velitelský stupeň, který jej nařídil.

Použití dýmu v útoku plánujeme podrobně do hloubky bližšího úkolu a uvádíme v plánu operace, v plánu chemického zabezpečení a v plánu operačního maskování. Při plánování jeho použití v širokém měřítku a za složitých podmínek zpracováváme plán zadýmování. Na základě těchto dokumentů náčelník chemického vojska svazu organizuje a řídí splnění stanovených úkolů, a to zejména:

- zabezpečením útvarů a svazků chemickým dýmotvorným materiálem,
- řízením činnosti chemických útvarů a jednotek vyčleněných pro plnění úkolů v dýmování (organických i přidělených),
- poskytnutím pomoci útvarům a jednotkám druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, kterým bylo uloženo vytvářet dýmové clony; tato pomoc může být v oblasti organizační, odborné i materiální; důležitým úkolem bude zabezpečení informací o povětrnostních podmínkách v prostorech vypouštění dýmu.

Rozsah úkolů útvarů a jednotek ve vytváření dýmových clon bude vždy záviset na jejich možnostech v zadýmování, které jsou dány materiálním vybavením zadýmovacími prostředky. Kromě dýmovnic DM-11 a ručního dýmového granátu RDG-2, určených pro použití malými jednotkami, má chemické vojsko ve výzbroji zařízení TZ-74, která jsou začleněna u rot speciální čistý praporů chemické ochrany. (TZ-74 může zadýmovat stanovený objekt dýmovou clonou po dobu 10 min, jeho použití zatím však nebude běžné.)

Zvýšení možností chemického vojska svazu v dýmování můžeme dosáhnout přidělením zadýmovacího praporu, zejména je-li složení svazu tvořeno spojeneckými svazky a útvary. Zadýmovací prapor při maskování vojsk a objektů před vzdušným nepřítelem může vytvořit dýmovou clonu na ploše do 10 km² a maskovat 10—12 skutečných a klamných odpalovacích stanovišť, nebo 2—3 skutečná a klamná mostová přepraviště, nebo 2—3 týlové objekty. V součinnosti s jednotkami REB a ženijního vojska může vytvořit imitaci prostoru rozmístění raketové brigády nebo protiletadlové raketové brigády. Při maskování vojsk před pozemním pozorováním a zaměřováním palby nepřítel, kdy dýmové clony vytváříme z jedné čáry, může prapor vytvořit clonu dlouhou při čelním větru 8 km a při šikmém a bočním větru 15—40 km.

Při přípravě a v průběhu útočné operace mohou být chemickému vojsku uloženy tyto základní úkoly dýmování:

- Ve výchozím prostoru pro útok maskování raketových baterií raketové brigády, míst velení a nejdůležitějších objektů operačního týlu. Jednotky chemického vojska se mohou podle plánu operačního maskování podílet na imitaci klamných prostorů raketové, protiletadlové raketové brigády nebo jiných objektů.

— Se zahájením útoku budou chemické jednotky působit ve prospěch útvarů a svazků prvního sledu. Budou se podílet na maskování přesunů k přednímu okraji a rozvinování vojsk při průlomu připravené obrany nepřítele. K nejdůležitějším úkolům bude patřit vytvoření dýmových clon na klamných směrech s cílem oklamat nepřítele vzhledem k uskupení a možnému charakteru činnosti útvarů a svazků. Význam klamných dýmových clon vzroste zejména v těch případech, kdy budeme na důležitých směrech imitovat soustředování vojsk a jejich přesuny k frontě.

— V průběhu operace můžeme dýmu použít k maskování a imitaci vojsk ve skutečných a klamných prostorech rozmístění, při násilném přechodu vodní překážky a zabezpečení zasazení do sražení svazků druhého sledu.

V obranné operaci můžeme dýmových clon využít k přikrytí manévru vojsk při přeskupení nebo zesílení obrany na ohrožených směrech, k maskování přesunu a rozvinutí druhých sledů a záloh, míst velení, raketového vojska, mostů, přepravišť a objektů armádního týlu před úderem nepřátelského letectva. Podle plánu operačního maskování můžeme chemické jednotky používat v součinnosti s ženijními útvary a jednotkami k imitaci prostorů soustředění vojsk, odpalovacích a palebných postavení raketových vojsk a dělostřelectva a dalších objektů a ke klamání nepřítele o uskupení vojsk a možném charakteru jejich činnosti.

K plnění úkolů použití dýmu se u vševojskových jednotek útvarů a svazků, jednotek a útvarů druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb vytvářejí **zadýmovací skupiny** z dané jednotky, útvaru, svazku, vybavené materiálem a technikou k zabezpečení splnění daného úkolu (zadýmovací prostředky, prostředky pro velení a spojení, dopravní prostředky, ženijní nářadí apod.) Složení zadýmovací skupiny bude vždy záviset na konkrétní situaci a zejména na charakteru úkolu, který má skupina splnit co do rozsahu, prostoru, času a dalších faktorů, jež na plnění úkolu mohou mít vliv (počasí, charakter terénu, radiační a chemická situace atd.).

Budou-li svazu přiděleny zadýmovací chemické jednotky a útvary, pak budou použity k plnění nejdůležitějších a nejsložitějších úkolů zadýmování.

Zadýmování určeného objektu organizuje velitel zadýmovací skupiny, jednotky, útvaru podle rozkazů a pokynů velitele, který jej nařídil. Pro chemické jednotky a útvary stanoví použití dýmu příslušný NCHV (NCHS) na základě plánu chemického zabezpečení, schváleného velitelem.

Při stanovení úkolu zadýmovací skupině, jednotce, útvaru se **uvádí**:

- údaje o nepříteli,
- objekty a čáry, které se mají zadýmovat a s jakým cílem,
- doby přikrytí objektů dýmem,
- doba pohotovosti k dýmování,
- doba trvání maskování,
- s kým navázat součinnost při plnění úkolu (zejména s jednotkami, které se podílejí na obraně objektu, s důrazem na PVO),
- přibližný počet dýmových clon nebo celková doba vytváření dýmové clony v hodinách,
- organizace velení a spojení, signály dýmování a způsob jejich obdržení,
- organizace materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení,
- prostor soustředění po splnění úkolu,
- způsob a doby předání hlášení.

Velitel zadymovací skupiny, jednotky, útvaru po obdržení úkolu si jej ujasní, zhodnotí situaci, rozhodne se a vydá bojový rozkaz.

Při **ujasnění úkolu** si především musí zhodnotit:

- cíle použití dýmu, jak důležité jsou pro nepřítele chráněné objekty (prostory) a jaký je stanovený stupeň pohotovosti k zadýmování (stálý, dočasný, po dobu přepravy vojsk apod.),

- rozsah vytváření dýmové clony, jaký výškový a plošný rozměr zadýmování bude potřebný a jakou bojovou sestavu vytvořit k účelnému zadýmování objektu i klamných ploch,

- s kým je nutné navázat součinnost, kdy, kde a jak ji uskutečňovat a udržovat,

- jaké rozkazy je nutné vydat a která opatření neprodleně učinit.

V závěru ujasnění úkolu musí velitel stanovit:

- pořadí a charakter opatření k zabezpečení splnění úkolu v dýmování, na co soustředit hlavní pozornost,

- časový rozpočet plnění úkolu: jakým časem disponuje, která opatření a dokdy je nutné udělat pro přípravu zadymovací skupiny, jednotky, útvaru k plnění úkolu, kdy, komu a jaká nařízení vydat, kdy a o čem informovat nadřízeného velitele (NCHV, NCHS).

Dále je třeba, aby zhodnotil z hlediska nepřítele radiační a chemickou situaci, povětrnostní podmínky, terén a vlastní vojska. Přitom v závěrech musí být vždy vyjádřeno, jak ovlivní daná oblast způsob plnění úkolu, jak snížit nebo vyloučit negativní vlivy a jak výhodně využít kladných vlivů.

Při **hodnocení nepřítele** si ujasní zejména:

- celkový charakter jeho činnosti a v jaké vzdálenosti od prostoru plnění úkolu se nachází,

- dobu letu letectva k zadýmovanému objektu, režim létání letectva,

- systém paleb nepřítele v pásmu vytváření dýmové clony.

V závěrech uvede:

- možnosti nepřátelského letectva, pěchotních a dělostřeleckých zbraní, protitankových prostředků působit na maskovaná vojska, objekty a jednotky zadymovací skupiny, jednotky, útvaru,

- prvky bojové sestavy maskovacích vojsk (objektů), které mohou být zjištěny průzkumem nepřítele,

- které průzkumné údaje je nezbytné ještě získat ke spolehlivému zadýmování objektu.

Nezbytné údaje o nepříteli musí velitel zadymovací skupiny obdržet od velitele (NCHV, NCHS), který mu úkol v zadýmování stanovil; při organizaci součinnosti od velitelů útvarů a svazků, v jejichž prospěch stanovený úkol plní.

Při **hodnocení radiační a chemické situace** stanoví:

- vliv radiační a chemické situace na bojeschopnost zadymovací skupiny, jednotky, útvaru,

- nejvýhodnější činnost skupiny, jednotky, útvaru při přípravě a plnění bojového úkolu (volba os přesunu, prostorů rozmístění, způsob a doby zaujetí čar dýmování a jejich ženijní vybudování, organizace dozimetrické a chemické kontroly atd.),

- základní úkoly radiačního a chemického průzkumu a speciální očišť.

Při **hodnocení povětrnostních podmínek** se zaměří zejména na:

- povětrnostní podmínky,
- předpověď povětrnostních podmínek k době dýmování.

V závěrech stanoví:

- jaké varianty vypouštění dýmu je nutné vzhledem k převládajícímu směru větru a ostatním vlivům počasí plánovat,
- orientační hloubky šíření oblaku dýmu,
- jakým způsobem a jak často získávat údaje o povětrnostních podmínkách v přízemní vrstvě atmosféry,
- kterým směrem a do jaké hloubky se bude dýmová clona šířit, jaká bude její hustota, jak a v kterém prostoru dým ovlivní činnosti vojsk, zvláště prostředků PVO.

Při **hodnocení terénu** bere v úvahu:

- počet a průchodnost cest v prostoru plnění úkolu,
- kudy vést čáry dýmování vzhledem k tvárnosti terénu, prostoru, vodních ploch apod., aby bylo zabezpečeno rychlé přikrytí objektů dýmem a umožněn skrytý přístup k čarám rozvinutí jednotek,
- zda tvárnost terénu vyžaduje zřízení doplňkových zadýmovacích stanovišť, nebo zda je nutné zřídit zadýmovací stanoviště na vodní hladině,
- jaké varianty režimu vypouštění dýmu vzhledem k terénu volit,
- prostory pravděpodobného hromadění dýmu a prostory, ve kterých bude dýmu rychle ubývat (odplývat),
- orientační body, které mají být zadýmovány,
- kde umístit velitelská stanoviště, pozorovatelná a zálohy zadýmovacích prostředků.

U vlastních vojsk hodnotí:

- bojeschopnost zadýmovací skupiny, jednotky, útvaru a co je třeba k její obnově,
- možnosti zadýmovací skupiny, jednotky, útvaru v maskování vojsk a objektů dýmem,
- k jaké době a co je nutné udělat pro MTZ splnění úkolu,
- jak rozdělit prostor určený k zadýmování mezi jednotkami (skupinami) na základě počtů osob, stavu a počtu zadýmovacích prostředků,
- jakou zálohu zadýmovacích prostředků vytvořit na zadýmovacích stanovištích a u zálohy,
- jaké prostředky pro spojení jsou k dispozici pro řízení vypouštění dýmu a pro součinnostní spojení,
- která vojska a zejména prostředky PVO budou v dýmové cloně, jak dým ovlivní jejich činnost, jaká opatření je nutné učinit (navrhnout) k jejich snadnější orientaci v dýmu.

Současně s hodnocením situace velitel zadýmovací skupiny, jednotky, útvaru připravuje rozpočet sil, prostředků a času, jež jsou nezbytné k maskování vojsk a objektů dýmem. V propočtech určí rozměry maskovacích objektů, nezbytnou plochu zadýmování, délku čar dýmování, nezbytné síly a prostředky k vytvoření dýmových clon daných rozměrů, dovolenou spotřebu dýmotvorných prostředků, dobu zahájení a ukončení dýmování (od obdržení signálu — povelu), rozvinutí plnicího místa a způsob přesunu zadýmovacích prostředků na zadýmovací stanoviště, opatření k technickému ošetření automobilů a speciálnímu

vybavení, způsob odsunu zadýmovacích vozidel z čar dýmování při jejich vyřazení, organizace a lhůty doplnění chybějícího materiálu, zabezpečení protivantem a zdravotnické zabezpečení.

V závěru ujasnění úkolu a zhodnocení situace velitel zadýmovací skupiny, jednotky vydá bojový rozkaz a velitel útvaru přijme rozhodnutí k plnění úkolu.

Bojový rozkaz k použití dýmu může obsahovat:

- charakteristiku činnosti nepřítele,
- charakteristiku činnosti vlastních vojsk,
- úkol zadýmovací stupiny, jednotky, útvaru,
- úkol podřízených jednotek, skupin, jednotlivců,
- organizaci a způsob řízení vypouštění dýmu,
- materiální, technické a zdravotnické zabezpečení,
- údaje pro spojení, signály,
- organizaci zabezpečení,
- dobu pohotovosti, zahájení a ukončení činnosti,
- stanoviště velitele a jeho zástupce.

V bojovém rozkazu musí být jednoznačně formulovány zejména tyto úkoly:

- které objekty je třeba zadýmovat,
- celková plocha (délka), kterou je nutné maskovat dýmem a předpokládaná doba vypouštění dýmu,
- ve kterých prostorech se vytvářejí klamné dýmové clony,
- bojová sestava a způsob vypouštění dýmu,
- rozdělení prostoru určeného k zadýmování podřízeným jednotkám (skupinám, jednotlivcům),
- výše zásoby zadýmovacích prostředků na zadýmovacím stanovišti a v záloze (pro kolik hodin činnosti, počet kusů),
- rozsah ženíjního vybudování zadýmovacích stanovišť, čar,
- opatření pro spojení v rámci zadýmovacích stanovišť a v jednotce.

Přijaté rozhodnutí a úkoly stanovené v bojovém rozkazu velitel zadýmovací skupiny, jednotky, útvaru upřesňuje při **rekognoskaci**. Jde zejména o:

- hranice úseků dýmování podřízených zadýmovacích skupin (jednotek),
- čáry dýmování a rozmístění zadýmovacích stanovišť v terénu nebo plochy, které je třeba zadýmovat,
- umístění plnicího místa nebo skládky a zálohy zadýmovacích prostředků a způsoby využití zálohy,
- výchozí místa pro každou skupinu, jednotku a shromaždiště po splnění úkolu,
- rozmístění velitelských stanovišť a pozorovatelů,
- otázky organizace, součinnosti a spojení s důrazem na jednotky PVO, součinnost mezi zadýmovacími skupinami (jednotkami) a jednotkami bojového zajištění atd.,
- rozmístění týlových jednotek a otázky materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení.

Při nedostatku času se rekognoskace nekoná a velitel zadýmovací skupiny, jednotky, útvaru stanoví úkoly podle mapy a upřesňuje je v průběhu rozvíjení jednotek a skupin na čarách dýmování.

Součinnost s ženíjními maskovacími útvary a jednotkami, které se podílejí na maskování nebo imitaci objektů, se organizuje současně se stanovením úkolů zadýmovacím skupinám, jednotkám a útvarům.

Součinnosti se dosahuje:

- sladěním rozmístění zadýmovacích prostředků s rozmístěním jednotek PVO v prostoru zadýmovaného objektu,
- stanovením signálů dýmování pro velení,
- zřízením a udržováním nepřetržitého spojení velitele zadýmovací skupiny, jednotky, útvaru s velitelem svazku, útvaru, v jehož prospěch se maskuje dýmem, a při maskování objektů s náčelníkem objektu a velitelem protiletadlového raketového (dělostřeleckého) útvaru k obraně objektu,
- přesným sladěním činnosti zadýmovacích skupin a jednotek s útvary a jednotkami při maskování vojsk a objektů.

Maskování vojsk a objektů dýmem proti vzdušnému pozorování a mířeným úderům letectva nepřítele řešíme vytvářením plošných dýmových clon. Zadýmovací prostředky rozmísťujeme v závislosti na převládajícím směru větru na několika čarách. Po spojení dýmových clon se vytváří plošný oblak dýmu nad maskovaným objektem. Při změně směru větru je třeba zadýmovací prostředky přemístit na nové čáry. Tyto čáry musí být dříve rekognoskovány. Přitom musíme dbát na to, aby rozmístění čar dýmování zabezpečovalo minimální přemísťování zadýmovacích prostředků při změně směru větru.

Jedním z hlavních úkolů velitelů jednotek při organizaci maskování je stanovení vzdáleností mezi čarami a mezi zadýmovacími prostředky.

Vzdálenost mezi čarami dýmování bude záviset na rychlosti větru a času, jež jsou zapotřebí k příchodu oblaku od jedné čáry ke druhé. U malých prostředků, vytvářejících dýmové clony, bude vzdálenost mezi čarami dýmování rovněž záviset na takticko-technických datech těchto prostředků, zejména na délce clony, kterou jsou schopny vytvořit v daných povětrnostních podmínkách. Čas příchodu oblaku od jedné čáry dýmování ke druhé a tím vytvoření plošné dýmové clony závisí na přiletu letectva nepřítele k maskovanému objektu. Podle znalosti rychlosti větru, přiletového času nepřátelského letectva a takticko-technických dat zadýmovacích prostředků velitel zadýmovací skupiny, jednotky, útvaru propočítá vzdálenost mezi čarami. Např. má-li být objekt přikryt do 5 min, potom při rychlosti větru $3 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$ musí být vzdálenost mezi čarami 150—200 m při použití dýmovnic DM-11 (dáno takticko-technickými daty dýmovnic), nebo 800—900 m při použití zadýmovacích vozidel zadýmovacího praporu.

Vzdálenost mezi zadýmovacími prostředky na čarách volíme v závislosti na vzdálenosti ke hranici, od které je určeno vytvořit plošnou dýmovou clonu. Tato se vytváří tehdy, spojí-li se dýmové oblaky od jednotlivých zadýmovacích prostředků v jediný. Šířka dýmového oblaku při jeho šíření od zdroje dýmování při rychlosti větru do $3 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$ je o 0,3 prošlé vzdálenosti, při rychlosti větru vyšší než $3 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$ je šířka dýmového oblaku 0,1 až 0,2 prošlé vzdálenosti. Na základě těchto předpokladů se propočítává vzdálenost mezi zadýmovacími prostředky na jednotlivých čarách.

V soudobých podmínkách budeme vojska a objekty zpravidla přikrývat dýmem ještě před dobou stanovenou pro přilet letectva nepřítele. Tento požadavek je dán rychlostmi soudobého letectva a tedy malou přiletovou dobou k maskovanému objektu. Rychlosti soudobého letectva rovněž umožňují zadýmování objektu po omezenou nezbytně nutnou dobu. Maximální doba, po kterou budou objekty přikryty dýmem je uvedena v **tabulce**.

Tabulka

Vzdálenost objektů od předního okraje [km]	Přiletová doba letectva pro jeho zjištění [min]	Doba, v jejíž průběhu musí být objekt překryt dýmem [min] při rychlosti letectva [km . h ⁻¹]	
		1100	1600
do 60	6—8	3—5	—
60—100	8—10	5—7	—
100—200	10—17	7—14	5—8

V průběhu operace není možné zadýmování objektů při každém objevení se letectva nepřítel. Je zapotřebí určité doby ke zjištění zámyslů nepřítel. Vzhledem k tomu doba úplného zadýmování objektů v hloubce nebude zpravidla přesahovat 4—7 min, zadýmování objektů rozmístěných ve vojskovém a armádním týlu 3—4 min.

Je nutné zdůraznit, že plošné zadýmování vytvoříme jen u takových objektů, které se rozkládají na poměrně malé ploše (rozdělovací, vykládací stanice, mosty, přepraviště, sklady, atd.).

V soudobém boji se vojska a většina objektů rozmísťují rozptýleně na velkých plochách. Plošné zadýmování rozsáhlých území je opatření ekonomicky nákladné a technicky obtížně proveditelné. Proto při maskování vojsk a velkých objektů, které se rozkládají rozptýleně, je účelné zadýmovat jen nejdůležitější prvky nebo samostatné jednotky, které se nacházejí na odkrytém terénu, a vytvářet ohniska dýmování ke klamání nepřítel. Tato metoda dýmování bude tedy představovat řadu maskovacích dýmových clon k překrytí skutečných i klamných objektů. Efektivnost maskování v tomto případě závisí na vzájemném poměru dýmových clon maskujících skutečné i klamné objekty a na koeficientu překrytí plochy objektu dýmovou clonou. Pro zabezpečení ochrany objektu před mířenými údery letectva s použitím konvenčních prostředků ničení musí být hodnota tohoto koeficientu minimálně 1,5. Účinnost maskování rovněž narůstá se zvětšováním počtu klamných objektů maskovaných dýmem. V praxi se zpravidla na jeden skutečný objekt zřizují 3 až 4 klamné objekty.

Maskování bojové činnosti vojsk před pozemním pozorováním nepřítel dýmem řešíme vytvářením frontálních a bočních maskovacích a oslepujících dýmových clon. V těchto případech bude organizace použití dýmu obdobná s respektováním zvláštností.

K ORGANIZACI A ZABEZPEČENÍ OPRAV VÝZBROJE A VOJENSKÉ TECHNIKY

Soudobá bojová činnost je charakterizována vysokými ztrátami výzbroje a vojenské techniky. K zabezpečení stálé bojové schopnosti vojsk proto požadujeme její opravy a návratnost ve velmi krátké době již v průběhu vedení bojové činnosti. Splnění tohoto úkolu je jedním z důležitých faktorů, které určují úspěch boje a operace.

Zkušenosti z druhé světové války svědčí o tom, že opravy a návratnost poškozené výzbroje a vojenské techniky vojskům jsou hlavním zdrojem snižování ztrát. Např. ve Velké vlastenecké válce sovětská vojska a opravárenské závody v zápolí opravily značné množství výzbroje a vojenské techniky. Na tehdejší počty tanků a děl to znamenalo, že skoro každý tank a dělo byly v průměru opraveny 3 až 4x. Z toho větší část výzbroje byla opravena u vojsk a menší v zázemí.

Také rozbor a závěry ze spojeneckých cvičení plně potvrzují, že ve válce s použitím jaderných zbraní by podstatně vzrostla úloha opravárenské činnosti, a to nejen u vojsk, ale i v zápolí.

Proto je v tomto výcvikovém roce zaměřena pozornost na procvičování využití vlastní a nepřátelské průmyslové základny pro opravy výzbroje a vojenské techniky. To plně platí i na operačním stupni velení, kde požadujeme zvládnutí střed-

ních oprav výzbroje a vojenské techniky a u některých agregátů i generálních oprav.

Soudobá výzbroj a vojenská technika jsou složité technické systémy. Většina hlavních druhů bojových prostředků je u různých druhů vojsk a speciálních vojsk. Na opravárenské činnosti a technickém zabezpečení se podílí svými prostředky několik druhů vojsk a služeb.

Opravy výzbroje a vojenské techniky patří do oblasti „technického zabezpečení“, které si z hlediska jednotného řízení vyžádalo budování systémového technického zabezpečení vojsk. Podstata spočívá především v centrálním řízení hlavních služeb raketového a dělostřeleckého vyzbrojování, tankové technické služby, technické automobilní služby a vytvořeny v principu nových orgánů řízení technického zabezpečení.

Důležitým směrem rozvoje nového systému technického zabezpečení je vytvoření spojených výrobně opravárenských orgánů, které jsou určeny k opravám všech typů výzbroje a vojenské techniky druhů vojsk. Neméně důležitým úkolem je využití místních zdrojů průmyslové základny jak vlastní, tak i nepřátelské.

Systémové technické zabezpečení umožňuje podstatně zvýšit opravárenskou kapacitu. Jeho cílem je zabezpečení vysoké bojové pohotovosti vojsk, bezvadný tech-

nický stav výzbroje a vojenské techniky a její připravenost k okamžitému bojovému použití. Obsahuje principy centralizovaného řízení a velení, jednotný přístup k organizaci plánování a řízení technického zabezpečení. K systémovému technickému zabezpečení patří i metrologická služba, která zabezpečuje jednotné požadavky přesnosti měření a zajišťuje opravy i seřizování měřicí techniky.

V systému technického zabezpečení operačně strategického svazu jsou dva druhy opravárenských orgánů:

- orgány pro komplexní i speciální opravy výzbroje a vojenské techniky,
- orgány pro speciální opravy některých druhů výzbroje, techniky a agregátů.

Doposud jsou u operačně strategického svazu a svazu samostatné opravárenské útvary, specializované na druhy vojsk a služeb. Taková specializace plně neodpovídá jednomu z důležitých principů výstavby o nevyhnutelnosti komplexní opravy a výměny agregátů v jednom opravárenském zařízení. Úzká specializace, značné množství a různá podřízení opravárenských útvarů ztěžuje řízení a snižuje efektivnost oprav složitějších druhů výzbroje a vojenské techniky a značně ovlivňuje i bojeschopnost vojsk.

Nový systém umožňuje soustředit v jednom orgánu operačně strategického svazu a svazu síly a prostředky všech technických služeb a speciálních vojsk, které uskutečňují komplexní a specializované opravy všech druhů výzbroje a vojenské techniky vojsk. Takovými prostředky jsou u operačně strategického svazu a svazu opravárenské základny.

Oprárenská základna operačně strategického svazu může mít samostatný opravárenský útvar pro střední opravy raketové a dělostřelecké výzbroje, útvary pro střední opravy tankové a dělostřelecké výzbroje, útvary pro střední opravy tankové techniky a útvar pro střední opravy automobilní techniky. Dále jí mohou být podřízeny samostatné jednotky pro střední opravy ženijní, spojovací a chemické techniky, opravna pro prověrky a opravy měřicí techniky a jednotka technického průzkumu a odsunu techniky.

Specializovanými opravárenskými orgány operačně strategického svazu jsou pohyblivé tankové opravárenské závody a automobilní opravárenské svazky agregátů, které jsou podřízeny náčelníkům tankové technické a automobilní technické služby. Jejich hlavním úkolem jsou generální opravy motorů a agregátů a zabezpečování opravárenských útvarů operačně strategického svazu, svazů a svazků.

U svazu zabezpečuje komplexní a specializované opravy všech typů výzbroje a vojenské techniky, technický průzkum a odsun opravárenská základna, která ve své struktuře odpovídá opravárenské základně operačně strategického svazu. (Místo opravárenských útvarů má opravárenské jednotky.) Zajišťuje střední a běžné opravy s menší kapacitou.

Základem organizace a řízení opravárenské činnosti v poli je:

- zabezpečení oprav, které musí odpovídat plánu vedení operace a úkolům vojsk, a musí být soustředěno u uskupení, jež plní hlavní úkoly,

— přiblížení odsunových a opravárenských prostředků na minimální vzdálenost od hlavního uskupení vojsk v prostorech hromadných ztrát výzbroje a vojenské techniky,

— maximální využití místní průmyslové základny na teritoriu [závodů a opravárenských zařízení] k zvýšení kapacity oprav,

— zabezpečení sladěnosti v rozvíjení a činnosti opravárenských orgánů všech stupňů v průběhu operace,

— zabezpečení rychlé návratnosti opravené techniky vojskům; v prvému pořadí zajistit malé opravy přímo v prostorech poškozené techniky a tím maximálně zkracovat dobu na odsun,

— záměna poškozených skupin a podskupin za opravené v rámci běžných a středních oprav ve vojskových a armádních opravárnách; složitější opravy, které vyžadují více času, zabezpečujeme v opravárenských základnách operačně strategického svazu, a to agregátovou i individuální metodou.

Zásobování opravárenských jednotek a útvarů náhradními díly, agregáty a ostatním materiálem k zabezpečení opravárenské činnosti uskutečňujeme přísunem z centrálních zásob a výrobou i využitím vlastní a nepřátelské průmyslové základny.

Uskupení operačně strategického svazu může mít v sestavě dvě až tři opravárenské základny. Jednu až dvě zpravidla rozmísťujeme za svazy prvního sledu. Ve výchozím prostoru rozmísťujeme zpravidla základny operačně strategického svazu 80 až 100 km od předního okraje. Jejich plné rozvinutí je v prvních dnech operace neúčelné, neboť opravárenský fond je zpravidla v tuto dobu malý. Plné rozvinutí předpokládáme až po dosažení prvního pásma obrany nepříteli a v místech maximálních ztrát výzbroje a techniky.

K dosažení maximální efektivnosti oprav je výhodné prvé přemístění opravárenské

základny operačně strategického svazu uskutečnit až po splnění bližšího úkolu operačně strategického svazu, tzn. za 5 až 6 dní a další přemístění až ke konci operace, abychom neztráceli čas častým svínováním a rozvíňováním základny.

Další základnu rozvíňujeme v operační hloubce týlu a plní úkoly ve prospěch druhů vojsk a speciálních vojsk.

Stabilní opravárenská zařízení, základny a průmyslové závody vyčleněné v pásnu činnosti operačně strategického svazu využíváme k středním opravám a v nevyhnutelných případech i ke generální opravě.

Jedním z nejdůležitějších úkolů zajištění plynulé opravárenské činnosti je zabezpečení technického průzkumu, včasné soustředění poškozené techniky a zhodnocení jejího technického stavu. Efektivní využití opravárenských prostředků předpokládá přesné rozřazení poškozené techniky podle druhu, rozsahu poškození a určení opravárenské jednotky pro odsun a opravu. Odsun poškozené výzbroje a vojenské techniky organizujeme na základě výsledků technického průzkumu, rozsahu poškození, objemu opravárenských prací a jejich specifikace. V prvním pořadí odsunujeme výzbroj a vojenskou techniku s nejmenším rozsahem poškození, která je nejdůležitější k bojové činnosti. Odsun organizuje nadřazený stupeň.

Opravárenské základny operačně strategického svazu a svazu jsou podřízeny

zástupci velitele pro výzbroj — náčelníkoví výzbroje, který odpovídá za podřízené služby technického zabezpečení vojsk, organizuje součinnost s druhými speciálními vojsky, služeb a týlu k zabezpečování komplexních oprav výzbroje a techniky. Organizuje rozmístění a využití podřízených prostředků technického zabezpečení, prodává se zástupcem velitele pro týl prostory rozmístění jejich sil a prostředků.

Nařízení pro opravárenské základny zpravidla obsahují:

- operační a týlovou situaci,
- prostory rozvíňování (hlavní, záložní) a způsob přemístění v průběhu operace,
- množství, dobu předání poškozené výzbroje a vojenské techniky do opravy, dobu opravy a předání z opravy,
- organizaci obrany, ochrany a ženijního zabezpečení,
- zabezpečení spojení,
- způsob MTZ,
- dobu pohotovosti,
- stanoviště zástupce velitele pro výzbroj — náčelníka výzbroje, způsob a dobu předání hlášení.

Plánování oprav spočívá v určení postupného objemu plnění opravárenských úkolů.

Základními podklady k zpracování plánu oprav jsou nařízení zástupce velitele pro výzbroj — náčelníka výzbroje, časové normy oprav a skutečný opravárenský fond.

Nový systém technického zabezpečení odpovídá požadavkům rozvoje operačního umění i činnosti vojsk a vytváří podmínky k dalšímu rozvíjení teorie a praxe technického zabezpečení s využitím výzkumu a zkušeností ze spojeneckých a vlastních cvičení.

O způsobech zničení nepřítele v útočných operacích

Redakčně upravený obsah článku generálmajora A. P. Kurkova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 6/1984.

Ve vojenském umění existují dva, na první pohled shodné pojmy podle názvu, které ale mají různý obsah: **způsob vedení útočné operace** a **způsob zničení jednotlivých uskupení nepřítele v průběhu bojové činnosti**. Pod prvním chápeme způsob použití vojsk, sil a prostředků operačního svazu ke splnění stanovených úkolů v operaci v celku, tj. plánovaný způsob zničení protistojícího nepřátelského uskupení do celé hloubky operace. Odráží se v zámyslu velitele operačního svazu na plánovanou útočnou operaci a zpravidla zahrnuje určení směrů hlavního a podružných úderů, postupné činnosti vojsk (sil) ke zničení všech uskupení nepřítele, rozvíjení úspěchu do hloubky operační sestavy, jaderného a palebného ničení a dokončení jeho zničení.

Kromě toho při volbě způsobu vedení operace se zpravidla určují i formy operačního manévru. V minulé válce se osvědčily takové, jako **vedení čelních roztínavých úderů k rozdělení nebo odříznutí hlavních sil nepřítele nebo jejich částí, úder do jednoho nebo obou boků hlavního i jiných uskupení k jejich obchvatu, obejití, následnému obkličení a zničení po částech**. Tyto formy operačního manévru si svou důležitostí uchovávají v mnoha směrech svůj význam i v současnosti. Přitom je nutné pamatovat na to, že ne vždy

bude možné určit jednu formu do celé hloubky operace a v plné míře ji realizovat. Nejčastěji to bude spojování různých forem operačního manévru, které závisí na vybudování obrany. V soudobých podmínkách při hluboké operační sestavě může nepřítele vést mobilní nebo pozici obranu, a v souladu s tím rozmísťovat své hlavní síly na přední obranné čáře nebo rozptýleně v hloubce. Je zřejmé, že to bude mít rozhodující význam při volbě té které formy. Na začátku operace mohou být vedeny čelní roztínavé úder, potom obchvat a obkličení hlavních sil nebo částí jeho sil v operační hloubce, možná i obkličení jeho hlavního uskupení a v taktickém pásmu s následným rozetnutím (rozdělením), obchvatem a obejitím jednotlivých uskupení v hloubce obrany v průběhu rozvíjení útoku.

Při určení postupnosti použití vojsk (sil) operačního svazu se v zámyslu operace současně s hodnocením charakteru činnosti vševojskových uskupení vlastních vojsk zpravidla plánuje způsob vybojování jaderné a palebné převahy nad nepřítelem, nadvlády ve vzduchu, jeho obchvatu ve všech prostorových sférách spojených se zničením jak pozemních, tak i raketových jaderných vzdušných, protivzdušných a dalších sil. Takže v zámyslu operace musí být určen nejen způsob činnosti vševojskových uskupení, ale i doba a způsob

použití vzdušných výsadkových vojsk, letectva, PVO a dalších, dále složená uskupení a operační sestava vojsk (sil).

To všechno má bezprostřední vztah ke způsobu vedení operace v celku (způsobu zničení celého protistojícího nepřítele), na kterém závisí zvolená varianta vedení úderů, postupná činnost vojsk, pořadí jaderného a palebného ničení a jeho zničení.

Ovšem současně s určením způsobu zničení veškerého protistojícího nepřítele v zámyslu velitele k vedení útočné operace se zpravidla stanoví charakter a způsob činnosti vojsk (sil) při plnění jednotlivých operačních úkolů (obchvatu nebo průlomu obranných čar z chodu, násilném přechodu vodních překážek, ničení jeho záloh ve střetných sraženích atd.), tj. plánují se **způsoby zničení jednotlivých uskupení** na určitých čarách nebo na nejdůležitějších směrech.

V těchto případech se rovněž předvídají formy operačního manévru. Ale na rozdíl od způsobu vedení operace v celku nejčastěji se volí jedna z neúčelnějších forem operačního manévru, málokdy jejich spojování, určují se směry hlavního a podružných úderů, postupná činnost vojsk, pořadí jaderného a palebného ničení nepřítele, které se vztahuje jen k danému

konkrétnímu uskupení, jež vede nebo zamýšlí vést určitou činnost (obránnou, útočnou nebo jinou).

Způsob zničení protistojícího uskupení do celé hloubky operace a způsoby zničení jeho jednotlivých součástí mají mezi sebou vztah jako obecné a zvláštní a musí být sladěny s celkovým zámyslem operace. Někdy v jejím průběhu ke zničení jednotlivých konkrétních uskupení, zvláště v případě změny charakteru jejich činnosti, počátečního rozhodnutí k jejich zničení se zpravidla upřesňuje nebo se přijímá nové.

Přitom je nutné mít na zřeteli, že na správně zvoleném způsobu zničení určitého jednotlivého konkrétního uskupení v mnoha směrech závisí úspěch zničení celého protistojícího uskupení nepřítele v celku a dosažení stanoveného cíle operace. Proto je velmi důležité z hlediska teorie a praxe vedení soudobých útočných operací nejen znát, ale i umět tvrdým způsobem používat neúčelnějších způsobů ničení jak celého jeho uskupení, tak i jeho jednotlivých částí.

Cílem článku je objasnit způsoby zničení jednotlivých, hlavně pozemních uskupení, a ukázat některé tendence jejich rozvoje při vedení obranné, útočné a jiné činnosti nepřítelem.

Zničení bránicích se uskupení v útočných operacích v letech Velké vlastenecké války bylo jedním z nejdůležitějších a nejtěžších úkolů zvláště v taktickém pásmu obrany, protože k jeho udržení hitlerovské velení vyčleňovalo 80–90 % vojsk, sil a prostředků, vytvářelo před ním a v hloubce systému palby a různých zátařů o velké hustotě; i po ženijní stránce bylo všestranně vybudováno. Ke zvýšení odolnosti obrany při boji o taktické pásma byly používány značné síly podpůrných a zabezpečovacích prostředků a operační zálohy. Správná volba způsobu zničení nepřítele v takové obraně měla velký význam pro úspěch operace. Neúčelnější z nich každé určovalo sovětské velení v závislosti na počtu a kvalitě prostředků ničení, množství vojsk, dále na stanovených cílech, poměru sil, stavu a situaci nepřítele, průběhu čáry dotyku, charakteru terénu a dalších podmínkách situace.

Zničení bránicích se nepřítele v letech války bylo uskutečňováno v průběhu průlomu jeho obranných čar a rozvíjení útoku do hloubky s využíváním různorodých forem operačního manévru, a to vedením určitého počtu úderů na různých směrech.

V řadě operací bylo používáno rozetnutí a rozdrobení fronty jeho souvislé pozici obrany. Přitom rozetnutí bylo uskutečňováno vedením jednoho silného úderu do celé hloubky rozmístění protistojícího uskupení, což mělo za následek jeho rozčlenění na dvě izolované části a vytvářelo výhodné podmínky pro jejich postupné nebo současné zničení. Rozdrobení fronty nepřítele bylo dosahováno i vedením řady silných úderů na několika směrech a rozvíjením útoku na široké frontě a do velké hloubky. V takovém případě uskupení nepřátelských vojsk bylo rozčleňováno na izolované a téměř nebojeschopné součásti, což ulehčovalo jejich ničení po částech.

Velkou vymožeností sovětského vojenkého umění v letech války byly operace k obklíčení a zničení velkých uskupení německých fašistických vojsk, kterých bylo dosahováno vedením dvou a více současných úderů a jejich rozvíjením na sbíhavých směrech, nebo jednoho silného obchvatného úderu s cílem zatlačit nepřítele k přírodním, těžko překonatelným překážkám, postupně ho rozčlenit a zničit po částech.

V období Velké vlastenecké války při rozvíjení způsobů zničení bránících se uskupení projevila se řada tendencí. Tak při průlomu připravené obrany byly nejdůležitějšími z nich zmenšení počtu úderů v rámci frontů a armád k vytvoření maximálně možné převahy sil a prostředků, zvláště na hlavních směrech, k rozhodnému rozvíjení úspěchu do hloubky, kromě toho i zvětšení síly palebného působení.

Při průlomu málo hlubokých obranných čar v letech minulé války byla vytvářena armádní uskupení (na směru úderu se nejčastěji soustřeďovalo několik střeleckých divízií a jeden až dva tankové, mechanizovaný nebo jezdecký sbor), na konci války byla vytvářena k průlomu připravené obrany a zničení nepřítele silná frontová uskupení (několik zesílených vševojskových armád, frontových rychlých skupin ve složení dvou a někdy i tří tankových armád, druhého sledu fronty — jedné až dvou armád a silných záloh).

V teorii a praxi průlomu pozici obrany do celé její hloubky se hlavně projevovala tendence snížení počtu frontových úderů se současným zvýšením jejich úderné síly k rozetnutí, rozdrobení, obklíčení a zničení bránícího se nepřítele v krátké době.

V palebném ničení se projevovala tendence k neustálému narůstání jeho síly a dálky současného působení na živou sílu a palebné prostředky bránícího se nepřítele a k zabezpečení nepřetržitě účinné palebné podpory vojsk do celé hloubky bojových úkolů.

Zvýšení palebných možností útočníka bylo dosahováno zvětšením hustoty děl a minometů na úsecích průlomu a spotřeby dělostřelecké a letecké munice. Za léta Velké vlastenecké války vzrostly ze 30—40 do 250—300 i více děl a minometů na 1 km fronty, tj. 6—10krát v porovnání s rokem 1941. Hustota bombardovacích úderů se zvýšila z 5—7 na 80—100 t na 1 km² plochy cílů. Hloubka současného palebného umlčování obrany se zvýšila z 2,5—5 km na 8—10 km, v některých případech na 15 km, což zabezpečovalo její rychlý průlom a zničení nepřátelských vojsk.

Použití jaderných a rovněž současných konvenčních zbraní přináší zásadní změny v charakteru ničení uskupení nepřítele, nesmírně zvyšuje jeho efektivnost a má zásadní vliv na způsoby jejich zničení. Po zavedení např. jaderných zbraní do výzbroje vznikly možnosti jejich hromadným použitím uskutečňovat trhliny v obranných čarách a dokončit zničení nepřítele

úderu uskupeními vojsk (sil) značně slabšími, než tomu bylo v minulé válce. Přitom včasné rozvinutí v hustých sestavách v přímém dotyku s ním se stalo nebezpečné jak v podmínkách nepřátelského použití jaderných, tak i konvenčních, především vysoce přesných zbraní. V důsledku toho jsou možné velké ztráty sil a prostředků na začátku operace. Proto se projevovala tendence k úspěšnému průlomu obranných čar přesunovat uskupení z hloubky a z podružných směrů v rozčleněných sestavách, rozvíjet je k útoku z chodu na úzkých úsecích současně na několika směrech s následným rozptýlením v průběhu průlomu.

Na základě toho můžeme zaznamenat **tendenci ke zvýšení počtu vedených úderů** k rozetnutí a rozčlenění bránícího se nepřítele na části rozptýlenými uskupeními útočících vojsk podél fronty a do hloubky bez jejich včasného rozvinování v přímém dotyku s ním. Spolu s tím je nezbytné mít na zřeteli, že i když uskupení vojsk k vedení úderů budou co do počtu svazků menší, přesto svou silou mohou převyšovat analogická uskupení používaná v minulé válce. To vyplývá z toho, že palebná a úderná síla soudobých svazků několikrát převyšuje takové typy svazků období Velké vlastenecké války.

Novotou v rozvoji způsobů zničení bránícího se nepřítele s použitím jak jaderných, tak i konvenčních zbraní v soudobých útočných operacích je **možnost obsazovat jeho čáry z chodu** nejen při rozvíjení operace, ale i na začátku jejího vedení. To je podmíněno tím, že útočník má více mohutných prostředků ničení, vzrostla manévrovost a pohyblivost vojsk a změnil se rovněž charakter obrany. Tak, jestliže německá fašistická divize zaujímala obranu průměrně na frontě 8 až 10 km a přibližně stejně do hloubky, pak dnes, na základě zkušeností ze cvičení vojsk států NATO, jsou tyto ukazatele pro divizi 3—4krát zvětšeny. V takové obraně jsou možné značné mezery, nesouvislé bojové sestavy a slabě bráněné úseky. Kulace na jejich zesílení manévrem silami a prostředky z hloubky a pasivních směrů útoku může být zmařena palebnými údery a předstihující činností útočících vojsk, vzdušnými výsady a minovým terénem na dálku.

Průlom obranných čar nepřítele v soudobých útočných operacích bude zřejmě uskutečňován v podmínkách, kdy jejich obsazení z chodu se nepodařilo nebo vzhledem k podmínkám situace nebylo účelné (předem připravená hluboce členěná obra-

na do sledů, zaujatá silnými uskupeními na souvislé frontě apod.). V tomto případě se zvyšuje význam stupně ničení nepřítele v období palebné přípravy útoku. Jestliže v letech války tvořil průměrně 20–25 %, pak nyní vzniká požadavek na jeho několikanásobné zvýšení.

Zvýšily se požadavky a vznikly tendence ke zvětšení hloubky palebného ničení nepřítele. Na konci minulé války dělostřelectvo ničilo cíle do hloubky 8–10 km, v soudobých podmínkách ve spojitosti s rostoucí dálkou jeho střelby je možné zvětšit několikanásobně hloubku ničení obránce, a raketovými vojsky a letectvem vést údery v rámci jeho operační sestavy.

Zahraniční vojenští odborníci mají za to, že ve spojitosti se vznikem vysoce přesných zbraní se zvyšuje spolehlivost palebného ničení, snižuje se spotřeba munice a čas na naplnění palebných úkolů.

Význam palby jak na začátku operací, tak i v průběhu jejich vedení podstatně vzrostl. Změnil se samotný charakter a cíle jejího použití. V první řadě, jak ukázaly zkušenosti z lokálních válek na Blízkém východě, směřuje současně s využitím prostředků radioelektronického působení ke zmaření nebo dezorganizaci velení vojskům a zbráním protistojící strany. Přitom jsou ničeny a umlčovány nejdůležitější prvotní objekty v systémech velení, střediska průzkumu a pozorování, hlavní prostředky palebného ničení, je narušován systém protivzdušné obrany nepřítele.

Např. v době izraelské agrese v Libanonu v létě roku 1982 byly vedeny první palebné údery na prostředky protivzdušné obrany libanonských a syrských vojsk, zvláště na jejich místa velení. Palebné ničení, jak ukázaly zkušenosti z lokálních válek, nabývá stále více na charakterudalekého palebného boje a je vedeno nepřetržitě s využitím různých prostředků do příchodu vojsk k objektům zteče.

Nyní velmi zřetelně vyvstávají problémy nepřetržitě jaderné a palebné převahy na zemi a vybojování nadvlády ve vzduchu nad nepřítelem jak v průběhu celé operace, tak i při plnění jednotlivých nejdůležitějších operačních úkolů. V tomto boji bude mít velký význam vzájemný palebný boj, soustředění palby všech druhů na nejdůležitější cíle a objekty v nejdůležitějších obdobích bojové činnosti vojsk.

V současné době se stále více projevuje jedna z hlavních zásad vojenského umění — zvětšení hloubky současného působení na nepřítele nejen palbou, ale i vojsky, a to s využitím jejich aeromobilnosti, vysoké pohyblivosti a schopnosti působit

na zemi a obchvatem ze vzduchu ho ničit údery čelně i z týlu.

Zkušenosti z druhé světové války a z lokálních válek svědčí o tom, že útočník v závislosti na konkrétní situaci může ničit uskupení obránce vedením několika čelních úderů silami svazů a jednotlivých svazků, rozptýlených na směrech jejich útoku k průlom obrany do celé hloubky. Takový způsob umožňuje rozeznout, rozdrobit a ničit nepřítele po částech.

Může být používána i taková činnost útočníka, která by měla za následek rozdělení, odříznutí, obejití a obklíčení jednotlivých bránících se svazů a svazků a jejich úplné zničení. Toho je možné např. dosáhnout vedením dvou i více úderů na sbíhavých směrech nebo rozbíhavých do strany boků se současným rozvíjením útoku do hloubky obrany nepřítele k větší izolaci jeho obklíčených nebo odříznutých uskupení a k jejich rychlému zničení.

Při uskutečnění podobných způsobů ničení nepřítele je stanoven pro každý z nich způsob a nezbytný stupeň jeho palebného ničení a způsob činnosti vojsk, jsou určovány doba, prostory a postupnost vysazení vzdušných výsadků různého určení, přesun a rozvinutí předem určených útvarů a hlavních sil útočících svazků pro útok z chodu k úplnému ovládnutí obranných čar a narůstání úsilí k rozvíjení úspěchu do hloubky. Může toho být dosaženo zasazením druhých sledů a záloh svazků, někdy i svazů do boje (sražení).

Průlom a zničení bránících se uskupení mohou být zahájeny jako i v letech minulé války, překvapivou krátkou, ale silnější dělostřeleckou a leteckou přípravou útoku současně na všech směrech úderů nebo v různé době, ale s následným nepřetržitým palebným doprovodem útočících vojsk do celé hloubky stanovených úkolů. V podmínkách utajené přípravy vojsk zabezpečuje takový způsob překvapivý přechod do útoku a dosažení úspěchu v operaci s minimální spotřebou materiálních prostředků a s menšími ztrátami.

K rychlejšímu obsazení postavení nepřítele a k boji s jeho protitankovými prostředky v letech Velké vlastenecké války byly často používány výsadky pěchoty na tancích, což není vyloučeno ani v soudobých podmínkách. Jak ovšem ukázaly zkušenosti z lokálních válek ve Vietnamu a Libanonu, zteč útočníka při průlomu obranných čar může být vedena na obrněných transportérech bez speciální motorizované pěchoty. To umožňuje maximálně využívat silného palebného ničení objektů

a rychle pronikat mezerami do hloubky obrany.

Analýza použití sil a prostředků v lokálních válkách a vojenských konfliktech, které rozpoutali imperialisté, ukazuje, že v soudobých operacích jsou používány k podpoře činnosti vojsk stále ve větším měřítku bitevní vrtulníky a letouny taktického letectva, dále jsou rovněž používány samonaváděcí rakety, náboje a pumy plněné výbušninou s velkoplošným účinkem, zápalnými směsmi a dalšími prostředky, které umožňují v krátké době prolomit obranu protivníka a způsobit mu velké ztráty.

Ve Velké vlastenecké válce se široce projevila tendence k co nejrychlejšímu přenesení úsilí do operační hloubky. K tomu byly vytvořeny pohyblivé skupiny a používány vzdušné výsadky. Tato tendence se dále rozvíjí na novém technickém základě s využitím obchvatu nepřítel ze vzduchu.

Hluboké průlomy jednotlivých uskupení do hloubky obrany a vedení směle rozhodné činnosti rozptylují úsilí nepřítel, umožňují ničit jeho nejdůležitější objekty, rušit velení, mařit příchod záloh a přisun materiálních prostředků. Kromě toho průlom hlavních sil útočníka do hlubokého týlu nepřítel, jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války a soudobých lokálních válek, má silný morální vliv na jeho vojska a snižuje jejich bojeschopnost.

Zničení nepřítel na vodních překážkách může být uskutečněno jak na začátku operace, tak i s jejich násilným přechodem v průběhu rozvíjení útoku v hloubce. V druhém případě nabývá na velkém významu ničení nepřítel již na přístupech k vodní překážce a zmaření zaujetí obrany na ní jak jeho odcházejícími vojsky, tak přisunovanými zálohami. K tomu jsou používány v první řadě údery letectva, raketových vojsk a palba dělostřelectva. K předstížení nepřítel v zaujetí obrany jsou v široké míře používány vzdušné výsadky, předsunuté odřady a je rovněž zabezpečováno rozhodné vyjití hlavních sil k vodní překážce. Přitom uskupení nepřítel jsou roztržována a rozčleňována na jednotlivé izolované části, někdy jsou i odřezávány od řeky.

Útočící vojska se v letech války nejčastěji snažila obsadit velká operační předmostí a shromažďovat na nich vojska, síly a prostředky k jejich dalšímu rozšíření. V soudobých podmínkách je takový způsob činnosti útočníka nebezpečný z hlediska těžkých následků, zvláště při použití jaderných zbraní. Vojska, která dnes mají mohutné prostředky ničení a organickou plovoucí bojovou techniku a pře-

pravní prostředky, mají možnost uskutečňovat násilný přechod vodních překážek z chodu na široké frontě a současně po ovládnutí protilehlého břehu pokračovat v rozvíjení útoku do hloubky v dřívějších tempech. To zabezpečuje dosažení překvapení, nepřetržitost útoku, rozhodné proniknutí do hloubky obrance, jeho rozetnutí a zničení po částech v krátké době.

Jestliže násilný přechod je zahajován po odpovídající přípravě z východiště útoku, zaujatého vojsky bezprostředně u řeky, pak i v tomto případě hlavní síly svazu nebo jejich části se budou zřejmě rovněž přesunovat z hloubky a rozvinovat se pro zasazení do boje z chodu.

V palebném působení jsou pozorovány tendence k maximálnímu narůstání nepřetržitosti a stupně ničení odcházejících uskupení nepřítel k vodní překážce, a při zaujímání obrany na ní i přicházejících záloh, v průběhu násilného přechodu ke zvětšení intenzity a hloubky vedení palebných úderů. V teorii a praxi jsou hledány způsoby a prostředky k násilnému přechodu řek vojsky bez zastávky s využitím plovoucí techniky, rychle zřizovaných pontonových a mostových přepravišť i s jejich překonáváním tanky po dně.

Způsoby zničení uskupení nepřítel, který se brání na vodní překážce, je nezbytné volit takové, které by vedly k rozetnutí a odříznutí, někdy i k jejich obklíčení a zničení do příchodu jeho záloh.

Zničení útočících uskupení nepřítel. V podmínkách, kdy se nepřítel bude snažit plnit své úkoly útočnou činností, jeho zničení může být uskutečňováno ve střetných bojích a sraženích. V soudobých podmínkách mohou vznikat nejen v období boje s přicházejícími zálohami z hloubky a zálohami nepřítel, které vedou protižteče a protiúderu (nejcharakterističtější to bylo v minulé válce), ale i na začátku operací s jeho uskupeními, která přešla do útoku. Přitom budou zahajována jak na jednotlivých směrech a vedena částí útočících vojsk, tak i v celém pásmu svazu jeho hlavními silami. V prvním případě střetného boje a sražení mohou být organizovány a uskutečňovány na základě iniciativy nižších velitelů, ve druhém podle rozhodnutí nadřízených velitelů se soustředěním úsilí všech vojsk, sil a prostředků.

Střetných bojů a sražení ve Velké vlastenecké válce se nejčastěji zúčastňovala nejpohyblivější vojska — tankové a mechanizované sbory a tankové armády — málokdy vševojskové armády, které ve většině případů odrážely silné protiúderu ne-

přítele po přechodu do obrany na výhodných čarách.

Střetné boje a sražení v soudobých útočných operacích v důsledku prudkého růstu mobility všech druhů vojsk mohou vést jak vševojskové svazy, tak i tankové svazky. Za hlavní kritéria, která odlišují různé způsoby jejich vedení, můžeme pokládat použité zbraně a charakter manévru: čelní úder, úder do jednoho nebo obou boků, které mají za následek rozetnutí (rozčlenění), odříznutí nebo obklíčení nepřítele.

Ve střetných bojích a sraženích ve Velké vlastenecké válce v důsledku nedostatečné pohyblivosti vševojskových svazů se projevila tendence přecházet jimi do obrany na směru hlavního úderu nepřítele a jen částí sil, převážně tankovými uskupeními, pronikat do jeho boků a do týlu. Přitom se nejméně dařilo vést střetné čelní a roztínavé údery. Taková činnost je v silách soudobých vševojskových svazů a svazů; budou používány ty, které při zahájení střetného sražení mohou zaujmout nejvýhodnější postavení vzhledem k nepříteli. K odrazení protioúderů uskupení nepřítele, která jsou v převaze, není vyloučen přechod částí sil útočníka do obrany.

Analýza zkušeností z lokálních válek, operačních cvičení a výsledků teoretických výzkumů ukazuje, že nejdůležitějším směrem v rozvoji způsobů vedení střetných bojů a sražení v soudobých operacích jsou:

- stále větší snaha uskupení obou bojujících stran k předstížení ve vedení silných palebných úderů konvenčními zbraněmi (v armádách států NATO průzkumnými palebnými systémy i systémy vysoce přesných zbraní),

- zvětšení hloubky současného působení palbou a vojsky se širokým použitím vzdušných výsadek a vrtulníků různého určení,

- zkrácení času na přesun a rozvinutí vojsk do bojových sestav a dosažení překvapení jejich úderů, zvláště do boků a týlu,

- vedení rozptýlených úderů podél fronty i do hloubky k obklíčení, odříznutí (rozetnutí) a zničení protistojících uskupení po částech.

Při zkoumání konkrétního obsahu různých způsobů zničení uskupení nepřítele ve střetných bojích a sraženích můžeme vyčlenit tyto:

- vedení jednoho nebo několika roztínavých úderů vzápětí za hromadným jaderným a palebným ničením k rozčlenění a zničení nepřítele po částech,

- uskutečnění úderů hlavními silami do obou boků k proniknutí do jeho týlu a obklíčení hlavního uskupení ve spojitosti s odražením jeho čelního útoku částí sil,

- vedení hlavního úderu do jednoho boku k hlubokému obchvatu a proniknutí do týlu hlavních sil nepřítele s jejich současným ničením jadernými a konvenčními zbraněmi.

Zničení odcházejících uskupení nepřítele nebo těch, která vedla boj na zdrženou, bylo v období Velké vlastenecké války dosahováno v průběhu pronásledování jak čelně, tak po rovnoběžných cestách jeho odchodu, někdy i v jejich kombinaci.

Při organizaci pronásledování se projevil tendence ke stále hlubšímu pronikání do operační hloubky nepřítele silami pohyblivých svazů, předsumutých odřadů a předvojů na souběžných cestách odchodu jeho hlavních sil k vyjití do jejich boků a do týlu. Pronásledující svazky a útvary se snažily přetnout cesty, dezorganizovat pohyb, izolovat nepřátelská vojska od přicházejících záloh a ničit je po částech smělou a rozhodnou činností před dosažením konečné čáry odchodu.

V soudobých podmínkách je možný jak vynucený, tak záměrný odchod nepřítele s vedením boje na zdrženou částí sil (předvoji a vyčleněnými útvary a svazky příkrytí), někdy i všemi silami odcházejících vojsk (odchod od čáry k čáře nebo překročením k tomu účelu vytvořených různých uskupení).

V určité situaci nepřítel může současně na jedné směrech odcházet v proudech a na druhých se rozvinout a vést boj na zdrženou na mezilehlých obranných čarách. Proto útočící vojska musí být připravena zahájit jeho pronásledování a útočit na nepřítele, který vede boj na zdrženou, postupně obsazovat z chodu nebo prolomovat po krátké přípravě jeho obranné čáry, nebo i odrazet protizteče a protiúder. Přitom ve spojitosti se zvýšením mobility a pohyblivosti všech vojsk bude hlavním způsobem útoku na odcházejícího nepřítele ve všech případech souběžné pronásledování v proudech a předbojových sestavách k nejrychlejšímu proniknutí do boků a do týlu a zničení jeho hlavních sil.

K hlavním tendencím rozvoje způsobů útoku na odcházejícího nepřítele patří takové, jako je snaha předejít ho v činnosti nejen při pronásledování, ale i při vedení boje na zdrženou, a toho může být dosaženo:

- vedením silných úderů prostředky ničení na hlavní síly odcházejícího nepřítele,
- vysokými tempy pronásledování a rozhodným proniknutím speciálně vytvořenými uskupeními vojsk do jeho boků a do týlu,
- vysazením vzdušných výsadků a vy-

tvořením zátarasů na cestách odchodu a příchodu záloh,

- použitím nejefektivnějších způsobů zničení nepřítele — rozetnutím (rozčleněním) a obklíčením části nebo hlavních sil jeho odcházejících vojsk s jejich následným zničením po částech.

Při analýze jednotlivých směrů v rozvoji způsobů zničení bránících se, útočících a odcházejících uskupení nepřítele můžeme vyvodit tyto tendence:

- narůstání významu předstihujícího jaderného a palebného ničení a úderu vojsky,

- zvětšení hloubky jejich současného působení (včetně vzdušných výsadků, speciálně vytvořených uskupení vojsk atd.),

- zvýšení významu a úlohy manévru a vysokých temp útoku od samotného zahájení,

- vedení velkého počtu úderů vojsky,

rozptýlenými podél fronty i do hloubky, ale se soustředěním hlavního úsilí na krátkou dobu k vytvoření rozhodující převahy na zvolených směrech k rozetnutí (rozčlenění), odříznutí a obklíčení s následným zničením nepřítele po částech,

- vedení nepřetržitého útoku ve dne v noci v jakýchkoli meteorologických a fyzickogeografických podmínkách.

Správné chápání těchto tendencí poskytuje velitelskému sboru skutečnou pomoc při praktickém plnění bojových úkolů, zejména ničení uskupení nepřítele v útočných operacích.

Obrana v průběhu útoku

Redakčně upravený obsah článku Hrdiny Sovětského svazu generálmajora L. I. Vasiljeva, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 7/1984.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války skýtají mnoho poučných příkladů z přechodu svazů do obrany v průběhu útoku.

V soudobých podmínkách, za existence jaderných zbraní a mohutných konvenčních prostředků boje, zmaření, odrazení protiúderů a zničení nepřítele je předpokládáno řešit především jaderným a palebným ničením, dále střetnými údery s využitím vojsk jak prvního, tak i druhého sledu a záloh. V případě značné převahy nepřítele v silách a prostředcích může být odrazení protiúderu uskutečněno obrannou činností. Přitom obrana bude mít dočasný charakter a podřízena zájmům útoku.

Podmínky přechodu do obrany v každém případě závisí na konkrétní situaci, která vznikla na strategickém nebo operačním směru. Přechod do obranné činnosti v průběhu útočné operace bude buď vynucený, nebo plánovaný. Často bude uskutečňován v podmínkách přímého dotyku s nepřítelem, za jeho působení. To se může stát při zahájení, v průběhu vedení útočné operace a po jejím dokončení, jak to potvrzují zkušenosti z minulé války.

Přechod k obranné činnosti v průběhu útočné operace svazu se uskutečňoval zpravidla k odrazení protiúderu velkých uskupení nepřítele.

V soudobých útočných operacích podstatně narůstá aktivnost bránících se vojsk. Analýza zkušeností ze cvičení vojsk NATO ukazuje, že protiúder by vojska vedla zpravidla na několika nebo na jednom směru silami armádního sboru nebo armády, v jejichž sestavě by značnou část tvořily tankové, vzdušné úderné a vzdušné výsadkové svazky a útvary. Přitom zvláště složitá situace může vzniknout, podaří-li

se protistojící straně přisunout k protiúderu své zálohy k čarám jejich zasazení do sražení. V těchto podmínkách budou mít zvláštní význam faktor času a rychlost reagování útočníka na změny situace. Velitelé a štáby svazů, které přecházejí do obrany, musí ve velmi krátkých lhůtách přijmout rozhodnutí, předat úkoly vojskům — zejména prvního sledu, dovedně a rychle soustředit hlavní úsilí na ohroženém směru, nepřetržitě udržovat součinnost vojsk, sil a prostředků, zasazených k odrazení protiúderu.

Vzhledem k velké síle soudobých prostředků ničení a vysoké mobilnosti vojsk pravděpodobného nepřítele stávají se podmínky situace, ve kterých je možný přechod do obrany, složitější než v minulé válce. Útočící vojska budou mít velké ztráty především v důsledku jaderných úderů nepřítele a použití nových vysoce přesných zbraní. Kromě toho je nutné vzít v úvahu, že značně vzrostl stupeň působení nepřítele ze vzduchu.

V souladu s americkou koncepcí „vzdušné a pozemní operace“ bude protiúder veden s cílem získat iniciativu, k čemuž budou použity druhé sledy a zálohy, hlavní část letectva a vzdušné výsadky. Přitom je předpokládáno vést údery nejen čelně nebo do boků, ale i z týlu, se širokým obchvatem ze vzduchu s využitím vzdušných výsadků a vzdušných úderných svazků a útvarů. K palebné podpoře činnosti vojsk protiúderného uskupení je plánováno v širokém měřítku použít průzkumné a palebné systémy.

V těchto velmi složitých podmínkách pozemní a vzdušné situace při přechodu do obrany v průběhu útoku bude zapotřebí

především rychle a kvalitně plnit celou řadu prvořadých a nejzodpovědnějších úkolů.

Za první přebudovat veškerou činnost vojsk a systém velení ze stavu útoku k obraně.

Za druhé v nejkratší době přijmout rozhodnutí k obraně a zejména určit pro ni výhodné čáry, včas stanovit především vojskům prvního sledu nové úkoly, zabezpečit jejich přeskupení a připravit je k organizovanému odrazení protiúderu. **Zvláštní pozornost je nutné věnovat organizaci silného palebného působení na nepřítele a spolehlivé obrany vojsk ze vzduchu, způsobit mu velké ztráty, zabezpečit bez překážek zaujetí obrany a rychlé zvýšení její odolnosti.**

Za třetí ve velmi krátké době skutečnit ženijní: vybudování terénu a opatření k narůstání aktivity obrany, a to neustálým působením na nepříteli údery raketových vojsk, dělostřelectva a letectva, systémy minování na dálku, vysazením výsadek.

Všechno to vyžaduje výjimečnou operativnost a činnost velitele, štábu, velitelů druhů vojsk a služeb. Na zvláštním významu nabývá umění pracovat s předvídáním.

Velmi důležité je především v průběhu útoku pečlivě sledovat charakter činnosti nepřítele, jeho záloh a na základě zpráv průzkumu, znalostí bojových možností a zámyslu nepřítele včas a v počátečním období zjišťovat možný protiúder a přijímat odpovídající opatření. Jde především o prognózování činnosti obránce, stanovení zámyslu k odrazení protiúderu, o včasné uskutečnění dalších opatření, která umožní získat maximum času k rychlému přechodu vojsk z útoku do obrany.

Při přípravě a vedení protiúderu se nepřítel pokusí palebnými údery a hromadným zasazením prostředků REB podstatně narušit odolnost velení našim vojskům a zbraním, zvláště v době intenzivní práce spojovacích prostředků a orgánů velení. Současně s tím nabývají na významu organizace a uskutečnění efektivní radioelektronické ochrany, zmaření nebo dezorganizace práce velení vojskům a zbraním nepřítele i opatření proti jeho technickým prostředkům průzkumu.

Nejcharakterističtější rysem přechodu do obrany v průběhu útoku jsou velké nedostatek času a organizace obrany za činnosti nepřítele a v terénu, který není zejména připraven, a na čarách, které ne-

jsou vždy výhodné k obraně. Na začátku se bude vyznačovat malou hloubkou, nestálým předním okrajem, značnými silami prvního sledu, častým nedostatkem nejen druhých sledů, ale i záloh, neúplným vytvořením obranného uskupení a jeho operační sestavy, nedostatečným ženijním vybudováním postavení a pásem, nízkou hustotou překážek, nedostatečným materiálním zabezpečením svazků a útvarů.

Ve Velké vlastenecké válce neměly negativní stránky spěšně zaujaté obrany v průběhu útočné operace tak velký následek pro vojska, jako tomu může být v současné době. Nepřítel v té době neměl dalekonosné, rychle působící a vysoko přesné prostředky boje a potřeboval značnou dobu na přesun vojsk, jejich rozvinutí a na přípravu protiúderu. Vojska, která přecházela do obrany, měla většinou určitou dobu k vytvoření obrany a uskutečnění potřebných opatření do doby zahájení aktivní činnosti nepřítele. Vojska nepřítele nebyla tak mobilní jako v současné době. Velitel a štáb svazu měl možnost vyslat průzkum, zjistit síly a prostředky nepřítele, včas se rozhodnout, určit úkoly útvarům a svazkům, organizovat součinnost, vybudovat odolnou a pevnou obranu.

V současné době, ve spojitosti se vzrůstajícími bojovými a manévrovacími možnostmi nepřítele, se situace značně změnila a vybudování odolné a aktivní obrany v průběhu útočné operace k odrazení protiúderů velkých nepřátelských uskupení je jedním z nejsložitějších úkolů.

V těchto podmínkách musí obránce čelit útočníkovi mohutnou palebnou i údernou silou, manévrem vlastních vojsk, a co je zvláště důležité, aktivností jejich činnosti. Z toho vyplývá, že ze začátku bude organizována ohnisková obrana se soustředěním sil a prostředků na nejnebezpečnějších směrech. K rychlému zabezpečení její vysoké odolnosti bude velmi důležité co nejdříve organizovat palebné ničení nepřítele již na dalekých přístupech, zabezpečit pevnost a úpornost v boji k udržení nebo obsazení výhodných prostorů a čar s vedením širokého manévru palbou, silami a prostředky.

Značnou úlohu při organizovaném přechodu vojsk do obrany může mít smělá a odvážná činnost předsunutých útvarů, vzdušných výsadek, obcházecích a jiných oddílů i skupin. Aktivním čelním útokem, útokem z boků a tlů mohou vážně narušit přesun a rozčleňování vojsk nepřítele k protiúderu, zničit důležité objekty, zvláště jaderné a palebné prostředky, systémy

raketových řízených kompletů, ztížit velení vojskům a zbraním nepřítele.

Se stejným cílem mohou vojska na jednotlivých směrech pokračovat v útoku k obsazení výhodných čar. Tato činnost musí zabezpečit získání času a výhodné podmínky k organizování obrany, zejména vybudování terénu v krátké době, především prvního postavení. Všechna opatření se musí uskutečňovat za obrany palebných prostředků a vojsk PVO s maximální intenzitou jejich bojových možností. Je velmi důležité, aby první a potom i další postavení byla schopna podle možností co nejrychleji odrazit hromadné údery tanků a letectva. Je nutné rychle vytvořit druhé sledy a zálohy a připravit je k vedení protiztečí a protiúderu.

Organizace obrany zahrnuje:

- uskupení vojsk a jejich operační sestavu,
- systém obranných čar, prostorů a postavení,
- systém palby,
- systémy protitankové, protivzdušné a protivysádkové obrany,
- systém ženijních zátarasů.

Při řešení těchto otázek ve zkoumaných podmínkách budou i určité zvláštnosti. **Obranné uskupení** v průběhu útočné operace bude nutné vytvářet při vedení úporného sražení na zemi a ve vzduchu, s výsadky a vzdušnými údernými útvary. V tak složité situaci je důležité co nejrychleji vytvořit sestavu vojsk na pravděpodobném směru hlavního úderu nepřítele přeskupením svazků podél fronty, obnovit druhý sled a zálohy a vyvést část sil do hloubky.

V nevýhodných podmínkách situace mohou svazy a svazky v průběhu určité doby plnit úkoly k odražení protiúderu v takových uskupeních, která vznikla v průběhu útoku, většinou v jednom sledu a s malými zálohami.

V souvislosti se stabilizací čáry dotyku a upevněním obsazených prostorů budou vytvářena uskupení vojsk na hlavním a podružných směrech, uskupení druhů vojsk a speciálních vojsk. Kromě toho budou přemísťovány do nových postavení útvary raketového vojska a dělostřelectva, dále prostředky PVO tak, aby měly zabezpečeny co nejlepší podmínky k ničení pozemního a vzdušného nepřítele na přístupech k obraně a při odražení protiúderu.

Raketové vojsko a dělostřelectvo je výhodné přemístit po splnění úkolu k předejití nepřítele v jaderném a palebném ničení. To platí i pro letectvo. V průběhu

změny postavení raketového vojska a dělostřelectva i letišť pro letectvo vznikne nutnost upřesnit systém velení a především organizaci spojení s nimi a s prostředky průzkumu.

Současné s organizováním obranných uskupení je potřebné vytvořit také **operační sestavu vojsk**, protože jsou vzájemně spojeny a vzájemně se podmínují.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že první sled zpravidla tvořila vojska, která vedla útok. Častým jevem bylo, že do jeho sestavy k zaujetí obrany byly přisunuty druhé sledy a zálohy svazů v útoku, zvláště při vedení nepřátelského protiúderu do boku. Podle možnosti byly dále vyčleňovány síly do vševojskové zálohy (jestliže nebyla vytvořena). Na směru soustředění hlavního úsilí byly vytvářeny druhé sledy ze sil prvního sledu svazů, které působily na jiných směrech, nebo ze vševojskové zálohy nadřazeného velitele.

Při přechodu do obrany bylo uskutečňováno nové rozdělení sil a prostředků uskupení druhů vojsk a speciálních vojsk podle směrů a do hloubky a bylo-li to nutné, i jejich zesílení. Při rozdělování uskupení vojsk podle směrů byl dodržován důležitý princip sovětského vojenského umění — rozhodné soustředění úsilí ke splnění hlavních úkolů. Tyto zkušenosti z války mají svůj význam i v současné době. Mohou být využity vojsky při přechodu do obrany s přihlédnutím k současným prostředkům boje, které nás nutí nově přistupovat k vytváření uskupení vojsk a jejich operační sestavy. Uvažujeme-li, že nepřítel má vysoce přesné zbraně, bude pravděpodobné, že je použije k vedení úderů na zjištěné objekty v hloubce. Proto je výhodnější nezaujímat obranná postavení v hloubce obrany, ale rozptýlit vojska, rozmísťovat je mimo dosah působnosti hlavní síly dělostřelectva a systémů salvové palby s dodržováním přísných opatření maskování a spolehlivé obrany prostředky PVO. Obsazovat tato obranná postavení bude pravděpodobně nejvýhodnější se zahájením sražení, kdy se projeví směr činnosti protiúderných uskupení nepřítele. S cílem dezinformace útočníka je potřebné zabezpečit utajení organizace systému obrany vybudováním klamných postavení a čar, použitím dýmových clon, vytvářením klamných prostorů soustředění a uskutečněním dalších opatření.

Zkušenosti z minulých a lokálních válek svědčí o tom, že hlavním úkolem obrany je nejen udržení obsazených prostorů, ale i zničení útočícího nepřítele hromad-

nými údery konvenčních palebných prostředků, rozhodnými protiztečemi i protiúderem, aktivní činností vzdušných výsadků a vzdušných úderných útvarů. Dodržováním těchto zásad a rozptýlením rozmístováním vojsk ve výchozích prostorech vzniká možnost rychle je přesunovat k vedení protiztečí a protiúderů nebo v případě nutnosti k obsazení a udržení obranných čar. Uskupení vojsk a jejich operační sestava v obraně musí ve všech případech zabezpečit:

- úspěšné vedení bojové činnosti jak s použitím jaderných, tak konvenčních zbraní,

- komplexní použití všech prostředků ničení pozemního a vzdušného nepřítele,

- narůstání úsilí na ohrožených směrech,

- uskutečnění pružného manévru vojsky, údery a palbou,

- vedení protiztečí a protiúderů ke zničení uskupení, která se vklíní do obrany, k obnovení původního postavení a vytvoření podmínek k pokračování v útoku.

Systém obranných čar při přechodu do obrany v průběhu útočné operace bude zpravidla vytvářen novým způsobem v krátké lhůtě, často za působení nepřítele se současným ženíjním budováním terénu. Prvořadým úkolem je vybudování a pevné udržení první obranné čáry s následujícím narůstáním ženíjního budování čar a postavení v hloubce.

Při přechodu vojsk do obrany v průběhu útoku ve Velké vlastenecké válce neměla vojska vždy dostatek času na přípravu čar a postavení. Přesto vznikaly možnosti k vybudování hluboce členěné obrany. Např. v balatonské operaci (v březnu roku 1945) bylo vybudováno pět obranných čar, obrana, včetně protitankové, měla hloubku 25 až 30 km a zahrnovala hlavní, druhé a armádní pásmo obrany, dvě frontové čáry a příčná postavení. Základem protitankové obrany byly rotní opěrné body, sloučené do praporečnických protitankových rájů a členěných do hloubky. V průběhu této operace sovětská vojska v obraně nejenže zničila nepřítele, ale vytvořila i podmínky k dalšímu útoku.

V současné době, s využitím mohutného a aktivního působení na nepřítele všemi zavedenými prostředky, bude zřejmě nutné také připravovat obranné čáry k vytvoření hluboké obrany, zejména tehdy, kdy nepřítelem bude vést mohutnými silami protiúder, který může přerůst do protiútoků.

Systém obranných čar musí zabezpečit:

- narůstající odpor proti uskupením, která vedou protiúder,

- přesnou taktickou a operační součinnost vojsk v obraně,

- včasný manévr druhých sledů a záloh,

- rozptýlení vojsk a jejich odolnost na obranných čarách a postaveních, v prostorech mezi nimi, a to jak v podmínkách použití jaderných, tak konvenčních prostředků ničení.

Stanovení optimálního systému obranných čar a postavení, vzájemných vzdáleností mezi nimi, jejich průběh, hloubka a způsob jejich obsazení a vybudování je důležitým předpokladem pevnosti a aktivity obrany. Ze zkušenosti z Velké vlastenecké války vyplývá, že první obrannou čáru zaujímaly svazky prvního sledu, jednu až dvě čáry budovaly operační a jednu až dvě čáry operačně strategické svazy, na kterých se bránily jejich druhé sledy a zálohy.

Systém palby v obraně v minulé válce byla věnována zvláštní pozornost. Přitom se předpokládala příprava prostorů, úseků a čar hromadné soustředěné a přehradné palby, prostorů souvislé několikavrstvové palby všech druhů zbraní na přístupech k obraně, před předním okrajem, na bocích a v hloubce, prostorů mohutné palby dělostřelectva a jiných protitankových prostředků na tankových směrech, a dále manévr palbou k rychlému soustředění na kterýkoli ohrožený směr nebo úsek.

Bohaté zkušenosti z minulé války z vytváření systému palby v obraně neztratily na aktuálnosti ani v soudobých operacích a mohou být tvůrčím způsobem využívány v operační a bojové přípravě vojsk.

Palebné ničení v současné době zahrnuje vytvoření systému palebných úderů dělostřelectva, raketového vojska a letectva do pravděpodobné hloubky operační sestavy protiúderného uskupení nepřítele. Palebné ničení musí zabezpečit:

- předstihující zničení a spolehlivé umlčení jaderných a palebných prostředků nepřítele,

- vedení hromadných úderů na svazky a útvary protiúderných uskupení, především na tanková, v době jejich soustředění, za přesunu a rozčleňování do bojové sestavy,

- spolehlivé palebné ničení nepřítele při odrážení jeho ztečí a udržení obranných čar a postavení,

— zničení uskupení, která se vklíní do obrany, a zamezení jejich průlomu do hloubky,

— palebné zabezpečení mezer v bojové sestavě vojsk a jejich boků a také ženijních zátarasů,

— zničení vzdušných výsadek a vzdušných úderných útvarů v době vysazení a vedení boje v hloubce obrany,

— narušení práce systému týlu a velení nepřítele.

Při plnění těchto úkolů je nutné uvažovat o vlastnostech a možnostech nových palebných systémů, kterými jsou vyzbrojovány mnohé armády a které jsou spřaženy s prostředky průzkumu na základě automatizovaných systémů. Značná délka střelby, rychlá činnost, vysoká přesnost a mohutnost nových konvenčních prostředků ničení, které se přibližují svými bojovými možnostmi taktickým jaderným zbraním, změni způsob palebného ničení. Je zřejmé, že nebude nutné vytvářet vysoké hustoty dělostřelectva, protože střely a rakety zabezpečí spolehlivé zničení dobře chráněných a malorozměrných cílů, a to ne palbou na plochu, ale jednotlivými komplety, dokonce i jednotlivými zbraněmi. To umožní omezeným množstvím bojových prostředků a v krátké lhůtě splnit velký rozsah palebných úkolů. Soudobé systémy ničení umožní novým způsobem řešit otázky soustředování palby. Protože mohou vést střelbu na značnou vzdálenost, jsou schopny plnit úkoly rozptýlené ze značné velkého prostoru, rychle soustřeďovat palbu v potřebném prostoru s využitím manévru dráhy střely. Přitom k ničení nejdůležitějších objektů protitankových uskupení mohou být vytvářeny prostory hromadného ničení nejen na přístupech k obraně, ale také v celé hloubce operační sestavy nepřítele. To může zmařit nebo oslabit jeho protitankový úder.

Protitanková a protivzdušná obrana jsou nejdůležitějšími faktory její vysoké pevnosti a představují komplex organizačních opatření a bojové činnosti vojsk při odražení ztečí pozemního a vzdušného nepřítele.

Protivýsadková obrana je organizována pro boj s nepřátelskými vzdušnými výsadkami a vzdušnými údernými útvarů. V souvislosti s neustálým zvyšováním aeromobilnosti vojsk států NATO je organizace protivýsadkové obrany prvořadým úkolem, protože nepřítel se bude snažit aktivní činností vzdušných výsadek a aeromobilních vojsk zabránit organizovanému přechodu do obrany, dezorganizovat velení a tím

napomáhat k dosažení úspěchu protitankového uskupení.

Systém protivýsadkové obrany zahrnuje speciálně zplánovanou činnost letectva, prostředků PVO, záloh a dalších vyčleněných sil a prostředků, vytvořený systém palby i protivýsadkových zátarasů v prostorech možného vysazení (shození) výsadek a činnosti aeromobilních vojsk nepřítele.

Letectvo a raketové vojsko bude vést údery na výsadky v prostorech soustředění, na letiště a přistávací plochy vrtulníků. Prostředky PVO ničí výsadky nepřítele ve vzduchu a při vysazování (shození). K ničení vysazovaných výsadek a aeromobilních vojsk je účelné použít druhé sledy a zálohy svazků. V podmínkách, kdy se obrana ještě nestabilizovala, mohou být široce použity k jejich ničení vrtulníkové výsadky.

Při přechodu vojsk do obrany byla v minulé válce věnována značná pozornost **ženijnímu zabezpečení**. Ženijní vybudování terénu a zřizování zátarasů značně zdržovaly postup nepřítele, poučily jeho vojska a způsobovaly jim ztráty na živé síle a technice. Jak potvrzují zkušenosti z lokálních válek, nesnižila se jejich úloha ani v soudobých podmínkách.

Při zřizování zátarasů mají zvláště vysokou efektivnost systémy minování na dálku. Jejich použití podstatně zvyšuje možnosti k minování terénu v krátké lhůtě, což při přechodu do obrany k odražení protitankového v průběhu útoku má prvořadý význam.

Systémy minování na dálku, které jsou vytvářeny v řadě různých armád, jsou vysoce perspektivní, protože nejlépe odpovídají soudobým požadavkům — zřizování zátarasů na hlavních směrech a čarách, do velké hloubky a v krátkých lhůtách. Tyto zátarasy budou zřizovány v první řadě na nejnebezpečnějších směrech a proti hlavním nepřátelským uskupením, která vedou protitankový úder.

K některým otázkám vedení obrany vojsk při odražení protitankového nepřítele.

V podmínkách, kdy je přechod do obrany uskutečňován mimo dotyk s protitankovým nepřátelským uskupením, působení proti němu je zahajováno palebnými prostředky na dalekých přístupech.

V činnosti s použitím konvenčních zbraní mají při ničení přisunovaného a rozčleňovaného nepřítele rozhodující úlohu údery, vedené vysoce přesnými řízenými raketami a střelami i letectvem. Hromadné a

soustředěné údery budou vedeny na vojska za přesunu, zjištěné prostředky jaderného napadení, dělostřelecké baterie, letiště a místa velení. Hlavním požadavkem je palebné působení na nepřítele co nejdále od předního okraje.

Při přechodu do obrany v průběhu boje v dotyku s vojsky protiúderného uskupení nepřítele je obranné sražení zahajováno palbou dělostřelectva, tanků a jiných bojových prostředků, údery raketových vojsk a letectva do celé hloubky nepřátelské operační sestavy. Hluboké ničení, jak je nazváno řádem americké armády FM 100-5, zbavuje útočnicka výhod, omezuje možné varianty jeho činnosti, máří zámysl a zbavuje iniciativy.

Důležitým způsobem ničení nepřítele a oslabení jeho protiúderného uskupení je palebná protipříprava. Při přechodu do obrany v průběhu útoku je její organizace značně složitá, avšak je potřebná a možná z hlediska značného růstu ničivých možností palebných prostředků, zvláště systémů salvové palby.

V polním řádu pozemních vojsk USA FM 6-20 je uvedeno, že k úkolům protipřípravy patří vyřazení prostředků ničení nepřítele, narušení jeho bojových sestav, snížení bojových schopností vševojskových jednotek a účinnosti palby, oslabení jejich útočného náporu. V operacích Velké vlastenecké války nebyla protipříprava delší než 30 minut a hustota dělostřelectva dosahovala 25–30 hlavních na jeden km jejího úseku.

V soudobých podmínkách, kdy jsou vojska vybavena mohutnými rychle působícími a vysoce přesnými prostředky ničení, není nutné vytvářet vysoké hustoty dělostřelectva a je účelné ji uskutečňovat ve značně kratší době. Může být vedena v takovém uskupení palebných prostředků, které bylo vytvořeno v útoku, a to přenesením palby na nebezpečné směry. V souvislosti s tím bude potřeba na její organizaci méně času.

Při přípravě nebo se zahájením protiúderu je možné široké použití vzdušných výsadek, vzdušných úderných útvarů a skupin speciálního určení. Přitom se předpokládá vytváření vzdušných a pozemních manévrovacích skupin, které jsou usměrněny na předem určené a týlové prostory protistojícího nepřítele. Hluboké palebné údery a rozhodná činnost vzdušných i pozemních manévrovacích skupin narušují systém palby, snižují schopnost obránce k udržení předem určených čar a mohou zmařit i organizaci obrany. Vedení úderů ma-

névrovacími skupinami na objekty z týlu ve spojení s hlubokým palebným ničením musí zdržet, dezorganizovat nebo zničit nezasazené síly a prostředky nepřítele, narušit velení, izolovat vojska v obraně prvního sledu s cílem jejich dalšího zničení. Americké řády předpokládají vytvoření aktivní fronty v týlovém prostoru, aby společně s útočícími vojsky rychle podlomila pevnost obrany a zabezpečila rozhodné přenesení úsilí do hloubky se současným obchvatem ze vzduchu. Tento obchvat mohou uskutečnit nejen vzdušné výsadky a vzdušné úderné útvary, ale také vševojskové svazky, útvary a jednotky přepravené vzduchem.

Boj s tzv. „vzdušným sledem“ při přechodu do obrany v průběhu útočné operace nabývá v současných podmínkách na zvláště důležitém významu, protože uskupení vojsk nepřítele, která vedou ze vzduchu činnost proti vojskům, jež přecházejí do obrany, může být svou sestavou (složením) dostatečně silné, mít značnou palebnou a údernou sílu a také vysokou manévrovost, což výrazně ztíží přechod do obrany. Důležitými faktory úspěšného boje se „vzdušným sledem“ nepřítele jsou dosažení nadvlády ve vzduchu, vytvoření spolehlivé PVO a vyčlenění dostatečného množství mobilních sil a prostředků ze sestavy vojsk, která přecházejí do obrany, a vševojskových záloh nadřazených veliteli.

Obránce s cílem vytvoření nejvýhodnějších podmínek k odrazení úderů nepřítele v období jeho přesunu a rozčleňování má také možnost široce použít vzdušné výsadky, sladěné s činností vojsk, která vedou úder do boku a týlu nepřítele. Mohou být použity k jeho ničení na osách přesunu, k činnosti proti objektům v týlu nepřítele, k obraně vlastních boků, k izolaci bojiště proti druhým sledům a zálohám nepřítele a jejich ničení po částech, k obsazení a udržení výhodných čar k obraně na směru protiúderu a k zabezpečení přechodu hlavních sil svazu do obrany.

Aktivní činnost „vzdušného sledu“ vojsk, která přecházejí do obrany proti přísunovanému nebo rozčleňovanému protiúdernému uskupení, může zdržet a značně oslabit sílu jeho úderu, dezorganizovat vojska nepřítele, snížit efektivnost jejich palebných prostředků a systému velení; kromě toho i narušit materiální a technické zabezpečení. Vojska v obraně mohou současně působit do celé hloubky operační sestavy protiúderného uskupení nepřítele.

Obrana v průběhu útoku, kdy jsou bojové operace rozvinuty na velkých prostorech s rychlými a náhlými změnami situace, bude častějším jevem než v letech minulé války. Obranná činnost bude většinou charakterizována nedostatečně přesným vymezením předního okraje a boků, využitím širokého manévru, použitím mohutných, vysoce přesných zbraní a letectva, efektivních soudobých prostředků průzkumu, velení a radioelektronického boje.

V těchto podmínkách může obrana plnit své úkoly v tom případě, bude-li odolná a aktivní, schopná odrazit hromadné úderů nepřítel s použitím všech bojových a zabezpečujících prostředků, zničit ho a vytvořit výhodné podmínky k pokračování v útoku. Obrana je podřízena zájmům útoku a v současné době bude mít útočný charakter s ničením nepřítel do celé hloubky jeho operační sestavy, s využitím palby, úderu a manévru. To vyžaduje koordinovat činnost všech sil k dosažení cíle obranného sražení nebo operace v co nejkratší lhůtě.

z kapitalistických armád

SOCIÁLNA PODSTATA DÔSTOJNÍCKEHO ZBORU V KAPITALISTICKÝCH KRAJINÁCH

Major RSDr. Štefan V o l n e r, CSc.

Proces militarizácie buržoáznej spoločnosti, výstavba a rozvoj buržoáznej armády je v kapitalistických štátoch sprevádzaný intenzívnym rozvojom buržoáznej sociológie armády. Dynamika a zložitost vnútropolitických a medzinárodnopolitických vzťahov, prehlbujúca sa kríza buržoáznych spoločností, rozmach vedeckotechnickej revolúcie vo vojenstve atď. spôsobujú, že sa stáva čoraz významnejším prostriedkom uskutočňovania militaristickej politiky reakčných kruhov imperialistických mocností, realizácie ich antikomunistických, antidemokratických a protifudových cieľov. V súčasnosti aj naďalej plní príkaz objednávky vládnucich tried. Svoju hlavnú pozornosť sústreďuje predovšetkým na falzifikáciu triednej podstaty a poslania armád buržoáznych štátov, triednych aspektov všetkých oblastí a stránok vojenstva. Táto snaha sa v plnej miere prejavuje aj pri skúmaní a objasňovaní sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru, jeho triednej podstaty a poslania.

Buržoázni sociológovia pri definovaní a skúmaní sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru vedome zastierajú predovšetkým jeho triednu podstatu. M. Janowitz v publikácii „Vojenský konflikt“ uvádza, že: „Vojenská dôstojníctva sú služobníci občanov, a teda majú právo zastávať súkromné politické hľadiská...“ Vo svojich prácach plne ignoruje triedne determinanty rozvoja spoločnosti a armády, triednu podstatu a poslanie dôstojníckeho zboru. F. Brown tvrdí, že armáda, teda aj dôstojnícky zbor, ako súčasť štátu uskutočňuje významný sociálny program na zvyšovanie blahobytu občanov. M. D. Field, taktiež ignorujúci triedny charakter dôstojníckeho zboru, tvrdí, že: „Pôvodná odovzdanosť vojenskejho personálu sa zmenila v odovzdanosť voči korporatívnemu telesu, ktorého je členom. Toto teleso a nie triedny pôvod boli hlavným zdrojom statusu a autority.“

Triednu podstatu dôstojníckeho zboru neodhalil plne ani C. W. Mills, ktorý sa zo všetkých amerických sociológov dostal najbližšie k zisteniu vývoja americkej spoločnosti, ktorý bol najbližšie k objasneniu vzájomného vzťahu medzi vojenstvom, ekonomikou a politikou. V jeho diele sa od-

rážajú ilúzie o nadtriednom charaktere štátu, teda aj armády a jej dôstojníckeho zboru.

Spolu s týmito názormi sa v buržoáznej sociologickej literatúre objavujú aj rôzne neomilitaristické teórie, ktoré sa snažia ospravedlniť existenciu imperialistických armád, teda aj dôstojníckeho zboru, údajne všeobecne prosperujúcimi „sociálne výrobnými funkciami“, tým, že prispievajú blahu ľudu a sú vôbec prospešné pre civilnú spoločnosť, lebo slúžia „národnej obrane“.

Veľká skupina buržoázných sociológov pri definovaní a určovaní sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru vôbec nevyjadruje jeho sociálno-triednu príslušnosť.

Rôznorodosť názorov buržoázných sociológov na otázku sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru je daná tým, že v buržoáznej sociológii chýbajú vedecké metodologické základy rozdelenia spoločnosti na sociálne skupiny a triedy. Ich spoločnou „ideovou“ platformou je antikomunizmus, jednotným filozofickým a metodologickým základom je idealizmus a metafyzika. Na tieto názory buržoázných sociológov má vplyv aj tradičná buržoázna koncepcia nadtriednosti armády, predstava o nej ako o „celonárodnej inštitúcii“, stojacej nad záujmami ktorejkoľvek triedy.

Skutočnú vedeckú analýzu sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru všetkých historických typov armád je možné uskutočniť len na základe marxisticko-leninskej metodológie. Podľa nej pri určovaní sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru sa musíme riadiť základnými kritériami sociálno-triedneho členenia spoločnosti, tzn. ich vzťahom k výrobným prostriedkom a charakterom práce, jej delenie na duševnú a fyzickú. Analýza pracovnej činnosti dôstojníkov z hľadiska oblasti uplatňovania (vojenská), kvalitatívnej úrovne (profesionálna), jej charakteru (prevládanie rozumovej činnosti), špecifiky (riadiaca), umožňuje urobiť záver, že dôstojnícky zbor je, z hľadiska sociálno-profesionálneho členenia, zvláštnou sociálnou skupinou, patriacou do sociálnej skupiny inteligencie — vojenskej inteligencie. Avšak analýza dôstojníckeho zboru len podľa vzťahu k výrobným prostriedkom a podľa charakteru práce ešte nedáva úplnú odpoveď na jej sociálnu podstatu, nemožno ju určiť rozdiely a špecifiká dôstojníckeho zboru v protikladných spoločenských systémoch. Treba ho analyzovať v širšom sociálnom rozsahu, t. j. s rešpektovaním jeho vzťahu v systéme spoločenských vzťahov, predovšetkým politických.

V tejto súvislosti, pri analýze sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru, má veľký teoreticko-poznávací a prakticko-politický význam sledovanie nielen kritérií sociálno-profesionálneho začlenenia, ale aj kritéria sociálno-politického členenia, t. j. ich sociálno-triedne a sociálno-politické postoje, hodnotovú orientáciu a sociálno-politickú aktivitu. Vychádzajúc z tohto sociálno-politického členenia **dôstojnícky zbor v kapitalistických krajinách je najvyhranenejším predstaviteľom záujmov monopolistickej buržoázie, vykonávateľom ich vôle.** Už V. I. Lenin svojho času upozornil, že „dôstojníci a generáli zväčša alebo patria k triede kapitalistov alebo hája jej záujmy“.

Hlavné determinanty sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru buržoázných armád spočívajú vo zvláštnostiach ekonomickej základne a v systéme tried a triednych vzťahov. Tieto prostredníctvom súhrnu nastavbových elementov, zvlášť politickej organizácie kapitalistickej spoločnosti, určujú triednu podstatu a poslanie buržoáznej armády, ale zároveň aj jej dôstojníckeho zboru. Preto **triedny aspekt v analýze sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru má prvoradý význam.** Práve k nemu zaujímavú buržoáznú sociológoviu odmietať, až nevraživý vzťah. Samotná sociálno-triedna štruktúra dôstojníckeho zboru, mechanizmus jeho výberu a dopĺňovania, celý systém výchovy a prípravy pritom dokazujú, že sa buržoázia v praxi veľmi prísne riadi triednym princípom výstavby armády, že veľmi dôsledne sleduje triedne a politické hľadiská pri dopĺňovaní a formovaní svojho dôstojníckeho zboru. Napr. v dôstojníckom zbore USA sú predstavitelia podnikateľskej a priemyselnej elity zastúpení 3 %, vyššie stredné vrstvy 47 %, stredné vrstvy 45 % a robotníci a úradníci 5 %. To znamená, že 95 % dôstojníckeho zboru je reprezentované tými sociálnymi vrstvami, ktoré zaujímajú v spoločnosti len 5–6 % obyvateľstva.

Z rovnakých zdrojov vyplýva, že vo Veľkej Británii sú najvyššie vrstvy zastúpené v dôstojníckom zbore 5 % a stredné vrstvy 95 %. Pokiaľ ide o západonemecký bundeswehr, jeho dôstojnícky zbor je zložený zo 75 % predstaviteľov privilegovaných tried buržoázie, z 10 % inteligencie a z 15 percent príslušníkov robotníckej triedy a úradníkov. Podobná situácia je aj vo francúzskom dôstojníckom zbore.

V 70. a 80. rokoch došlo v sociálno-triednom zložení dôstojníckeho zboru kapitalistických armád k značným zmenám. Vlády kapitalistických krajín a velenie ich armád v dôsledku pôsobenia predovšet-

kým takých faktorov, ako sú rast počtu ozbrojených síl, vplyv vedeckotechnického pokroku vo vojenstve, rast zložitosti vojenskej služby, znižovanie prestíže vojenskej profesie v buržoázných kruhoch, znižovanie sociálnej základne buržoázie a upevňovanie jej parazitizmu, boli, ale aj v súčasnosti sú, nútení prejsť na rozširovanie sociálnej základne (hraníc) dôstojníckeho zboru. Zreteľne je to vidieť napr. už u mladšieho dôstojníckeho zboru buržoázných armád. Pre nižších dôstojníkov bundeswehru je charakteristická sociálna rôznorodosť. V jeho sociálnom zložení sa postupne znižuje počet dôstojníkov z veľkej buržoázie (16 %), z úradníkov a rodín vojakov je 32,4 %, synov vojakov je 34,2 % a príslušníkov robotníckej triedy je 17,4 %.

Buržoázní sociológovia, opierajúc sa o tieto skutočnosti, začali vo svojich úvahách preceňovať niektoré čiastkové presuny v sociálnom zložení dôstojníckeho zboru. Tieto úvahy zaviedli napr. M. Janowitz, ale i ostatných buržoázných sociológov, k ničím nezdôvodniteľným špekuláciám o „demokratizácii“ a „zobčanštvaní“ dôstojníckeho zboru kapitalistických armád a dokonca až k pochybným teóriám o postupujúcej konvergencii civilných a vojenských sociálnych štruktúr. Analýza dôstojníckeho zboru v kapitalistických krajinách však ukazuje, že menšie zastúpenie veľkoburžoázie v sociálnom zložení dôstojníckeho zboru na veci nič nemení, lebo táto sociálna skupina naďalej obsadzuje hlavné a rozhodujúce miesta a ostatné sociálne pozície prenechávajú iným loajálnym sociálnym vrstvám. Zároveň buržoázia veľmi prísne sleduje, aby nedošlo k prenikaniu predstaviteľov najrevolučnejšej sily spoločnosti — robotníckej triedy — do dôstojníckeho zboru. Preto ani príliv stredných a nižších vrstiev do dôstojníckeho zboru buržoázných armád nie je možno považovať, ako sa o to často snažia buržoázní sociológovia, za prejav „demokratizácie“ buržoázneho vojenstva, „zobčanštvania“ dôstojníckeho zboru. Nehovoriac pritom ani o tom, že kritérium sociálneho pôvodu nemôže byť jediným kritériom sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru. Treba tu rešpektovať aj ich triedne poslanie, spoločenskú funkciu, spoločenské pozície, sociálno-politickú aktivitu a spoločenský status. Vychádzajúc práve z týchto kritérií, z celého radu charakteristík, ktoré v jednote a vo vzájomných vzťahoch umožňujú postihnúť sociálnu podstatu dôstojníckeho zboru buržoázných armád, možno jednoznačne konštatovať, že **buržoáznym dôstojníckym zborom**, napriek niektorým zme-

nám v jeho sociálnom zložení, **predstavuje najreakčnejšiu, najorganizovanejšiu a najkonzervatívnejšiu a politicky spoľahlivú (loajálnu) sociálnu skupinu v kapitalistických štátoch, ovládajúcu súčasné formy a spôsoby vedenia vojny a ozbrojeného zápasu v záujme monopolitických reakčných kruhov. Sú dôslednými hlásateľmi a obrancami ideí buržoázie, pripravení zúčastniť sa v ľubovoľných akciách imperializmu.** Dôstojnícky zbor buržoázných armád je pevnou súčasťou mocenskej štruktúry buržoázneho štátu, je triednym, mocenským nástrojom monopolistickej buržoázie.

Požadované kvality dôstojníckeho zboru dosahujú buržoázne vlády dôsledným uplatňovaním triedneho princípu pri jeho výbere, dopĺňovaní, príprave a výchove.

V súčasných buržoázných armádach sa realizácia triedneho princípu pri upevňovaní triedneho charakteru a poslania dôstojníckeho zboru najvýraznejšie prejavuje v:

- snahe buržoázie zabezpečiť zastúpenie svojej triedy, hlavne na vyšších stupňoch velenia armády,

- prísnom zachovaní a posilňovaní politického výberu,

- duchovnom pôsobení na dôstojnícky zbor, uskutočňovaní jeho výchovy a výcviku v duchu ideológie vládnucej buržoáznej triedy v duchu antikomunizmu a antisovietizmu.

Buržoázia zabezpečuje zastúpenie svojej triedy na vyšších stupňoch velenia armády predovšetkým cestou prísneho triedneho výberu do vojenských akadémií. Ich absolventi, z hľadiska upevnenia buržoázných triednych vzťahov v armáde, sú najväčšou nádejou monopolistickej buržoázie. Napr. v USA absolventi vojenskej akadémie West Point, námorníckej akadémie Annapolis a leteckej akadémie Colorado Springs, tvoria jednu tretinu vyšších dôstojníkov a asi 65—70 % generálov a admirálov. V námorníctve absolventi vojenskej akadémie v Annapolis tvoria 100 % medzi admirálmi a viceadmirálmi.

Vo Veľkej Británii z 107 generálov a maršalov pozemných vojsk je 80 (74,6 %) predstaviteľov aristokracie, veľkej buržoázie a ostatní sú synovia vojenských kádrov.

Medzi plukovníkmi bundeswehru nie je ani jedného predstaviteľa robotníckej triedy a zamestnancov. Avšak 93 % z nich má pôvod z veľkej buržoázie a vojakov.

Pokiaľ sa jedná o politický výber, v minulosti sa svojím obsahom stotožňoval s triednym výberom. Obe úlohy sa riešili

súčasne, nakoľko samotný pôvod dôstojníkov z buržoáznych a dôstojníckych rodín garantoval ich spoľahlivosť. Avšak v súčasnosti v dôsledku rozširovania sociálnej základne dôstojníckeho zboru, rastu mierového hnutia a antimilitaristických nálad obyvateľstva, ich prenikanie aj do radov buržoázie, sa politický výber stáva dôležitým výrazom triedneho prístupu k doplňovaniu dôstojníckeho zboru kapitalistických armád. Nadobudol nielen relatívnu samostatnosť, ale aj väčší význam.

V USA treba mať k vstupu do vojenskej akadémie doporučené senátora alebo člena Kongresu z miesta bydliska uchádzača. V ozbrojených silách Francúzska je napr. s každým uchádzačom uskutočnená politická beseda. Mimo to je každý uchádzač povinný spracovať a predniesť referát na vojensko-politickú tému. Podľa západnej tlače 40 % uchádzačov neuspje práve kvôli týmto politickým besedám.

Duchovné pôsobenie buržoázie na dôstojnícky zbor je zamerané predovšetkým na formovanie ich preburžoáznych ideologických a sociálno-politických kvalít. Vystupuje ako hlavný prostriedok, umožňujúci buržoázii premeniť dôstojnícky zbor v poslušný nástroj najreakčnejších skupín imperialistickej buržoázie.

Kvalitatívne nové v duchovnom pôsobení buržoázie na dôstojnícky zbor kapitalistických armád je to, že zatiaľ čo v minulosti bol pri príprave a výchove dôstojníkov hlavný dôraz položený na ich apolitický charakter, tak v súčasnosti sa hlavná pozornosť sústreďuje na výchovu ideologickej pevnosti a pripraveného vykonávateľa reakčnej a protifudovej politiky buržoázie, presvedčeného antikomunistu a antisovietistu. Pričom buržoázii nejde len o to, aby dôstojníkov presvedčila o „správnosti“ ideálov a cieľov kapitalizmu, ale aj o to, aby ich vyzbrojila ideologickými argumentami pre prípravu vojakov, ich ideologické spracovanie.

Buržoázne reakčné vládne kruhy spolu s velením armád venujú väčšiu pozornosť zvyšovaniu účinnosti a kvality ideologického spracovania dôstojníckeho zboru. V ozbrojených silách USA sú napríklad jeho základné smery: výchova v duchu buržoázneho patriotizmu, „amerického spôsobu života“, neutralizácia pôsobenia myšlienok uvoľňovania medzinárodného napätia a ozbrojenia, podnecovanie citov nenávisťi voči socialistickým štátom, formovanie presvedčenia o „agresivite“ ZSSR a ostatných socialistických armád, odpútanie ich vedomia od politických, sociálnych a ekonomických problémov USA. Súčasne

so zastrašovaním vojakov klamnými výmyslami o „sovietskej vojenskej hrozbe“ venuje vláda USA veľkú pozornosť tomu, aby u nich na druhej strane nevyvolával pocit strachu z vojenskej sily Varšavskej zmluvy.

Vojenská tlač NSR čoraz častejšie zdôrazňuje, že v súčasnosti hodnota generála a dôstojníka je určená nielen jeho profesionálnymi, odbornými vedomosťami, ale i umením pracovať s ľuďmi a vychovávať ich v duchu vernosti svojmu štátu. Ide o prípravu takých veliteľov, u ktorých možno spojovať vojenské vedomosti s kvalitami „vychovávateľa a propagandistu“, schopných „mobilizovať vojakov k aktívnemu vedeniu bojových akcií proti socialistickým krajinám.

Paralelne s týmito ideologickými faktormi buržoázia kladie veľký dôraz aj na sociálno-politické faktory. Pomocou nich upevňuje u dôstojníckeho zboru tradičné konzervatívne a reakčné politické názory.

Neoddeliteľnou súčasťou výberu a formovania dôstojníckeho zboru v kapitalistických krajinách je aj materiálno-ekonomické pôsobenie buržoázie na dôstojnícky zbor. Uskutočňuje sa predovšetkým tromi spôsobmi:

- garantuje dôstojníkom vysoký peňažitý príjem,
- zabezpečuje účasť niektorých dôstojníkov na vojenských dividendách buržoázie,
- spojuje časť dôstojníkov s vojensko-priemyslovým komplexom.

Z uvedeného rozboru sociálnej podstaty dôstojníckeho zboru kapitalistických armád možno urobiť nasledujúci záver:

V súčasnosti nie je možné hovoriť o podstatných zmenách v triednej orientácii dôstojníckeho zboru. Aj najmenšie revolučné akcie a názory sú vylučované z buržoáznych armád. V súčasnosti preto absolútna väčšina dôstojníckeho zboru kapitalistických armád má buržoázne názory a postoje. Dôstojnícky zbor má naďalej výrazne reakčný charakter, a to z hľadiska charakteru uplatňovania ich sociálnych funkcií, ako i z hľadiska ich sociálno-politických a ideologických názorov. Nedocenenie, prípadne znížovanie tohto faktu, ako jedného z ukazovateľov bojovej sily kapitalistických armád, by bola zo strany príslušníkov socialistickej armády veľká chyba. Preto sústavný a hlboký rozbor týchto otázok sa musí stať organickou súčasťou skúmania problému obranyschopnosti našej socialistickej vlasti, ale aj socialistického spoločenstva, skúmania nášho pravdepodobného nepriateľa.

OBSAH ROČNÍKU 1984

	VM číslo	Strana
Generálporučík Ing. Jozef Hrebík Jednota uplatňování vědeckotechnického rozvoje v ČSLA a neustálého zdokonalování její bojové pohotovosti	2	3
Generálporučík Ing. Zdeněk Sedláček Vysoká kvalita bojového rozdělení — předpoklad spěšného splnění úkolu přechodu vojsk z mírového stavu na válečný	10	3
Plukovník Ing. Miloslav Buzek plukovník Ing. Zdeněk Svatoš Vysoká úroveň přípravy velitelů a štábů — nezbytná podmínka zabezpečení bojové pohotovosti	1	3
Plukovník prof. PhDr. Jaroslav Erneker, CSc. Rozvoj politické a pracovní aktivity — hybná síla zvyšování bojové pohotovosti ČSLA	2	3
Plukovník Ing. František Knotek Za vyšší úroveň připravenosti velitelů a štábů a kvalitní plnění úkolů polního výcviku	1	9
Plukovník Ing. Miloslav Buzek Technická příprava velitelů, štábů a vojsk — předpoklad úspěšné realizace vědeckotechnického rozvoje ČSLA	6	17
Plukovník Ing. Otakar Dvořák, CSc. Úloha velitelů, štábů, vědeckovýzkumných pracovišť, vojenských škol a opravárenské základny při realizaci vědeckotechnického rozvoje v ČSLA	6	21
Kapitán RSDr. Štefan Volner, CSc. Hlavné smery uplatňovania princípu socialistického internacionalizmu v procese budovania a činnosti ČSLA po XVI. zjazde KSČ	4	3
Plukovník doc. PhDr. Vladimír Rybecký, CSc. Výsledky madridské schůzky a její vojenskopolitické aspekty	1	21
Generálporučík Ing. Jozef Hrebík Vliv vědeckotechnického pokroku na výcvik a výchovu vojsk	6	3
Plukovník PhDr. Jiří Hřebíček Voják a bojová technika v podmínkách vědeckotechnické revoluce ve vojenství	8	8
Kapitán Ing. Jaroslav Pecháček Vliv člověka na spolehlivost zbraňového systému	9	8
Plukovník PhDr. Vladimír Svítek, CSc. Rozvíjení tvořivosti a stylu vojenskoteoretického myšlení v ČSLA	9	3
Plukovník RSDr. Jan Poláček, CSc. Dialektika politických a vojenskoodborných aspektů řízení a velení	5	3
Plukovník Zdeněk Šíma Spojenecké cvičení — škola socialistického internacionalizmu	8	8
Plukovník PhDr. Václav Voříšek, CSc. Prohlubovat vliv velitelů na organické spojování ideologické práce se životem vojáků a úkoly jednotek	10	15

	VM číslo	Strana
Plukovník doc. PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
• Socialistická morálka a jaderná válka	4	8
Plukovník doc. PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
• Mravní hodnota míru a mírového soužití	8	12
Plukovník Ing. Milan Maryška		
• Rozvíjení aktivity a iniciativy při zavádění a využívání prostředků k racionálnímu ošetrování bojové techniky a výzbroje	6	25
Plukovník doc. PhDr. Igor Rumler, CSc.		
• Ideologická diverzita a její metody jako nástroj politiky imperialismu	7	3
Plukovník doc. PhDr. Oldřich Běhounek, CSc.		
• K současným problémům boje proti ideologické diverzi v ČSLA	7	9
Major PhDr. Ludvík Jaroš		
• Rízení sociálních procesů a vědeckotechnický rozvoj	6	13
Major PhDr. Jiří Staníček, CSc.		
• Ekonomické aspekty rozvoje bojového potenciálu ozbrojených sil	9	14
Kapitán PhDr. Josef Oborný, CSc.		
• K problematice vztahu komunistické mravnosti a socialistické vojenské kázně	2	21
Major PhDr. Ludvík Jaroš		
• K některým aktuálním otázkám vojenské kázně	10	21
Major PhDr. Jaroslav Hanáček, CSc.		
• Pojetí, úkoly a metody psychologické přípravy v ČSLA	5	8
Plukovník Ing. Ladislav Klíma, CSc.		
Některá východiska dalšího rozvoje výchovy vědeckých pracovníků	5	14
Plukovník Ing. Vladimír Trnka, CSc.		
Integrace — jeden z předpokladů rozvoje vojenské vědy	1	27
Podplukovník doc. Ing. Antonín Rehoř, CSc.		
• Od mechanizace k automatizaci velení	1	15
Plukovník Ing. Pavel Záhořík, CSc.		
• Hodnocení morální bojových kvalit vojsk s využitím matematického modelování operace a boje	10	8
Plukovník doc. PhDr. Vladimír Ulrych, CSc.		
• SPP v období přípravy operačně taktických cvičení	2	15
Plukovník doc. PhDr. Vladimír Ulrych, CSc.		
• SPP v průběhu operačně taktických cvičení	3	7
Podplukovník Ladislav Nejezchleba		
• SPP při zabezpečování a realizaci úkolů bojové a mobilizační pohotovosti u vojsk	4	14
Generálmajor PhDr. Vojtěch Kantner		
plukovník Karel Tregler		
• Úkoly SPP při řízení obrany a ochrany teritoria	7	14
Plukovník Josef Zvěřina		
plukovník Stanislav Juřica		
• Politické zabezpečení přechodu hlavních sil do útoku a rozvíjení operace v hloubce	3	3
Plukovník PhDr. Peter Kikuc, CSc.		
• Zdokonalovat realizační schopnost svazáckých organizací v ČSLA i ich vliv na bojovou a politickou přípravu	9	18
Plukovník RSDr. Jan Polášek, CSc.		
• ČSLA — realizátorka revolučního vojenskopolitického odkazu IX. sjezdu KSČ	2	9
Podplukovník Ing. Miroslav Broft, CSc.		
K významným výročním letošního roku	5	18
Ke 40. výročí Ilovsko-sandoměřské útočné operace	7	22

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Generálporučík Ing. Vasil Pavlič		
K některým úkolům operační přípravy ve výcvikovém roce 1984—1985	10	25

Generálporučík Ing. Miloslav Zíka		
Za efektivní, intenzivní a kvalitní plnění úkolů v novém výcvikovém roce 1984–1985	10	29
Generálmajor Ing. Václav Roučka, CSc.		
Některé poznatky z činnosti vojsk spojeneckého složení	5	23
Generálmajor Ing. Jaroslav Gottwald		
Zkušenosti ze společných vševojskových cvičení	2	25
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K novým názorům na útočný boj	4	19
Generálmajor Ing. Václav Roučka, CSc.		
Plukovník doc. Ing. Přemek Vorlíček, CSc.		
Průzkumné a palebné systémy nepřítelů a jejich vliv na činnost štábů a vojsk	7	29
Plukovník Ing. Josef Velecký		
Zvláštnosti vedení boje s použitím jaderné munice miniaturní ráže nebo se zvýšeným účinkem záření	9	23
Plukovník Ing. Zdeněk Svatoš		
Přechod hlavních sil do útoku a rozvíjení operace v hloubce	3	11
Podplukovník Ladislav Horák		
Tanková divize jako OMS armády	5	29
Plukovník Ing. František Podešva		
Vedení bojové činnosti OMS po odpoutání od hlavních sil	4	24
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
Druhý sled (VŠZ) divize za útoku	9	28
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
Přepadový odřad — nový prvek bojové sestavy	3	16
Podplukovník Ing. Pavel Pejřimovský		
Vedení boje a operací v zastavených prostorech	10	36
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.		
K použití vzdušných výsadků	3	22
Plukovník Ing. Vladimír Tesař		
Ke střetnému boji	7	37
Podplukovník Ing. Josef Kašpar, CSc.		
K odolnosti obrany vševojskových svazků	1	29
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
Pluk druhého sledu v obraně divize	1	35
Plukovník doc. Ing. Jiří Křížek, CSc.		
Použití záloh v obraně vševojskového svazku	8	28
Plukovník gšt. Ing. Zdeněk Bažant		
Velení vojskům při jejich uvádění do bojové pohotovosti	8	17
Podplukovník Ing. Václav Svoboda		
K odolnosti míst velení za použití neutronových zbraní	1	41
Podplukovník Ing. František Roušar		
K použití počítačů MOMI ve velení svazků	4	31
Plukovník doc. Ing. Jaroslav Kolář, CSc.		
podplukovník Ing. František Kořístek, CSc.		
Metody modelování ve vojenské teorii a praxi	8	22
Plukovník doc. Ing. Jaroslav Kolář, CSc.		
podplukovník Ing. František Kořístek, CSc.		
Rozhodování velitele — tvorba modelu boje	7	43
Plukovník Ing. Pavel Záhořík, CSc.		
Porovnání bojových možností vojsk s využitím matematických modelů	5	38
Podplukovník Ing. Miloš Bartoníček		
K automatizaci řízení operačních přesunů	10	40
Plukovník Ing. Miroslav Nedvěd, CSc.		
Některé zkušenosti z přípravy štábů a vojsk	9	39
Major Ing. František Valach		
Zkušenosti z přípravy armádního společného vševojskového cvičení	9	34
Plukovník Ing. Václav Dlouhý		
Zkušenosti ze zpracování zámyslu VŠC	2	33

	VM číslo	Strana
Plukovník Ing. Michal Lokvenc, CSc. Výzkum na cvičení jako forma vědecké práce	2	40
Plukovník Ing. Stanislav Potužník, CSc. Bojové zabezpečení	8	34
Plukovník doc. Ing. Miloš Pelikán, CSc. Průzkum ve prospěch komplexního palebného ničení	5	50
Podplukovník Ing. Jan Jedlička Průzkum a zjišťování průzkumných a palebných systémů nepřítele a jejich ničení průzkumnými orgány	8	38
Plukovník gšt. Ing. Ján Paprčka Obsah a úkoly radioelektronického boje v soudobých podmínkách	7	50
Plukovník Ing. František Vepřek K řízení národního hospodářství za branné pohotovosti státu	4	36
Plukovník Ing. František Vepřek K řízení národního hospodářství za branné pohotovosti státu	5	44
— pokračování z č. 4 Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc. podplukovník Ing. Ludvík Janeček Zvláštnosti použití RVD v operacích svazu spojeneckého složení	5	55
Generálporučík Ing. Miroslav Peloušek K novým způsobům palebného ničení RVD	1	47
Plukovník doc. Ing. Josef Navrátil, CSc. Hodnocení palebného ničení nepřítele RVD	8	42
Plukovník doc. Ing. Čestmír Jirsák, CSc. Zvyšování přesnosti a hospodárnosti dělostřelecké palby	4	47
Plukovník Ing. Emil Sovák Úloha a místo RVD v boji s průzkumnými palebnými systémy a protitankovými komplety nepřítele	3	28
Plukovník doc. Ing. Jaromír Lank, CSc. K boji dělostřelectva s tanky	2	48
Plukovník doc. Čestmír Jirsák, CSc. Modelování dělostřelecké palby	9	44
Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc. K práci štábu RVD v automatizovaném podsystemu velení	7	59
Plukovník Ing. Emil Sovák Jaslo — stále živý odkaz bojových tradic a inspirace k dalšímu rozvoji RVD ČSLA	10	45
Major Ing. Josef Solníčka K použití vojskového letectva	9	51
Podplukovník Ing. Jiří Dvořák Bojová činnost SL ve stratosférických výškách	2	58
Generálmajor Ing. Ján Váňa Ničení prostředků PVO nepřítele	1	56
Podplukovník Ing. Jiří Macura Bombardování z vrtulníku Mi-24D	4	41
Plukovník Ing. Jaroslav Hryzák Zvyšování kvality, efektivnosti a bezpečnosti inženýrského leteckého zabezpečení	6	36
Podplukovník Ing. Miroslav Bednář K zásobování leteckým technickým materiálem	6	73
Plukovník Theodor Krupička Součinnost mezi stíhacím letectvem a protiletadlovým raketovým vojskem	5	61
Podplukovník doc. Ing. Miroslav Žák, CSc. Kvalita systému protiletadlové raketové palby	2	64
Plukovník Ing. Václav Štolba Zabezpečování provozu techniky a výzbroje u vojsk PVOS	6	41
Generálmajor Ing. Josef Střecha Zkušenosti z organizace velení PVO	8	50
Plukovník Ing. Vladimír Hádek K společné přípravě vojska PVO pozemního vojska a letectva	10	51

Podplukovník Ing. Josef Fanfule, CSc.		
Organizace PVO při přechodu hlavních sil do útoku a rozvíjení operace v hloubce	3	33
Plukovník Ing. Milan Vařil		
Vliv ošetrování techniky na bojovou pohotovost vojska PVO	6	45
Plukovník doc. Ing. Josef Zalkovský, CSc.		
Ženíjný zabezpečení násilného přechodu vodních překážek	10	57
Plukovník Ing. Miroslav Dvořák, CSc.		
Ženíjná technika při plnění úkolů ženíjního zabezpečení	6	49
Plukovník Ing. Milan Dorčák		
Chemické zabezpečení rozvíjání útočné operace	3	38
Plukovník doc. Ing. Miroslav Lakomý		
Obnovení bojeschopnosti útvarů chemického vojska	1	60
Major Ing. Miroslav Zabadal		
Získování parametrů jadrových výbuchů	8	54
Plukovník Ing. Aristid Augustovič		
plukovník Ing. Jiří Tesárek		
Efektivní využívání chemické techniky — předpoklad zkvalitnění chemického zabezpečení boje a operace	6	54
Plukovník doc. Ing. Miroslav Lakomý		
podplukovník Ing. Emil Dračka		
Chemické zabezpečení vojsk při odrážení protiúderu a zasazení druhého sledu	9	56
Plukovník Ing. Miroslav Vrabec		
Chemické zabezpečení vzdušného výsadku	3	41
Podplukovník Ing. Emil Dračka		
Použití dýmu k zabezpečení současného boje a operace	10	62
Generálmajor Ing. Miroslav Budský		
Ke vzniku chemického vojska ČSLA	7	63
Generálmajor Ing. Antonín Kutil		
K bezpečnosti spojení	5	68
Podplukovník doc. Ing. Václav Daněk, CSc.		
Zabezpečení spojení při přechodu hlavních sil do útoku a rozvíjení operace v hloubce	3	44
Plukovník Ing. Vladimír Hruška		
Spolehlivost spojení a velení	6	59
Plukovník gšt. Ing. Michal Gondek		
Starostlivost o techniku — předpoklad vysoké bojové pohotovosti	1	63
Plukovník Ing. Štefan Füle		
Technické zabezpečení přechodu hlavních sil do útoku a rozvíjení operace v hloubce	3	48
Plukovník gšt. Ing. Michal Gondek		
Vplyv starostlivosti o techniku na zvyšování údernej síly vojsk	6	30
Plukovník Ing. Jiří Jura		
plukovník Vladimír Svatoň		
Uplatňování vědeckotechnického rozvoje v opravárenských závezech	6	68
Plukovník Ing. Vladimír Kohout		
Příprava osob a techniky na provoz v zimním období	6	66
Plukovník Ing. Miloš Miler		
Počítač v tankové a automobilní službě	9	60
Plukovník Ing. Jiří Starý		
Výpočetní technika v systému zásobování tankovým a automobilním materiálem	4	54
Plukovník Ing. František Pávija		
K organizování a zabezpečování oprav výzbroje a vojenské techniky	10	70
Kapitán Ing. Jaroslav Pecháček		
K manipulaci a ukládání munice	8	65
Plukovník Ing. Jiří Tomandl		
Ing. Václav Volšík		
Dlouhodobé skladování výzbroje	9	65

	VM číslo	Strana
Podplukovník Ing. František Pilík, CSc. Využití projektu VYTEZA-5 pro potřeby štábu výzbroje	7	75
Generálmajor Ing. Milan Gavalec Vliv techniky týlu na zvyšování bojové pohotovosti a zabezpečení vojsk v poli	6	61
Plukovník Ing. Jaroslav Vykýdal plukovník Ing. Zdeněk Topolánek Zvláštnosti velení týlu vojsk spojeneckého složení	5	79
Major Ing. Emil Nechvátal Týlové zabezpečení vojsk při rozvíjení útoku v hloubce	3	54
Plukovník gšt. Ing. Jan Musil, CSc. Zkušenosti z týlového zabezpečení přesunu na velké vzdálenosti	8	59
Generálmajor Ing. Milan Gavalec Dopravně zásobovací systém v operačním týlu	7	68
Plukovník doc. MUDr. Karel Slezák, CSc. plukovník MUDr. Zbyněk Chmela, CSc. K zdravotnickému zabezpečení vojsk v podmínkách použití jaderných zbraní	2	69
Plukovník MUDr. Jiří Ryšánek, CSc. Zdravotnické zabezpečení OMS	3	59
Plukovník Ing. Jiří Říha Zabezpečení vojsk pitnou vodou	4	57

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Vývoj bojových sestav vševojskových svazků a útvarů	4	61
Nové zbraně — nová technika	7	79
Vliv nových zbraní na přípravu a vedení boje	8	73
Aktuální otázky rozvoje teorie útočné operace	2	73
Součinnost v útočném boji	1	77
Organizace útoku vševojskových svazků po přesunu z hloubky	5	83
Rozvíjení úspěchu v útočných operacích	8	67
Boj s operačními zálohami v útočných operacích	3	61
O způsobech zničení nepřítele v útočných operacích	10	73
Upevnění důležitých čar a prostorů v útočných operacích	5	89
O přepadové činnosti v týlu nepřítele	3	67
Boj s protitankovými prostředky v útočném boji	1	71
Střetná sražení v současnosti	9	69
K obraně vševojskových svazků	9	76
Obrana v průběhu útoku	10	80
Rušení velení vojskům — důležitý bojový úkol	2	79
Duchovní faktor v soudobé válce	4	69

INFORMACE

Generálmajor Ing. Viliam Poltikovič K připravovanému vydání nového Bojového řádu — 1. část	3	78
Generálmajor Ing. Viliam Poltikovič K připravovanému vydání nového Bojového řádu — 2. část	4	79
Generálmajor Ing. Viliam Poltikovič K připravovanému vydání nového Bojového řádu — 3. část	5	95
Vědecké základy poznávací činnosti KSČ v armádě	4	87
Plukovník Ing. Jaromír Novák Zásady utajení při zaměstnání v polních podmínkách	1	89
Podplukovník Ing. František Adamec K současným názorům velení NATO	1	83
Zásady obrany na středoevropském válečném	3	71
Tendence rozvoje polního dělostřelectva NATO	4	73
Plukovník Ing. Jan Řehák Taktika letectva nepřítele při vedení úderů na systém PVOS	9	83

Podplukovník Ing. Jaroslav Hruška, CSc.		
Technické prostředky vzdušného průzkumu států NATO (1. část)	7	85
Podplukovník Ing. Jaroslav Hruška, CSc.		
Technické prostředky vzdušného průzkumu států NATO (2. část)	8	79
Plukovník doc. MUDr. Vratislav Hrdina, CSc.		
Ekologické a zdravotní důsledky chemické války vedené USA ve Vietnamu	2	83
Major RSDr. Štefan Volner, CSc.		
Sociální podstata důstojnického zboru v kapitalistických krajinách	10	87
Kapitán PhDr. František Ochraňa		
Kritika zneužívání vědeckotechnického rozvoje pokroku k obhajobě militarismu a války	6	76

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Зданек Седлачек	
Высокое качество боевого расчета — предпосылка успешного выполнения задач по переводу войск с мирного на военное положение	3
Автор статьи поясняет цель, сущность и вопросы боевого расчета. Он выводит задачи, на которые должно быть направлено основное внимание командиров, начальников специальных войск и служб, а также работа политорганов, партийных и молодежных организаций.	
Полковник Павел Загоржик, кандидат военных наук	
Оценка морально-боевых качеств войск с использованием математической моделирования операции и боя	8
На основе полученных в Советской армии отборных сведений из исследований по пояснению влияния и действия факторов современной операции и боя, рассматривает подходы, способы и возможности оценки морально-боевых качеств войск. Указывает также примеры квантификации и проект общего математического выражения материальных и душевных факторов, определяет их место и значение в планирующем процессе командующего общевойсковой армией.	
Полковник Вацлав Воржишек, кандидат философских наук	
Углублять влияние командиров на органическую увязку идеологической работы с жизнью военных а также с задачами подразделений	15
Автор рассматривает основные пути и предпосылки, обеспечивающие тесную увязку идеологической работы с жизнью и задачами войск. Теоретически показывает роль и место командира в процессе направления идеологической работы на решающие задачи.	
Майор Людвик Ярош	
О некоторых актуальных вопросах воинской дисциплины	21
Автор подчеркивает необходимость разрабатывать вопросы психологической подготовки в ЧНА. Разбирает задачи, которые в этом направлении должны осуществлять местные военкоматы и каким образом командиры подразделений и политработники должны принимать участие в эффективной воспитательной деятельности.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-лейтенант Васил Павлич	
К некоторым задачам оперативной подготовки в новом 1984—85 учебном году	25
Автор статьи разбирает основные задачи в оперативной подготовке, обращая особое внимание на отражение агрессии противника, подготовку и ведение наступательных операций в начальный период войны, а также на новые приемы в применении войск.	
Генерал-лейтенант Милослав Зика	
За эффективное, интенсивное и качественное выполнение задач в новом 1984—1985 учебном году	29
Автор рассматривает условия, необходимые для достижения высокого качества и эффективности в обучении и воспитании войск, и прежде всего требования на уровень общей подготовленности командирского состава, прочную систему организации боевой подготовки, устройства и модернизирования учебной и учебно-тренировочной базы.	
Подполковник Павел Пейржимоски	
Ведение боя и операции в застроенных районах	36
Статья вытекает из содержания нового Боевого устава. Его отдельные разделы автор рассматривает на основе опыта полученного Советской армией в период Великой Отечественной войны.	

Подполковник Милош Бартоничек

- Автоматизация управления оперативными передвижениями** 40
Статья является вкладом в решение вопросов планирования оперативных передвижений и управления ими с использованием ЭВМ и математических методов. Вытекает из пояснения места и роли оперативных передвижений, а также требований оперативного управления ими. Определяет систему оперативного управления с точки зрения максимальной эффективности использования ЭВМ.

Полковник Эмил Совак

- Ясло – постоянно живой завет боевых традиций для дальнейшего развития РВИА ЧНА** 45
На основе боевого опыта боев за Ясло делает заключения по основным принципам оперативного и боевого применения РВИА в современных условиях и по требованиям подготовки штабов РВИА. Особое внимание уделяет борьбе с современными средствами огневого поражения.

Полковник Владимир Гадек

- О совместной подготовке войска ПВО сухопутных войск и авиации** 51
Автор раскрывает практическое значение совместной подготовки для командиров и штабов сухопутных войск и авиации. Постигает ее содержание и обосновывает преимущество такого способа боевой подготовки.

Полковник Йосеф Жалковски, кандидат военных наук, доцент

- Инженерное обеспечение форсирования водных преград** 57
Статья объясняет актуальные вопросы инженерного обеспечения, а также рассматривает положения нового устава Вшеоб-Рж-1 по вопросам форсирования водных преград.

Подполковник Эмил Драчка

- Применение дыма для обеспечения современного боя и операции** 62
Автор указывает значение применения дыма в современном бою и операции и детально описывает роль штабов в ходе планирования и методику работы командира дымовой группы при применении дыма.

Полковник Франтишек Павия

- По организации и обеспечению ремонта вооружения и военной техники** 70
Автор объясняет направление развития новой системы технического обеспечения и задачи ремонтных органов. Разбирает также основы организации и руководства ремонтными работами в полевых условиях.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

- О способах уничтожения противника в наступательных операциях** 73
Оборона в ходе наступления 80

ИНФОРМАЦИИ

Капитан Штефан Волнер, кандидат общественных наук

- Социальная сущность офицерского состава в капиталистических странах** 87
Автор на основе марксистско-ленинской методологии анализирует социальную сущность офицерского состава, как самого определенного представителя интересов буржуазии и монополий, как самую реакционную, организованную, консервативную и политически надежную группу в капиталистических странах.

- Указатель статей, помещенных в журнале „Военска мисл“ за 1984 год** 90